

8. රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය සහ අයවැය කටයුතු

8.1 සමස්ත නිරීක්ෂණ හා ප්‍රතිපත්ති කාර්ය සාධනය

2002 අයවැය මගින් හඳුන්වාදෙන ලද රාජ්‍ය මූල්‍ය උපායමාර්ග රාජ්‍ය අංශය තුළ මෑත කාලීනව අඛණ්ඩව පැවැති ප්‍රධාන ගැටළු තුනක් නිරාකරණය කිරීමේ අරමුණින් සකස්කර තිබුණි. පහත වැටුණු ආදායමෙහි සහ ඉහළ ගිය වියදමෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස අඛණ්ඩව ඉහළ මට්ටමක පැවති අයවැය හිඟය පළමු ගැටළුව විය. පසුගිය වසර 10 ක කාලය තුළ සමස්ත අයවැය හිඟයෙහි සාමාන්‍යය ද.දේ.නි.හි ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 9 ක් විය. මේ තත්ත්වය දේශීය අංශයෙන් අධික ලෙස ණය ලබා ගැනීමට හේතුවූයෙන් එය සමස්ත සාර්ව ආර්ථික කළමනාකරනය කෙරෙහි දැඩි ගැටළු ඇති කරලීමට හේතු විය. දෙවනුව, අයවැය හිඟය අඛණ්ඩව ඉහළ මට්ටමක පවත්වා ගැනීම සහ අයවැය මූල්‍යකරණය කිරීම සඳහා අධික පිරිවැයකින් යුක්ත ණය ලබා ගැනීමෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් නොපියවූ රාජ්‍ය ණය ප්‍රමාණය සහ ණය සේවා කරණය අධික ලෙස ඉහළ ගියේ ය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, රජයේ නොපියවූ ණය ප්‍රමාණය ආර්ථිකයේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය ඉක්මවා ගිය අතර මුළු ණය සේවා කරණය රජයේ මුළු ආදායම ඉක්මවා ගොස් තිබේ. රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන්හි අඛණ්ඩව දක්නට ලැබෙන මූල්‍ය පාඩු නෙවන ගැටළුව වූ අතර මෙම ආයතන විසින් අනුගමනය කරන ලද අකාර්යක්ෂම වෙළඳ හා මූල්‍ය කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග මෙම තත්ත්වයට හේතුවිය. මෙම පසුබිම යටතේ, 2002 අයවැය මගින් රාජ්‍ය අංශයේ කටයුතු වඩාත් ඒකාග්‍රතාවයකට පත්කිරීමට අවශ්‍ය ආකාරයේ ක්‍රියාමාර්ග යෝජනා කරන ලදී. මීට අමතරව 2002 අයවැය මගින් නිවේදනය කරන ලද රජයේ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රමෝපාය තුළින් රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික අංශයේ සබඳතාවය මත පදනම් වූ වර්ධනය අරමුණු කරගත් ආර්ථිකයක් ඇති කිරීම සඳහා අවශ්‍ය මූලික ප්‍රතිසංස්කරණ ඇතිකිරීමේ ඇති අවශ්‍යතාවය අවධාරණය කරන ලදී. ආර්ථිකයේ කර්මාන්ත සහ සේවා සම්බන්ධ කටයුතු සංවර්ධනය කිරීමේ දී පෞද්ගලික අංශයේ ක්‍රියාකාරී සහභාගිත්වය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා හදිසි ප්‍රතිසංස්කරණ අවශ්‍ය වන ප්‍රධාන බාධාවන් අයවැය මගින් ඉස්මතු කර පෙන්වනු ලැබීය. රාජ්‍ය පාලනය වඩාත් හොඳ මට්ටමකට පත්කිරීම, අධික නිලධාරීන් පාලනයන්ගෙන් ආර්ථිකය නිදහස් කිරීම, ගැමි ආර්ථිකය පුබුදුවාලීම, යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය කිරීම, පෞද්ගලික අංශයේ සහභාගිත්වය උනන්දු කරලීම සහ අවසාන වශයෙන් රැකියා අවස්ථා ඇතිකිරීම කෙරෙහි ප්‍රතිසංස්කරණ වල අවධානය යොමුවිය. මෙම ක්‍රියාමාර්ග ආර්ථික වර්ධනය වේගවත් කිරීමට හේතුවනු ඇතැයි අපේක්ෂා කළ අතර එමගින් ආර්ථිකය යළි පුබුදුවාලීමට සහ තිරසාර පදනමක් මත ඵලදායීතාවය හා සේවා නියුක්තිය ඉහළ නැංවීමට හැකිවනු ඇතැයි අපේක්ෂා කළේ ය. මෙම ක්‍රියාවලියෙහිදී රජය පහසුකම් සලසන්නෙකුගේ කාර්යභාරයක් ඉටුකිරීමට බලාපොරොත්තු විය.

2002 රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතු වල ස්ථාවරභාවය තහවුරු කරමින් භාමධ්‍යකාලීනව රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය ශක්තිමත් කරමින් රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතුවල තිරසාර භාවය නැවත ඇති කිරීමට 2002 අයවැය මගින් හඳුන්වාදෙන ලද ක්‍රියාමාර්ග වලින් අපේක්ෂා කළේ ය. ඒ අනුව ද.දේ.නි. හි ප්‍රතිශතයක් ලෙස 2001 පැවති සියයට 10.8 සමග සසඳන විට සියයට 8.5 ක සමස්ත හිඟයක් ඉලක්ක කළේ ය. මේ සමගම, වර්තමාන රාජ්‍ය මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය මගින් ඇතිවූ බලපෑමෙහි ප්‍රතිඵලය පිලිබිඹු කරනු ලබන ප්‍රාථමික අයවැය හිඟය සහ රජයේ නිර්-ඉතුරුම් මට්ටම පිළිබිඹු කරනු ලබන වර්තන ගිණුමේ හිඟය ද.දේ.නි. හි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් පිළිවෙලින් සියයට 1.2 හා සියයට 3.4 දක්වා අඩුකර ගැනීමට අපේක්ෂා කළේ ය. රාජ්‍ය මූල්‍ය අංශයේ මෙම වැඩි දියුණුවීම ආදායම් වැඩිකර ගැනීම මෙන්ම සමස්ත වියදම අඩු කරගැනීම තුළින් ළඟාකර ගැනීමට බලාපොරොත්තු විය. ආදායම ද.දේ.නි.යෙහි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් සියයට 17.5 දක්වා වැඩිකර ගැනීමට ඇස්තමේන්තු කළ අතර මුළු වියදම ද.දේ.නි.යෙහි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් සියයට 26.1 දක්වා අඩුකර ගැනීමට ඉලක්ක කළේ ය. රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩසටහනෙහි දක්නට ලැබුණු කියුණු අඩුවීම 2002 අයවැයෙහි සඳහන් කළ යුතු විශේෂ ලක්ෂණයක් විය. පවත්නා දේශීය සම්පත් ප්‍රමාණය, ආයෝජන ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමට රාජ්‍ය අංශය තුළ ඇති ධාරිතාවය හා ආර්ථිකයේ ප්‍රමුඛතා අංශ යනාදිය පදනම් කරගෙන රාජ්‍ය ආයෝජනය වඩාත් යථාර්ථවත් කිරීමට අපේක්ෂා කළේ ය. ඒ අනුව ඉහළ ප්‍රතිලාභ ලබාදෙන දේශීය වශයෙන් අරමුදල් සපයන ආයෝජන ප්‍රමුඛ අංශවලට පමණක් සීමා කරන ලද අතර අනෙකුත් ආයෝජන වැඩ සටහන් සඳහා සහනදායී කොන්දේසි යටතේ වන උපරිම විදේශ සම්පත් ප්‍රමාණයක් යොදා ගැනීමට උත්සාහ දරනු ලැබීය. මෙම රාමුව තුළ, මුළු රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩසටහන 2002 දී ද.දේ.නි. හි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් සියයට 5.4 කට සීමා කිරීමට අපේක්ෂා කළේ ය. දේශීය අංශයෙන් අධික ලෙස ණය ගැනීම නිසා පෞද්ගලික ආයෝජන සඳහා වන අරමුදල් අඩුවන අතර එමගින් දිගුකාලීන ආර්ථික වර්ධන අපේක්ෂා වළකාලනු ලබන බැවින් දේශීය අංශයෙන් ණය ලබා ගැනීමද අයවැය පිළියෙල කිරීමේදී අවධානය යොමුවූ ප්‍රධාන කරුණක් විය. එම නිසා, 2002 අයවැය මගින් සම්පත් හිඟය පියවීම සඳහා විදේශීය සම්පත් (ප්‍රදාන හා සහනදායී ණය) සහ පෞද්ගලිකරණ ලැබීම් කෙරෙහි දැඩි රැකියාවක් දැක්වීය. මෙම මූල්‍යන්ගෙන් වන ලැබීම් මූල්‍යකරණ අවශ්‍යතාවයෙන් සියයට 35 ක් සපයාදෙනු ඇතැයි ඇස්තමේන්තු කළ අතර ඉතිරිය දේශීය බැංකු නොවන අංශයෙන් ලබා ගැනීමට අපේක්ෂා කළේ ය.

2002 අයවැය මගින් සකස්කරන ලද ප්‍රතිපත්ති යටතේ 2002 රාජ්‍ය මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය අයවැය ඉලක්ක වලින් කැපීපෙනෙන ලෙස වෙනස් වීමක් ඇති නොවීමට සහතික විය. ද.දේ.නි. හි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් සමස්ත හිඟය 2002 දී සියයට 8.9 ක් වූ අතර එය 2001 දී ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 10.8 වූ අයවැය හිඟයට වඩා කැපීපෙනෙන ලෙස අඩුවූවද 2002 අයවැය මගින් අපේක්ෂා කළ සියයට 8.5 සමග සසඳන විට ප්‍රතිශතයක 0.4

ක වැඩිවීමක් විය. රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය ඇතිකර ගැනීම සඳහා කැපී පෙනෙන ලෙස උත්සාහ කළ ද රාජ්‍ය මූල්‍ය ආශ්‍රය තුළ පවතින ව්‍යුහමය දුර්වලතාවයන් විසින් තවදුරටත් අත්කර ගත හැකිව තිබූ වැඩි දියුණුවීම් වළක්වාලනු ලැබීය. 2001 ට සාපේක්ෂව 2002 දී රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතු යහපත් බවට පත්වීම සම්පූර්ණයෙන්ම ණය පොලී ගෙවීම් හැර අනෙකුත් වර්තන වියදම් සහ ප්‍රාග්ධන වියදම් වඩාත් තර්කානුකූල කිරීම හේතුවෙන් ඇතිවූ අතර ආදායම පසුගිය වසර මට්ටමේම පැවතුණි. පොලී ගෙවීම් හැර වර්තන වියදම ද.දේ.නි යේ ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් සියයට 13.5 දක්වා ප්‍රතිශතයක 1.4 කින් පහත වැටුණු අතර ප්‍රාග්ධන වියදම හා ශුද්ධ ණයදීම් ද.දේ.නි.යෙහි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් සියයට 4.6 දක්වා ප්‍රතිශතයක 1.3 කින් අඩුවිය. අනෙක් අතට පොලී ගෙවීම් අඛණ්ඩව වැඩි වූ අතර ද.දේ.නි. හි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් සියයට 7.4 දක්වා ප්‍රතිශතයක 0.7 කින් වැඩිවිය. පුළුල් වූ අයවැය හිඟය පියවීම සඳහා 2000 හා 2001 දී වෙළඳපොළ තුළ පැවති ඉහළ පොලී අනුපාතිකයන් යටතේ සිදුකළ විශාල ණය ගැනීම් මැනකාලිතව පොලී වියදම වැඩිවීමට හේතුවිය. 2002 දී ණය සේවා ගෙවීම් (පොලී සහ ණය ආපසු ගෙවීම්) රජයේ මුළු ආදායම ඉක්මවීය. පොලී, වැටුප් හා චේතන සහ විශ්‍රාම වැටුප් සඳහා වන වියදම් වැනි අනෙකුත් ස්ථාවර වගකීම් නිසා අයවැය කටයුතු වලදී තමාගේ භාවය ඇතිකිරීමට පැවති අවකාශ ඉතා සුළු විය. කෙසේ වුවද, ආරක්ෂක වියදම වඩා යහපත් ලෙස අධීක්ෂණය කිරීම, සුභ සාධක වැඩසටහන් සඳහා වඩා හොඳ ඉලක්කගත කිරීමේ ක්‍රම හඳුන්වා දීම, රාජ්‍ය සේවය සඳහා වන බඳවා ගැනීම් අත්හිටුවීම සහ රාජ්‍ය ආයතන වලට කරන ලද සංක්‍රාම සම්බන්ධව දැඩි පාලනයක් ඇතිකිරීම තුළින් වර්තන වියදමෙහි කැපීපෙනෙන ඉතුරුම් ප්‍රමාණයක් ඇති කර ගැනීමට හැකි විය. ප්‍රාග්ධන වියදම් සඳහා දේශීය අරමුදල් සැපයීම මත වූ දැඩි පාලනය සහ රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩසටහන සඳහා විදේශීය අරමුදල් උපයෝජනය අඩු මට්ටමක පැවතීම ද 2002 දී මුළු වියදම අඩු වීමට දායක විය. බදු ආදායමෙහි දක්නට ලැබෙන අඛණ්ඩ පහත වැටීම දැඩි අවධානය යොමුකළ යුතු කරුණක් විය. බදු ක්‍රමය සරල කිරීම සඳහා සහ බදු ආදායම් ජනිත කිරීම වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා අයවැය මගින් ක්‍රියාමාර්ග රාශියක් හඳුන්වා දෙනු ලැබුව ද 2002 දී ද බදු ආදායම පහත වැටීම අඛණ්ඩව සිදුවිය. බදු ආදායම ද.දේ.නි. යෙහි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් 2001 දී පැවති සියයට 14.6 සිට සියයට 14 දක්වා පහත වැටුණි. විවිධ බදු සහන ලබා දීම, ආර්ථික කටයුතු යථා තත්ත්වයට පත්වීම සෙමින් සිදුවීම, ආදායම් ජනිත කිරීමේ අතිරේක ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී ඇතිවූ ප්‍රමාදයන්, සමහර රාජ්‍ය ආයතන වල දුර්වල මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය සහ බදු සමාව යන කරුණු 2002 බදු ආදායම අඩුවීමට හේතුවිය.

රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතා ක්‍රියාවලිය ශක්තිමත් ලෙස ඉදිරියට ගෙන යාමේ ඇති අවශ්‍යතාවය 2002 අත්දැකීම් තුළින් පැහැදිලිව පෙනුණි. මෙම ක්‍රියාවලිය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා 2002 අවසාන භාගයේ දී රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත නීතිගත කරනු ලැබීය. මධ්‍යකාලිතව අත්කර ගත යුතු

රාජ්‍ය මූල්‍ය ඉලක්ක මෙම රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත යටතේ දක්වා ඇත. ඒ අනුව, 2006 දී අයවැය හිඟය ද.දේ.නි.හි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් සියයට 5 දක්වා අඩුකිරීමට ඉලක්ක කරනු ලබන අතර එම කාලය අවසන් වන විට නොපියවූ රජයේ ණය ප්‍රමාණය ද.දේ.නි. හි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් සියයට 85 දක්වා අඩුකර ගැනීමට ඉලක්ක කර තිබේ. ද.දේ.නි. හි ප්‍රතිශතයක් ලෙස ණය ප්‍රමාණය 2013 දී සියයට 60 දක්වා තව දුරටත් අඩු කිරීමට අපේක්ෂිතය.

රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතා ක්‍රියාවලිය තුළ බදු ව්‍යුහය සරල කිරීම, අක්‍රමවත් බදු සහන ඉවත් කිරීම, බදු ක්‍රමය පුළුල් කිරීම හා බදු පරිපාලනය ශක්තිමත් කිරීම තුළින් බදු ආදායම වැඩි කිරීම සඳහා රජය ඉහළම ප්‍රමුඛත්වය ලබා දී තිබේ. ඒ අනුව බදු වර්ග 4 ක්, එනම් මධ්‍යම රජය විසින් එකතු කරන ලද මුද්දර බදු, ප්‍රාග්ධන ලාභ බදු, අන්තිකාරම් සමාගම් බදු හා අනේවාසිකයන් සඳහා වූ පැවරීම් බදු අනෙක් කාරන ලදී. මීට අමතරව, සාමූහික බදු සඳහා වූ සියයට 20ක අධිභාරය අනෙක් කාරන ලද අතර ආනයන බදු මත පනවා තිබූ සියයට 40 අධිභාරය සියයට 20 දක්වා අඩුකරන ලදී. භාණ්ඩ හා සේවා බද්ද හා ජාතික ආරක්ෂක බද්ද යන බදු අනෙක් කාරන ඒවා එකතු කළ අගය මත බද්ද (VAT) යටතට ගෙන ඒම 2002 දී ඇතිකරන ලද ප්‍රධානතම බදු ප්‍රතිසංස්කරණයක් විය. බදු මත බදු අයකිරීමේ ලක්ෂණය පැවති, පිරිවැටුම් බද්දක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වූ ජාතික ආරක්ෂක බද්ද වෙනුවට එකතු කළ අගය මත පදනම් වූ බද්දක් හඳුන්වා දීම බදු ක්‍රමය වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා දීර්ඝ කාලීනව පැවති අවශ්‍යතාවයක් ද විය. මේ අතර, මුද්දර බදු අනෙක් කාරන තුළින් අහිමිවන ආදායම පියවා ගැනීම සඳහා නව බදු වර්ග දෙකක් එනම් බැංකු ක්‍රමයෙහි ජංගම ගිණුම් ගනුදෙනු මත වන හර බද්ද හා වරාය හා ගුවන් තොටුපොළ සංවර්ධන බද්ද, හඳුන්වාදෙනු ලැබීය. ආදායම් බදු පදනම පුළුල් කිරීමේ අරමුණින් සමාගම් නොවන ආයෝජකයින් සඳහා වූ පොලීය හා ලාභාංශ ආදායම මත වූ රඳවා තබාගැනීමේ බද්ද ඒ සඳහා වන අවසාන බද්ද ලෙස සැලකීමට පියවර ගනු ලැබීය. වෙළෙඳපොළ තුළ ගනුදෙනු කළ හැකි ණය සුරැකුම්පත් වලින් ලබාගන්නා පොලී ආදායම මත අයකෙරෙන රඳවා තබා ගැනීමේ බද්ද අයකරන බදු පදනම පරිනත කාලය අවසන් වන දිනය දක්වා වන එලදාව මත පදනම් වන ලෙස වෙනස් කළ අතර ඒ තුළින් අදාල සුරැකුම්පත් ප්‍රාථමික වෙළෙඳපොළ තුළ නිකුත් කරන අවස්ථාවේදීම සම්පූර්ණ බදු වගකීම් ප්‍රමාණය රැස්කර ගැනීමට කටයුතු කරන ලදී. මේ සමඟම, රජයේ සුරැකුම්පත් මත ද්විතීය වෙළෙඳපොළ තුළ සිදුකෙරෙන ගනුදෙනු වලින් උපයාගත් පොළී ආදායම සඳහා නාමික බදු ප්‍රතිදානයක් ලබා දෙන ලදී. ක්‍රියාත්මක වශයෙන් මෙම හේතුව නිසා ද්විතීය වෙළෙඳපොළ තුළ ගනුදෙනු කළ හැකි රජයේ සුරැකුම්පත් වලින් ලබන පොලීය මත වූ බදු අනුපාතය පහත වැටුණු අතර එය මෙම බද්ද මගින් රැස්කරගත හැකිව තිබූ ආදායම් රැස්කිරීමේ හැකියාව අඩු කරන ලදී. රජයේ සුරැකුම්පත් වල ආයෝජනය කිරීමේ දී ලබාදෙන ලද මෙම බදු සහනයෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් පදනම් පොළී අනුපාතිකයන් (ඒක්ෂණ වෙළෙඳපොළ

අනුපාතිකයන්) වැඩි වූ අතර ඒත්‍රණ වෙළෙඳපොළ තුළ ක්‍රියාකාරීත් මෙම වෙළෙඳපොළ දෙකෙන්ම ලැබෙන ප්‍රතිලාභ සමකිරීමට උත්සාහ කිරීම මීට හේතු විය.

පුද්ගල ආදායම් බදු නවදුරටත් තර්කානුකූල හා සරල කරන ලදී. බදු අනුපාත සංඛ්‍යාව තුන දක්වා (සියයට 10, 20 හා 35) අඩුකරන ලද අතර එය මීට පෙර බදු අනුපාත හතරකින් (සියයට 10, 15, 25 සහ 35) සමන්විත විය. බදු නිදහස් සීමාව වර්ෂයකට රුපියල් 144,000 සිට රුපියල් 240,000 දක්වා වැඩි කරන ලදී. 2002 අයවැයට අනුව පුද්ගල සහ සාමූහික ආදායම් බදු වලට අදාල උපරිම බදු අනුපාතය සියයට 20 දක්වා අඩු කිරීම ආදායම් බදු සම්බන්ධ මධ්‍යකාලීන ප්‍රතිපත්තිය විය. මෙම ක්‍රියාවලිය ආරම්භ කිරීම සඳහා බදු අයකළ හැකි වාර්ෂික ආදායම රුපියල් දශලක්ෂ 5 ට අඩු සමාගම් සඳහා වූ උපරිම ආන්තික බදු අනුපාතය සියයට 20 දක්වා අඩුකරන ලදී. මෙම අඩු මට්ටමේ බදු අයකිරීමේ ප්‍රතිපත්තිය තුළින් යාපු බදු සඳහා වන පීඩනය අවම කිරීමටත් ආදායම් බදු ගෙවිය යුතු යන මතය සමාජය තුළ රෝපණය කිරීම තුළින් බදු අනුකූලතාව දැක්වීම වැඩිකිරීමටත් අපේක්ෂා කෙරුණි. බදු දිරිගැන්වීම් වඩාත් තර්කානුකූල කිරීම සම්බන්ධව සලකාබලන විට ඒවා ඉලක්ක කරගත් අංශ කිහිපයක් වෙත පමණක් ලබාදීම මගින් රාජ්‍ය මූල්‍ය දිරිගැන්වීම් ලබා දීම සීමා කිරීම තුළින් පවත්නා බදු දිරිගැන්වීම් වඩාත් ක්‍රමානුකූල කිරීමට පියවර කිහිපයක් ගනු ලැබීය.

බදු පැහැර හරින්නන් බදු ව්‍යුහය තුළට ඇතුළත්කර ගැනීමේ අරමුණින් දේශීය ආදායම් (විශේෂ විධිවිධාන) පනත යටතේ නව බදු සමාවක් හඳුන්වාදෙනු ලැබීය. 2001/2002 බදු වර්ෂය අවසානය දක්වා සිය ආදායම හෙළි කර නොමැති පුද්ගලයන් වෙත මෙම පනත යටතේ බදු සමාවක් පිරිනමනු ලැබීය. ඒ අනුව, මෙම පනත යටතේ සිය ආදායම හෙළි කරන පුද්ගලයෙකු ආදායම් බදු වලින් නිදහස් වනවා මෙන්ම අනෙකුත් බදු වලින්ද නිරු බදු හා සමහර බදු සම්බන්ධ දඩුවම් ගාස්තු ආදිය සඳහා ද සමාව ප්‍රදානය කරනු ලැබේ. මෙම නව බදු සමාව මගින් බදු පදනම පුළුල් කිරීමට හේතුවෙමින් අවිධිමත් ආර්ථිකය තුළ සිටින ඉහළ මට්ටමේ ආදායම් ලබන්නන් සහ ක්‍රියාකාරීත්වයන් බදු ක්‍රමය තුළට ගෙන ඒමට අපේක්ෂිතය.

දේශීය නිෂ්පාදකයින් ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳපොළ තුළ කටයුතු කිරීමේ දී මවුන්ගේ තරඟකාරීත්වය කෙරෙහි බදු ක්‍රමය තුළින් ඇතිවිය හැකි අහිතකර බලපෑම් අවම කිරීමේ අරමුණෙන් ස්ථිර නිරුබදු කොමිසමක් පිහිටුවීමට ඇති අවශ්‍යතාවය 2002 අයවැය මගින් පෙන්වාදෙන ලදී. අඛණ්ඩව අඩුවන ප්‍රවණතාවයක් පිළිබිඹු කරන ආනයන නිරු බදු මුළු ආනයන වලට දරන. අනුපාතය (සාමාන්‍ය නිරුබදු අනුපාතය) අවධානය යොමුකළ යුතු වූ කරුණක් ලෙස සලකනු ලබන්නේ පසුගිය කාලයේ දී දක්නට ලැබුණු බදු / ද.දේ.නි. අනුපාතය පහත වැටීමට මෙය ප්‍රධාන හේතුවලින් එකක් වන නිසාය. ආනයනයට අනුවමන් නිරුබදු සහන සහ නිරුබදු නිදහස් කිරීම ලබාදීම, අමුද්‍රව්‍ය ආනයනය බදු ක්‍රමයෙන් ඉවත් කිරීම

සහ නිරුබදු අනුපාතයන්හි සිදුකළ ක්‍රමික අඩු කිරීම සාමාන්‍ය නිරුබදු අනුපාතය අඩුවීමට ප්‍රධාන හේතු ලෙස සඳහන් කළ හැකිය. ආදායම වැඩි කිරීම සඳහා මීට පෙර රේගු බදු වලින් ඉවත්කර තිබූ ආනයන මත සියයට 2 හා සියයට 10 ක නව නිරු බදු අනුපාත හඳුන්වා දෙනු ලැබීය.

සුරාබදු ආඥාපනත හා නිෂ්පාදන බදු (විශේෂ විධිවිධාන) පනත යටතේ වූ එම බදු වගකීම් එක් කිරීම මගින් මද්‍යසාර මත වූ බදු පරිපාලනය සරල කරන ලදී. ඒ අනුව මද්‍යසාර මත බදු පැනවීම හා බදු එකතු කිරීම සුරාබදු ආඥාපනත යටතට ගෙන එන ලද අතර සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව මෙම බද්ද පරිපාලනය කිරීමේ පූර්ණ අධිකාරිය ලෙස පත් කරන ලදී. නිෂ්පාදන බදු (විශේෂ විධිවිධාන) පනත යටතේ රැස්කළ බදු අහෝසි කිරීම නිසා අහිමිවූ ආදායම නැවත ලබාගැනීමේ අරමුණින් මද්‍යසාර සඳහා වූ සුරාබදු අනුපාත මුලින් ලද ආදායම ඵලෙසම පවත්වා ගැනීමට හැකිවන පරිදි වැඩි කරන ලදී. දිගින් අඩු සිගරට් සඳහා වන නිෂ්පාදන බදු අඩුකිරීම තුළින් සිගරට් මත වන නිෂ්පාදන බදු ව්‍යුහයට සිදුකරන ලද කැපීපෙනෙන වෙනස්කම් තුළින් මීට පෙර නීත්‍යානුකූල නොවන සිගරට් නිෂ්පාදන විසින් අත්කරගෙන තිබූ වෙළෙඳපොළ නැවත නීත්‍යානුකූල සිගරට් නිෂ්පාදකයින් වෙත හිමිකර ගැනීමට හැකිවිය. ලිටරයකට රුපියල් 4 ක නිෂ්පාදන බද්දක් අයකිරීම මගින් වානික ජලය අඩංගු පාන වර්ග 2002 දී නිෂ්පාදන බදු ව්‍යුහය තුළට ගෙන එනු ලැබීය.

භාණ්ඩ හා සේවා බද්ද සහ ජාතික ආරක්ෂක බද්ද යන බදු, එකතු කළ අගය මත බද්ද තුළට ඒකාබද්ධ කිරීම හේතුවෙන් එම බද්ද රජයේ තනි සහ වඩාත් වැදගත් ආදායම් මූලාශ්‍රය බවට පත්විය. මෙම බදු ප්‍රතිසංස්කරණයෙහි ප්‍රධාන අරමුණු වූයේ බදු ආදායම ඵලෙසම පවත්වා ගනිමින් බදු ක්‍රමය සරල කිරීම, බදු මත බදු අයකිරීම ඉවත් කිරීම හා බදු පදනම පුළුල් කිරීම යනාදියයි. කෙසේ වුවද, භාණ්ඩ හා සේවා බද්ද මෙන් තනි බදු අනුපාතයක් සහිතව නොව එකතු කළ අගය මත බද්ද, බදු අනුපාත දෙකකින් ක්‍රියාත්මක වීම, නව බදු අත්හැරීම ලබාදීම සහ සමහර බදු අයකළ හැකි භාණ්ඩ මත අඩු බදු අනුපාතයක් අයකිරීම මෙම අපේක්ෂිත අරමුණු ලඟකර ගැනීමේ හැකියාව කෙරෙහි අහිතකර ලෙස බලපාන ලදී. තවද, එකතු කළ අගය මත බද්ද නොග සහ සිල්ලර අංශ වෙත ව්‍යාප්ත කිරීමට කර ඇති යෝජනාව ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා දැනට පවත්නා බදු ක්‍රමයට සමහර වෙනස්කම් හඳුන්වා දිය යුතු වන අතර මෙම ව්‍යාපාරික කටයුතු දැනට පලාත් සභා යටතේ පිරිවැටුම් බද්දකට යටත් වී තිබීම මීට හේතුවිය. එකතු කළ අගය මත බද්ද වැනි බදුවල ක්‍රියාකාරීත්වය ප්‍රධාන වශයෙන්ම කාර්යක්ෂම බදු පරිපාලනයක් පැවතීම තුළ රඳා පවතින බැවින්, මෙම බද්දෙන් ලබාගත හැකි මුළු ආදායම ලබා ගැනීමට නම් එම අංශය කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීම අවශ්‍යය. (විශේෂ සටහන 14 බලන්න).

පවත්නා බදු පරිපාලන ක්‍රමයෙහි ඇති දුර්වලතාවයන් පසුගිය කාලය තුළදී අඛණ්ඩව ඉස්මතු කර පෙත්වාදී ඇත. එමනිසා, බදු පරිපාලනයෙහි කාර්යක්ෂමතාවය වැඩි දියුණු

විශේෂ සටහන 14

එකතු කළ අගය මත බද්ද (VAT)

1. හැඳින්වීම

භාණ්ඩ හා සේවා බද්ද වශයෙන්ද හඳුන්වන එකතු කළ අගය මත බද්ද (VAT) භාණ්ඩ හා සේවා පරිභෝජනය මත අය කරනු ලබන බද්දකි. එකතු කළ අගය මත බද්ද එහි නමින්ම අර්ථ දක්වා ඇති පරිදි භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනයේ සහ බෙද හැරීමේ සෑම අදියරකදීම ඊට එකතුවන වටිනාකම මත පමණක් අය කෙරේ. අවසානයේදී එම බදු බර පාරිභෝගිකයා වෙත විතැන් වුවද, බද්ද රජයට ගෙවීමේ තෙතික බදු බැඳියාව ඇත්තේ භාණ්ඩ හෝ සේවා නිෂ්පාදනය කරන්නාට හෝ සපයන්නාටයි.

එකතු කළ අගය මත බද්ද හඳුන්වා දී වසර 50 ක් පමණ ගත වී ඇති අතර, එය මේ වන විට ලෝකයේ රටවල් 120 කට වැඩි ප්‍රමාණයක රාජ්‍යයන්ගේ ප්‍රධාන ආදායම් මාර්ගය වී ඇත.¹ භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් නිෂ්පාදනයේදී හෝ බෙද හැරීමේදී ඊට අතරමැදි එකිනෙක ගණුදෙනු වලදී බදු අය නොකර අවසාන පාරිභෝජනයට පමණක් බද්ද ඇතුළත් වීම නිසා බද්දෙහි විකෘති භාවයක් ඇති නොවීම හේතුකොටගෙන එකතු කළ අගය මත බද්දට අනෙක් පරිභෝජනය මත වන බදු වලට වඩා වැඩි කැමැත්තක් දක්වති. දෙවනුව, බදු මත බදු අය කිරීමේ ගැටළුව ඉන් වළකාලයි. පිරිවැටුම් බදු යටතේදී යොදවනු ලබන අමු ද්‍රව්‍ය සඳහාත් නිම් භාණ්ඩය සඳහාත් බදු අය කරනු ලබන නිසා එමගින් බදු මත බදු අයවීමක් සිදු වේ. තමුත් එකතු කළ අගය මත බද්දෙහි දී නිමැවුම් මත බදු ගණනය කරන විට යෙදවුම් මත ගෙවූ බදු අඩු කිරීම නිසා, බදු මත බදු එකතුවීම වලක්වා ඇත.

නිෂ්පාදන සහ නිෂ්පාදන නොවන ව්‍යාපාර ආවරණය වන පරිදි 1964 සිට පිරිවැටුම් බද්ද ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක විය. 1981 දී මින් ආනයනයන් ද ආවරණය කිරීම සහ නිෂ්පාදකයන්ට යෙදවුම් මත බදු ප්‍රතිදාන හිමිවන පරිදි පිරිවැටුම් බදු ක්‍රමය නව නීති රීති මගින් පුළුල් කරන ලදී. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පිරිවැටුම් බදු ක්‍රමය 1981 පටන් අර්ධ එකතු කළ අගය මත බදු ක්‍රමයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක විය. කෙසේ නමුත් පිරිවැටුම් බදු ක්‍රමයේ පැවති විවිධ දුර්වලතා නිසා 1990 දී බදු කොමිෂම මගින් පිරිවැටුම් බදු ක්‍රමය වෙනුවට එකතුවන අගය මත ගණනය කරනු ලබන බදු ක්‍රමයක් ප්‍රතිස්ථාපනය කළයුතු බව යෝජනා කරන ලදී. ඒ අනුව පිරිවැටුම් බදු ක්‍රමය වෙනුවට එකතු කරනු ලබන අගය මත බද්දක් වූ භාණ්ඩ හා සේවා බද්ද, 1998 අප්‍රේල් මාසයේදී හඳුන්වා දෙන ලදී. භාණ්ඩ හා සේවා බද්දෙන්ද පිරිවැටුම්

බද්ද මගින් රැස්කළ ආදායම ම රැස්කර ගැනීමට අපේක්ෂා කළමුත් එමගින් ආදායම් රැස්කිරීම සතුටුදායක නොවීය. ලැබූ ආදායම එම තත්වයේම පවත්වා ගෙන යා හැකි අනුපාතයට වඩා අඩු අනුපාතයන් (සියයට 12.5) අයකිරීම සහ ඒ යටතේ අනුගමනය කළ බදු ප්‍රතිදාන ක්‍රියාදාමයන් එම බද්ද ක්‍රියාත්මක වූ වසර ගණන පුරාම ආදායමේ ඌන ක්‍රියාකාරීත්වයට හේතු විය.

භාණ්ඩ හා සේවා බද්ද, එකතු කළ අගය මත අය කරන බද්දක් ලෙස වැන්නක් 1998 පටන් ක්‍රියාත්මක වූවද පිරිවැටුම් බද්දට සමාන බද්දක් වූ ජාතික ආරක්ෂක බද්ද නොකඩවා පැවතුණි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් බහු විධ බදු ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක වූ අතර, එමගින් සමහර භාණ්ඩ හා සේවා වලට බදු මත බදු අය කිරීමේ ගැටළුව පැවතුණි. භාණ්ඩ හා සේවා බදු යටතේ ලබාදී තිබූ අති විශාල බදු නිදහස් කිරීම් ද බදු පදනම කුඩා වීමටත් එමගින් ආදායම් ඉපයීමේ හැකියාව අඩු කිරීමටත් හේතු විය. එකතු කළ අගය මත බද්දෙහි පදනම වූ ද, දේකි. යෙහි අනුපාතයක් ලෙස සසඳන, එකතු කළ අගය මත සඳහා වන බදු ඵලදායීතා අනුපාතය (ඵලදායීතා අනුපාතය = ද, දේනියේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස එකතු කළ අගය මත බදු ආදායම / එකතු කළ අගය මත බදු අනුපාතය) සියයට 26 ක් පමණි. මෙය බොහෝ රටවල පවතින සියයට 30 ක් වූ සාමාන්‍ය ඵලදායීතා අනුපාතයට වඩා අඩු අනුපාතයකි (සංඛ්‍යා සටහන 1 බලන්න). විශාල භාණ්ඩ සංඛ්‍යාවක් නිදහස් කිරීම නිසා බදු පදනමේ පටු වීම ඊට හේතුවයි. මේ දුර්වලතා නිසා භාණ්ඩ හා සේවා බද්ද සහ

සංඛ්‍යා සටහන 1

කේරා ගත් රටවල් සමග එකතු කළ අගය මත බදු කාර්යක්ෂමතා අනුපාතය සංසන්දනය කිරීම

රට	එ.අ.ඩ./භා.භා.සේ.ඩ. ද.දේ.කි.යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස	එ.අ.ඩ./භා.භා.සේ. බදු අනුපාතය	ඵලදායීතා අනුපාතය ¹
ශ්‍රී ලංකාව	3.3 ²	12.5	26
වියට්නාමය	4.0	10.0	40
සිංගප්පූරුව	1.2	3.0	40
පිලිපීනය	3.0	10.0	30
මුර්සිය	3.0	10.0	30
තායිලන්තය	2.8	10.0	28
ඉන්දුනීසියාව	2.7	10.0	27

1/ ඵලදායීතා අනුපාතය = ද, දේනියේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස එකතු කළ අගය මත බදු ආදායම/ එ.අ.ඩ. අනුපාතය
2/ 1999 - 2001 සඳහා සාමාන්‍යය

1 Ebrill Lian, Michael Keen, Jean-Paul Bodin and Victoria Summers - The Modern VAT, International Monetary Fund 2001.

ජාතික ආරක්ෂක බද්ද ඒකාබද්ධ කොට එකතුකළ අගය මත බද්ද යනුවෙන් තනි බද්දක් 2002 රාජ්‍ය අයවැය මගින් යෝජනා කළ අතර, එය 2002 වසරේ අගෝස්තු මස සිට ක්‍රියාත්මක කරන ලදී.

2. ශ්‍රී ලංකාවේ එකතු කළ අගය මත බද්දෙහි මූලික ලක්ෂණ

බදු පදනම :- මෙය පරිභෝජනය මත පදනම් වූ බද්දක් වන අතර, අවසාන පාරිභෝගික මූලධර්මය මත පදනම්ව ඇති බැවින් එය සියළුම දේශීය පරිභෝජනයන් මත පදනම් වී තිබේ. ඒනිසා සියළුම ආනයනයන් බද්දට යටත් වන අතර අපනයනයන් බද්දෙන් නිදහස් වේ.

බදු නිදහස් සීමාව:- තොග වෙළෙඳුම හා සිල්ලර වෙළෙඳුම ස්වාධීනව කෙරෙන අවස්ථාවන් හැර, කාර්තුකට රුපියල් 500,000 හෝ වසරකට රුපියල් දශලක්ෂ 1.8 ට වඩා වැඩි, බද්දට යටත් භාණ්ඩ හෝ සේවා සපයන කෙනෙකු එකතු කළ අගය මත බද්දට යටත් වේ. තොග වෙළෙඳුම හෝ සිල්ලර වෙළෙඳුම නිෂ්පාදකයා හෝ ආනයනකරු විසින්ම සිදු කරන විටෙක හැර, වර්තමානයේදී සියලුම තොග හා සිල්ලර වෙළෙඳුම එකතු කළ අගය මත බද්දෙන් නිදහස් කර තිබේ.

**සංඛ්‍යා සටහන 2
හා.හා.සේ. බද්දෙන් සහ ජාතික ආරක්ෂක බද්දෙන් එ.අ.ම. බද්දට පිවිසීම**

හා.හා.සේ.බද්ද සහ ජා.ආ.බ. යටතේ අනුපාත	එකතු කළ අගය මත බදු අනුපාත	තෝරාගත් වෙළෙඳුම්‍ය සහ සේවාවන්
හා.හා.සේ. බද්දෙන් සහ ජා.ආ.බද්දෙන් නිදහස් භාණ්ඩ හෝ ජා.ආ.බ. (6.50%)	එ.අ.බ. (10%) බැගින්	විදුලි බලය > කිලෝ වොට් 90, හෝටල මගින් සපයන සේවා, ආපනාගාර ආදිය, ඉදිකිරීම් සේවා
ජා.ආ.බ. පමණක් ඇති භාණ්ඩ (6.5%)	එ.අ.බ. (10%) බැගින්	ගිණි, උමංසක ඩ. ක්‍රීඩා වෘත්තාන්ත, එල්.පී. ගැස් පෙට්‍රල් සහ ඩීසල්
හා.හා.සේ.බද්ද (12.5%) සහ ජා.ආ.බ. (6.5%) සහිත භාණ්ඩ	එ.අ.බ. (2%) බැගින්	විදුලි සංදේශ සේවා, විද්‍යුත් භාණ්ඩ, සිමෙන්ති
හා. හා. ස. සේ. බද්ද පමණක් ඇති භාණ්ඩ (12.5%)	එ.අ.බ. නිදහස්	සහල්, කිරි, ගාන්, ලදුරු, කිරිපිටි, මස්, වර්ග, මං, බිංසා, අඹු, තෙල්, භූමි තෙල්, විදුලිය < කිලෝ වොට් 30, තෝරාගත් අධ්‍යාපනික ධූරණ, සෞඛ්‍ය සේවා
ජා.ආ.බ. නොමැති සහ හා.සේ.බ. (10%) සහිත භාණ්ඩ	එ.අ.බ. අනුපාතය	අපනයන භාණ්ඩ හා තෝරාගත් සේවා

බදු අනුපාත :- එකතු කළ අගය මත බදු අනුපාත 2 කි. සියයට 10 ක් වූ අඩු අනුපාතය අන්‍යාවශ්‍ය භාණ්ඩ හා සේවා වලටත් ප්‍රශස්ථ අනුපාතය වන සියයට 20 අනෙකුත් සියළුම භාණ්ඩ හා සේවා වලටත් අදාළ වේ. අපනයනයන් සහ විදේශ විනිමය මගින් ගෙවීම් කරනු ලබන විශේෂ සේවා සඳහා කවදුරටත් ශුන්‍ය බදු අනුපාතය අදාළ වේ.

3. එකතු කළ අගය මත බද්ද ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ඇතිවන ගැටළු

මිල මට්ටම් කෙරෙහි බලපෑම

එකතු කළ අගය මත බද්ද, මිල මට්ටම් කෙරෙහි ඇති කරන බලපෑම පාරිභෝගික මිල දර්ශකය ආශ්‍රයෙන් විශ්ලේෂණය කිරීමේදී පෙනී යන්නේ භාණ්ඩයන්ගේ මිල වෙනස්කම් ඇති වුවද එය හඳුන්වාදීම මගින් සාමාන්‍ය මිල මට්ටම් කෙරෙහි සතුටුදායක බලපෑමක් ඇති වී තිබෙන බවය. ඊට ප්‍රධාන හේතුව නම් පාරිභෝගික භාණ්ඩ පැය තුළ විශාල කොටසක් ආවරණය කරන සහල්, කිරිඟු පිටි, මාංශ ධ වර්ග ආදිය භාණ්ඩ හා සේවා බද්දට හෝ ජාතික ආරක්ෂක බද්දට හෝ ඒ දෙකටම යටත්ව තිබූ මුත් එකතු කළ අගය මත බද්දෙන් ඒවා නිදහස් වීමයි. මෙම සාධනීය තත්ත්වයට හේතු වූ අනෙක් කරුණ වන්නේ භාණ්ඩ ආනයනය කරන අවස්ථාවේදීම එහි වටිනාකමට සියයට 25 ක් එකතු කර ජාතික ආරක්ෂක බද්ද ගණන් බැලීම, එකතු කළ අගය මත බද්ද හඳුන්වාදීමත් සමඟම ඉවත් වීමයි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් භාණ්ඩ ආනයනයේදී එකතු කළ අගය මත බද්ද යටතේ සත්‍ය බදු අනුපාතය භාණ්ඩ හා සේවා බද්ද සහ ජාතික ආරක්ෂක බද්ද යටතේ පැවති බදු අනුපාතයට වඩා අඩුය. ඒ අනුව භාණ්ඩ හා සේවා බද්ද සහ ජාතික ආරක්ෂක බද්ද, එකතු කළ අගය මත බද්ද අවස්ථා කිහිපයක සංසන්දනය කළ වගුවක් සංඛ්‍යා සටහන 3 මගින් ඉදිරිපත් කර ඇත.

**සංඛ්‍යා සටහන 3
ආනයන මත සත්‍ය බදු අනුපාතය¹¹**

නිරු බදු අනුපාතය %	භාණ්ඩ හා සේවා බද්ද 12.5%	ජා.ආ.බ. 6.5%	හා.හා.සේවා බද්ද ජා.ආ.බ. 19%	එ.අ.බ. 10%	එ.අ.බ. 20%
10	13.75	8.94	22.69	11.60	22.0
25	15.63	10.16	25.79	12.50	25.0
35	16.88	10.97	27.85	13.50	27.0

¹¹ ආනයන නිරු බදු මත පනවා ඇති සියයට 20 ක අධිහාරය ඇතුළත් නොවේ.

මූල්‍ය සේවා යටතේ එකතු කළ අගය මත බදු අය කිරීම

මූල්‍ය සේවා සඳහා පැවති සියයට 1 ක් වූ පිරිවැටුම් බද්ද 2001 ඔක්තෝම්බර් මාසයේදී ද, මුද්දර බද්ද 2002 මැයි මාසයේදී ද, සියයට 6.5 ක් වූ ජාතික ආරක්ෂක බද්ද 2002 අගෝස්තු මාසයේදී ද ඉවත් කරන ලදී. මේ අනුව ලාභ මත අයකරනු ලබන සාමූහික බදු හැරෙන්නට බොහෝ මූල්‍ය සේවාවන් මත අයකල සියළුම බදු ඉවත් කර තිබේ. කෙසේ වුවද ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය ආර්ථිකයේ වේගයෙන් දියුණුවන එක් අංශයක් බැවින්, එය බදු පදනමින් සම්පූර්ණයෙන්ම ඉවත් කළ නොහැකිය. එකතු කළ අගය මත බද්ද පනවා ඇති බොහෝ රටවල් එකතු කළ අගය ගණනය කිරීමේ අසීරුතාව මත මූල්‍ය සේවා එම බද්දෙන් ඉවත්කොට තිබේ. උදාහරණයක් ලෙස ඊශ්‍රායලය මූල්‍ය

අංශයෙන් එකතු කළ අගය මත බදු අය කරනුයේ එකතු කිරීමේ ක්‍රමයක් (Addition Method) අනුසාරයෙනි. එනම් මෙම බද්ද මූල්‍ය ආයතනවල ලාභය සහ වේතනවල එකතුව මත අය කෙරේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ද 2003 ජනවාරි 1 වෙනිදා සිට මේ ක්‍රමය මගින් මූල්‍ය අංශයේ බදු අය කිරීම සිදු වේ. මෙම ක්‍රමයෙහි ඇති ගැටළුව වන්නේ සෑම මූල්‍ය ගනුදෙනුවකදී ම එකතු කළ අගය ගණනය කිරීම අපහසු වන නිසා එමගින් යෙදවුම් මත බදු ප්‍රතිදාන සිදු කිරීමේ අපහසු කමය. මේ නිසා මූල්‍ය අංශයට පනවන බද්ද පාරිභෝගිකයාට පැවරීමක් සිදු වුවහොත් එමගින් බදු මත බදු අයවීම ඇති වේ. එසේ නමුත් මෙම බද්ද පාරිභෝගිකයන් වෙත නොපවරන ලෙස පැහැදිලිවම අයවැය යෝජනා මගින් මූල්‍ය ආයතනවලට දන්වා ඇත.

එකතු කළ අගය මත බද්ද තොග හා සිල්ලර වෙළෙඳුම් දක්වා පුළුල් කිරීම

2002 අයවැය යෝජනා මගින් එකතු කළ අගය මත බද්ද 2002 ජූලි මස සිට තොග හා සිල්ලර වෙළෙඳුම් දක්වා පුළුල් කිරීමට අදහස් කරන බව ප්‍රකාශ කරන ලද මුත් ජීවන වියදම සැලකිල්ලට ගෙන එය තවදුරටත් කල් දමන ලදී. මෙම බද්ද අය කරනුයේ දැනටමත් පළාත් සභා වලින් තොග හා සිල්ලර වෙළෙඳුම් මත අය කරනු ලබන පිරිවැටුම් බදු වලට අමතරවය. මේ නිසා අමතර බද්දක් හඳුන්වාදීම මගින් මිළ මට්ටම් කෙරෙහි අහිතකර බලපෑමක් ඇති කරනු ඇත. එසේම තවත් සැලකිය යුතු කරුණක් නම් මෙය තොග හා සිල්ලර වෙළෙඳුම් මත පැනවීමෙන් අමතර බදු ලිපිගොනු විවෘත කිරීමට සිදු වීමයි. මේ අනුව තව ලිපි ගොනු 30,000 ක් පමණ අමතරව විවෘත කිරීමට සිදුවනු ඇතැයි ගණන් බලා ඇත. එකතු කළ අගය මත බද්ද පිරිවැටුම් බදු මෙන් සෘජු අයකිරීමක් වන බද්දක් නොවන නිසා බදු පරිපාලනයේද ගැටළු ඇති වේ. මෙම කාර්යයන් ඉටු කිරීම සඳහා දැනට දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ පවත්නා සම්පත් ප්‍රමාණවත් නොවේ.

බදු නිදහස් කිරීම ආරක්ෂිත කිරීම සහ කුඩා හා මධ්‍යම අනුපාතයක් ගනුදෙනුවකදී

නායායාත්මකව සියළු පාරිභෝජන අයිතමයන් සඳහා බදු අය කළයුතු වුවද විවිධ දේශපාලන සමාජ හා පරිපාලන

හේතූන් යටතේ මෙය ප්‍රායෝගිකව ඉටු කළ හැක්කක් නොවී තිබේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් එකතු කළ අගය මත බදු රැස් කරන ලෝකයේ බොහෝ රටවල් හඳුනාගත් භාණ්ඩ හා සේවාවන් එම බදු පදනමෙන් නිදහස් කිරීම හෝ ඉවත් කිරීම කරනු ලබයි. මෙය බදු පදනමේ විශාල අඩුවීමකට හේතුවනවා මෙන්ම එම ආදායම් නැතිවීම පියවා ගැනීම සඳහා අනෙකුත් භාණ්ඩ හා සේවා මත ඉහළ බදු අනුපාත පැනවීමට ද සිදු වේ. 2002 අගෝස්තු මාසයේදී එකතු කළ අගය මත බද්ද හඳුන්වා දෙන විට අඩු ආදායම් ලාභීන් සලකා සමහර භාණ්ඩ හා සේවා බද්දෙන් නිදහස් කිරීම සහ සමහර අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩ සඳහා අඩු බදු අනුපාතයක් පැනවීම නිසා ඇතිවූ ආදායම් අඩුවීම සැලකිල්ලට ගනිමින් එය පියවා ගැනීමට ඉහළ බදු අනුපාතයක් අනෙකුත් භාණ්ඩ හා සේවා මත පැනවීමට සිදු විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් එකතු කළ අගය මත බදු අනුපාත දෙකක් ක්‍රියාත්මක කරන්නට සිදු වුණි. බහු බදු අනුපාතික බදු ක්‍රමයක් පැවතීම බදු ගෙවන්නන්ට මෙන්ම බදු පරිපාලනය කරන්නන්ටද විවිධ ගැටළු ඇති කරයි. මේ නිසා වෙනස් වූ බදු අනුපාත දෙක මත බදු ගෙවීමේ වාර්තා වෙත වෙනම තබා ගැනීම අවශ්‍ය වේ. අමතර බදු නැවත ගෙවීමද (Tax Refunds) බහු බදු අනුපාතික බදු ක්‍රමයක ඇතිවිය හැක. බහු බදු අනුපාතික බදු ක්‍රමයකදී යම් භාණ්ඩයකට ගෙවිය යුතු බදු අනුපාතය පිළිබඳවද ගැටළු ඇතිවිය හැක. විශාල බදු නිදහස් කිරීම් සමඟම පටු බදු පදනමක් ඇතිවීම තනි අඩු බදු අනුපාතයක් යොදාගැනීමද අසීරු වේ. පාරිභෝජන මත බදු රැස්කරන භාණ්ඩ හා සේවා අංශයන් පිළිබඳ විශ්ලේෂණයන්හිදී පෙනී යන්නේ විශාල ලෙස ආදායම් රැස් කිරීම මෝටර් රථ, බණිජ තෙල්, මත්පැන්, සිගරට් වැනි භාණ්ඩ කුඩා සංඛ්‍යාවක් මත විශාල වශයෙන් රැඳී ඇති බවයි. බදු අය කිරීම පුළුල් කිරීමෙන් බදු පදනම විශාල කිරීම පිණිස බදු නිදහස් කිරීම් තවදුරටත් තර්කානුකූලව කළයුතුවක් මෙන්ම බදු පරිපාලනයද දියුණු කිරීම කළයුතු වන්නේය. එය අඩු තනි බදු අනුපාතයක් ක්‍රියාත්මක කිරීමට පිටුවහලක් වේ. මෙමගින් බදු පරිපාලනය පහසු කිරීම හා බදු අනුකූලතාවය වර්ධනය කිරීම පමණක් නොව ආර්ථිකයේ බදු තමන්තාවයද වැඩි දියුණු කරනු ලැබේ.

කිරීමේ අරමුණින් රජය විසින් දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව, රේගු දෙපාර්තමේන්තුව හා සුරාබදු දෙපාර්තමේන්තුව යන දෙපාර්තමේන්තු පරිපාලනය කිරීම එක් අධිකාරියක් යටතට එකාබද්ධ කිරීමෙන් ආදායම් අධිකාරියක් පිහිටුවීමට තීරණය කර ඇත. ආදායම් බදු හා එකතුකළ අගය මත බදු ගෙවන විශාලතම බදු ගෙවන්නන් එක් පරිපාලන ඒකකයක් යටතට පත් කිරීම තුළින් විශාල බදු ගෙවන්නන්ගේ ඒකකය (LTU) ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව පියවර ගනු ලැබීය.

රජයේ වියදම් අංශය පිළිබඳව සලකාබලන විට පුනරාවර්තන මෙන්ම ප්‍රාග්ධන වියදම් ද වඩාත් තර්කානුකූල කිරීමට 2002 අයවැය මගින් වඩා සෘජු තීරණ ගනු ලැබීය. අපේක්ෂිත අයවැය ඉලක්ක වලින් බැහැරව යෑම වළක්වා ගැනීම සඳහා අයවැය කටයුතු සම්පව අධීක්ෂණය කිරීම සඳහා අයවැය අධීක්ෂණ කමිටුවක් සහ ආරක්ෂක වියදම් කමිටුවක් පිහිටුවනු ලැබීය. දැනට ක්‍රියාත්මකවන සාම ක්‍රියාවලිය හේතුවෙන් ආරක්ෂක සේවා සඳහා වන වියදම වඩාත් ක්‍රමානුකූල කිරීමට රජයට හැකිවී තිබේ. කෙසේ වුවද,

රජයේ ණය දරාගැනීමේ හැකියාව (Government Debt Sustainability)

ණය දරාගැනීමේ හැකියාව - මූලික කරුණු

ණය දරා ගැනීමේ හැකියාව බොහෝ විට රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාරභාවය යන සන්දර්භය මත සාකච්ඡා කරණු ලබන අතර එසේ කරනු ලබන්නේ රාජ්‍ය ණය ප්‍රමාණය යම් රටක රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියෙහි අවසාන ප්‍රතිඵලයක් වන නිසාය. වර්තමානයේ පවතින හා අනාගතයේ දී අපේක්ෂිත රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය තුළින් අධික හා කල්පවත්නා ණය මට්ටම් කරා ගමන් කිරීමක් සිදුවේ ද යන ගැටළුව තුළ රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාරභාවය සාමාන්‍යයෙන් තීරණය වේ. එමනිසා, රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාරභාවය පවත්වා ගැනීම සඳහා රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය තුළින් රාජ්‍ය ණය/දේ. අනුපාතය දරාගත නොහැකි මට්ටමකට වැඩිවීමට ඉඩහරිනවා වෙනුවට යම් පවත්වාගත හැකි මට්ටමක රඳවා ගැනීමට සැලසුම් කළ යුතුය. කෙසේ වුවද, සියළුම ආර්ථිකයන් වෙත පැවතිය යුතු මට්ටම යැයි දැක්විය හැකි ප්‍රශ්නය ණය මට්ටමක් දක්නට නොලැබෙන අතර පැවතිය යුතු ණය / ද. දේ. නි. අනුපාතය සාමාන්‍යයෙන් රටවල් අනුව මෙන්ම කාලය අනුවද තීරණය වේ.

ඉහළ මෙන්ම වැඩිවෙමින් පවත්නා ණය මට්ටමක් තුළින් ඇතිවන බලපෑම් කිහිපයකි. සිය ආදායමින් කැපීපෙනෙන ප්‍රමාණයක් ණය සඳහා පොලී ලෙස ගෙවීමට රජයට සිදුවන අතර එතුළින් අනෙකුත් අත්‍යවශ්‍ය හා සංවර්ධනය අරමුණු කරගත් වියදම් සඳහා කුඩා අවකාශයක් පමණක් ඉතිරි කරමින් රජයේ අනෙකුත් බැඳීම් ඉටුකිරීමට ඇති හැකියාව කෙරෙහි පීඩනයක් ඇති කරයි. මෙවැනි තත්ත්වයක් දේශීය වෙළඳපොලෙහි පොලී අනුපාතික ඉහළ යෑමට හේතුවනවා මෙන්ම පෞද්ගලික අංශය සඳහා පවතින සම්පත් ප්‍රමාණය අඩුවීමට ද හේතු වේ. ඉහළ පොලී අනුපාතික හේතුවෙන් පෞද්ගලික අංශයේ ණය සඳහා වන වියදම වැඩිවන අතර පෞද්ගලික අංශය සඳහා පවතින සම්පත් රජය ලබාගැනීම හේතුවෙන් පෞද්ගලික ආයෝජන අඩුවී රටෙහි ආර්ථික වර්ධනය කෙරෙහි අහිතකර ලෙස බලපායි. ඉහළ මට්ටමේ රාජ්‍ය ණය ප්‍රමාණයක් හේතුවෙන් ණය නැවත නැවත නිකුත් කිරීම වඩා ඉක්මණින් කිරීමට සිදුවන අතර එතුළින් රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණය වඩාත් දුෂ්කර කාර්යයක් බවට පත්කරයි. නවද ආර්ථික උච්චාවචනයන් සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීමේදී රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය නමඟ ලෙස යොදාගැනීමට ඇති හැකියාවන් ද සීමා කරනු ලබයි. එහෙයින්, මධ්‍යකාලීනව ණය ප්‍රමාණය වඩාත් පවත්වාගත හැකි මට්ටමකට පහතට ගෙන ඒම හා එතුළින් රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාර භාවය නැවත ඇති කිරීම, නවීන රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති තුළින් අවධාරණය කරනු ලබයි.

නොපියවූ ණය ප්‍රමාණය දේශීය හා විදේශීය ණය (විනිමය අනුපාතයේ විචලනයන්ට ගැලපීමෙන් පසුව) එකට සලකා මුළු ණය ලෙස ලබාගත් විට, යම් වර්ෂයක ණය/දේ. අනුපාතය තීරණය වීම; මුල් ණය මට්ටම, ප්‍රාථමික අයවැය හිඟය (එනම් ආදායමෙන් පොලී ගෙවීම් අඩුකළ පසු වියදම අඩුකිරීම මගින් ලැබෙන හිඟය), රජයේ ණය සඳහා වන නාමික පොලී අනුපාතිකය හා ආර්ථිකයේ නාමික වර්ධන අනුපාතය යන කරුණු මත රඳා පවතී. ඒ අනුව, සාර්ව ආර්ථික සන්ධර්භය මත සලකා බලන විට, ණය දරාගැනීමේ හැකියාව තීරණය වන ප්‍රධාන කරුණු දෙකකි. එනම් ප්‍රාථමික අයවැය හිඟය හා රජයේ ණය සඳහා වන නාමික පොලී අනුපාතිකය හා ආර්ථිකයේ නාමික වර්ධන අනුපාතය අතර ඇති වෙනසයි. මෙය පහත දැක්වෙන සමීකරණයෙන් පැහැදිලි කළ හැකිය.

$$\frac{\Delta B_t}{GDP_t} = \left(\frac{i_t - g_t}{1 + g_t} \right) \frac{B_{t-1}}{GDP_{t-1}} + \frac{PD_t}{GDP_t}$$

එනම් GDP = දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය, B = රජයේ ණය ප්‍රමාණය, PD = ප්‍රාථමික අයවැය හිඟය, i = රජයේ ණය සඳහා වන නාමික පොලී අනුපාතිකය හා g = ආර්ථිකයේ නාමික වර්ධන අනුපාතය වේ.

ණය/දේ. අනුපාතයෙහි වෙනස්වීම, ප්‍රාථමික අයවැය හිඟය, රජයේ ණය සඳහා වන නාමික පොලී අනුපාතිකය හා නාමික ආර්ථික වර්ධන අනුපාතය අතර වෙනස (පොලී අනුපාතිකය හා නිෂ්පාදන වර්ධනය අතර වෙනස) සහ මුල් ණය / දේ. අනුපාතය යන කරුණු මත තීරණය වන බව මෙම සමීකරණය මගින් දැක්වේ. සමීකරණයෙහි දකුණුපස ඇති පළමු පදයෙන්, රජයේ ණය සඳහා වන නාමික පොලී අනුපාතිකය ආර්ථිකයේ වර්ධන අනුපාතය ඉක්මවා යන විට (එනම් $i > g$), ආර්ථික වර්ධනය තුළින් දේ. නි. යට එකතු කරන ප්‍රමාණයට වඩා, නොපියවූ ණය සඳහා වන පොලී ගෙවීම් තුළින් වැඩි ප්‍රමාණයක් එකතු කරන බව අදහස් වේ. එවැනි තත්ත්වයක් තුළ මෙවැනි වැඩිවීමක ඇති බලපෑම නැතිකර ගැනීම සඳහා ප්‍රාථමික අයවැයෙහි අතිරික්තයක් ළඟාකරගත යුතුවේ. ප්‍රාථමික අයවැය හිඟය ශුන්‍ය වන අවස්ථාවක දී පවා ආර්ථික වර්ධනය තුළින් හරය වැඩිකරන ප්‍රමාණයට වඩා නොපියවූ ණය සඳහා වන පොලී ගෙවීම් තුළින් ලබා වැඩිකරන නිසා ණය / දේ. නි. අනුපාතය වැඩිවිය හැකි බව මින් පිළිබිඹු වේ.

සමීකරණයෙහි දෙවන පදයෙහි ඇති ප්‍රාථමික අයවැය

හිඟය තුළින් සලකාබලන කාලය තුළ රජයේ රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියෙහි ප්‍රතිඵලය පිළිබිඹු කරයි. ප්‍රාථමික අයවැය හිඟය ඉහළ අගයක් ගන්නම්, රජයේ ණය ලබාගැනීමේ අවශ්‍යතාවය ද ඉහළ යන අතර එය නොපියවූ ණය ප්‍රමාණය ඉහළ යෑමට හේතු වේ.

විනිමය අනුපාතයෙහි ඇතිවන විචලනාවයන් තුළින් ඇතිවන බලපෑම ණය මට්ටම තීරණය කරනු ලබන තවත් අතිරේක සාධකයකි. විදේශීය ණය ලබාගෙන ඇති විදේශ මුදල් වලට සාපේක්ෂව දේශීය මුදල් අවප්‍රමාණය වන තත්ත්වයක දී දේශීය මුදල් වලින් ගණනය කළ විට විදේශීය ණය ප්‍රමාණය ඉහළ යයි. විදේශීය ණය ලබාගෙන ඇති විදේශීය මුදල් වර්ග හා අදාල ණය ප්‍රමාණය මෙන්ම එම විදේශීය ව්‍යවහාර මුදල් වලට සාපේක්ෂව දේශීය මුදල කොතෙක් දුරට අවප්‍රමාණය වන්නේ ද යන කරුණු මත මෙහි බලපෑමෙහි ප්‍රමාණය තීරණය වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය මූල්‍ය ගත්ත්වය

අඛණ්ඩව පැවති ඉහළ අයවැය හිඟයන් හා ඊට අනුබද්ධ ඉහළ මට්ටමේ නොපියවූ රජයේ ණය ප්‍රමාණය තුළින් ඉදිරියේදී ශ්‍රී ලංකාවේ ණය දරාගැනීමේ හැකියාව පිළිබඳව ගැටළු පැන නැගී තිබේ. 1990 - 2002 අතර කාලය තුළ දී ද.දේ.හි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් සමස්ත අයවැය හිඟය හා නොපියවූ රජයේ ණය ප්‍රමාණයෙහි සාමාන්‍යය පිළිවෙලින් සියයට 10 සහ සියයට 97 ක් විය. මෙම කාලය තුළදීම නොපියවූ ණය සඳහා පොලී ගෙවීම් වල සාමාන්‍යය සියයට 6.3 ක් පමණ විය. විශේෂයෙන්ම, මෑත කාලයේ දී සාපේක්ෂ වශයෙන් අඩුම ණය / ද.දේ.හි අනුපාතයක් (සියයට 85.8) පැවති 1997 වර්ෂයෙහි සිට 2002 දී ණය / ද.දේ.හි අනුපාතය සියයට 105.3 දක්වා කැපීපෙනෙන වැඩිවීමක් පෙන්නුම් කරයි.

ඉහළ මට්ටමේ අයවැය හිඟයන් හා ණය ප්‍රමාණය සාධක කිහිපයක ඒකාබද්ධ ප්‍රතිඵලයකි. රජයේ ආදායම අඩුවීම හා සාපේක්ෂ වශයෙන් ඉහළ මට්ටමක පැවති රජයේ වියදම, සමස්ත අයවැය හිඟය වැඩිවීමට බලපෑ ප්‍රධාන සාධකයි. මීට අමතරව, මෑත වර්ෂවල දක්නට ලැබුණු රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය ඇති කිරීමේ උත්සාහයන් අපේක්ෂිත මාර්ගයෙන් බැහැරව යෑමේ තත්ත්වය, මූල්‍ය වෙළෙඳපොල වඩාත් නිදහස් වීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස වෙළෙඳපොල පොලී අනුපාතිකයන් වලට වඩා අඩුවෙන් ණය ලබාගැනීමට රජයට තිබූ හැකියාව අඩුවීම හා ඒ හේතුවෙන් රජයේ ණය ලබා ගැනීම් වල සාමාන්‍ය පොලී අනුපාතිකය වැඩිවීම සහ විදේශීය ණය ගැනීම්වල සාමාන්‍ය පොලී වියදම සාපේක්ෂ වශයෙන් අඩු මට්ටමක පවත්වා ගැනීමට හේතු වූ විදේශීය සහනදායී ණය ප්‍රමාණයෙහි දක්නට ලැබුණු ක්‍රමික අඩුවීම යනාදිය ද රාජ්‍ය මූල්‍ය තත්ත්වය දුර්වල වීමට දායක විය.

දේශීය ණය ගැනීම් වැඩියෙන් සිදුකරනු ලබන තත්ත්වයක් දෙසට අයවැය හිඟය මූල්‍යකරණ ක්‍රියාවලිය ක්‍රමිකව යොමුවීම හා ඒ හේතුවෙන් නොපියවූ ණය ප්‍රමාණයෙහි ඇති වූ ව්‍යුහමය වෙනස්කම (වැඩි දේශීය ණය ප්‍රමාණයක් කරා) සහ ඉහළ නැගුණු ණය සේවා ගෙවීම් ප්‍රමාණය මෙම තත්ත්වය වඩාත් උග්‍රකර තිබේ. විදේශීය ණය ප්‍රමාණයෙන් සියයට 97 ක් පමණ ඉතා සහනදායී පොලී අනුපාතික යටතේ ලබාගෙන ඇති නිසා,

විදේශීය ණය ප්‍රමාණය මුළු ණය ප්‍රමාණයෙන් සියයට 45 ක් වුවද විදේශීය ණය සඳහා වන පොලී ගෙවීම් ප්‍රමාණය මුළු පොලී ගෙවීම් ප්‍රමාණයෙන් සියයට 9 ක් පමණක් වී තිබේ. කෙසේවුවද, විශේෂයෙන්ම විදේශීය ණය වැඩි ප්‍රමාණයක් ලබාගෙන ඇති ජපාන යෙන් හා විශේෂ ගැනුම් හිමිකම් (වි.ගැ.හි) වැනි මුදල් වලට සාපේක්ෂව ශ්‍රී ලංකා රුපියල අඛණ්ඩව අවප්‍රමාණය වීම හේතුවෙන්, අයවැය තුළ ශුද්ධ නව විදේශීය ණය ගැනීම් ප්‍රමාණය ඉතා කුඩා වුවද නොපියවූ විදේශීය ණය ප්‍රමාණය කැපීපෙනෙන ලෙස පුළුල් වීමට හේතු වී ඇත. මෑත කාලීනව සාමාන්‍ය ආර්ථික වර්ධන වේගයද ලබාගත හැකිව තිබූ මට්ටමට වඩා පහත් මට්ටමක පැවතුණි. වඩා පුළුල් හා කල්පවත්නා රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතා ක්‍රියාවලියක් සහ ආර්ථික වර්ධන උත්සාහයන් නොමැති වුවහොත් ණය සම්බන්ධ තත්ත්වය වඩාත් අසතුටුදායක වියහැකි බව මෙම ප්‍රවණතාවයන් තුළින් පෙනේ.

රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය ඇතිකිරීමේ උත්සාහයන්

ඉහත කරුණු අනුව සලකා බලන විට, රට ස්ථාවර ණය උගුලක පැවැත්ම වළක්වා ගැනීම සඳහා රජය විසින් දැනටමත් රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය ළඟාකර ගැනීම අරමුණු කරගත් සුදුසු නිවැරදි කිරීමේ විවිධ ක්‍රියාමාර්ග හඳුන්වා දෙමින් සිටී. විශේෂයෙන්ම බදු ක්‍රමයේ ඇති කරනු ලබන ප්‍රතිසංස්කරණ මගින් රජයේ ආදායම වැඩිකරගැනීම හා විශේෂයෙන් වර්තන වියදම අඩුකර ගනිමින් රජයේ වියදම අඩුකිරීම යනාදිය මෙම ප්‍රතිපත්ති තුළින් ඉලක්ක කරගෙන ඇත. එතුළින් සමස්ත අයවැය හිඟය අඩුකර ගැනීමට අපේක්ෂිතය. මෙසේ අඩු වූ සමස්ත අයවැය හිඟය ණය ලබාගැනීමේ අවශ්‍යතාවය අඩුකරනු ඇති අතර අඛණ්ඩව ණය එකතුවීමේ ක්‍රියාවලියෙහි වේගය අඩු කිරීමට එමගින් අවකාශ සැලසෙනු ඇත. එමෙන්ම මෙම තත්ත්වය තුළින් දේශීය පොලී අනුපාතික මත වන පීඩනය ද අඩුවනු ඇති අතර රජයේ ණය සඳහා වන සාමාන්‍ය පොලී වියදම් ද අඩුවනු ඇත. මේ අතර, මූල්‍ය සම්පත් වඩා වැඩියෙන් පැවතීම හා අඩු පොලී අනුපාතිකයන් පැවතීම හේතුවෙන් පෞද්ගලික ආයෝජන දිරිමත් කරනු ඇති අතර ඒ තුළින් ආර්ථික වර්ධනය වේගවත් කරනු ඇත.

නියමයන් මත පදනම් වූ රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය (Rules -Based Fiscal Policy)

ඉහතින් සඳහන් කරන ලද රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය ළඟා කරගැනීමේ උත්සාහයන් වලට සමගාමීව ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාරභාවය ළඟාකරගැනීම මෑතදී හඳුන්වා දෙන ලද රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත (විශේෂ සටහන 5 න බලන්න) සමඟද සම්බන්ධ කර ඇත. රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත යටතේ රජය විසින් 2006 දී අයවැය හිඟය හා නොපියවූ රාජ්‍ය ණය ප්‍රමාණය ද.දේ.හි හි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් පිළිවෙලින් සියයට 5 ක් හා සියයට 85 දක්වා පහතට ගෙන ආ යුතුය. 2013 දී මුළු නොපියවූ රජයේ ණය ප්‍රමාණය ද.දේ.හි හි ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 13 දක්වා අඩුකිරීමට ද මේ යටතේ අවශ්‍යවේ.

මධ්‍යකාලීන රාමුව

රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාර භාවය ළඟාකර ගැනීම සඳහා වන එම සියළු උත්සාහයන් ප්‍රතිපත්ති කල්පිත දෙකක් යටතේ එනම් "ගැලපුම් නොමැති කල්පිතය" හා "ශක්තිමත් ගැලපුම් සහිත කල්පිතය" යටතේ විමර්ශනය කළහැකිය. මුල් කල්පිතය මගින් රාජ්‍ය මූල්‍ය විචල්‍යයන් පාලනය කරගත හැකි තත්ත්වයකට ගෙන ඒමට උත්සාහයක් නොමැතිව, පවත්නා රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය අඛණ්ඩව ඉදිරියට ගෙනයනු ඇතැයි උපකල්පනය කරනු ලබයි. මීට ප්‍රතිවිරුද්ධව, රජය අනුගමනය කිරීමට අපේක්ෂිත

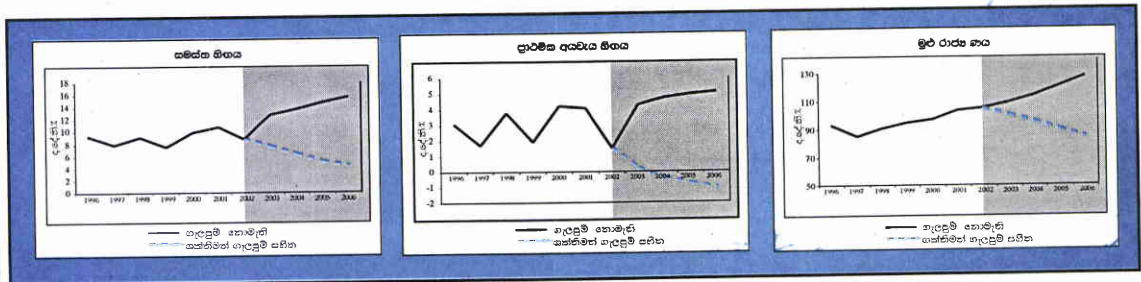
මධ්‍යකාලීන අයවැය වැඩසටහන සමග දෙවන කල්පිතය සම්බන්ධ වන අතර රාජ්‍ය මූල්‍ය ආශයෙහි ශක්තිමත් ගැලපුම් ඊට ඇතුළත්ය. මෙම කල්පිත දෙකෙහි අඩංගු ප්‍රධාන කරුණු පිළිබඳ සම්පිණ්ඩනයක් 1 වන සටහන මගින් දක්වා ඇති අතර මෙම අවස්ථා දෙක තුළින් ද. දේ. නි. යේ ප්‍රතිශයක් වශයෙන් සමස්ත අයවැය හිඟය, ප්‍රාථමික අයවැය හිඟය හා මුළු රාජ්‍ය ණය ප්‍රතිශතය සම්බන්ධ ප්‍රතිඵල 1 රූප සටහන මගින් දක්වා ඇත.

1 වන සටහන
ප්‍රතිපත්ති අවස්ථා දෙකෙහි අඩංගු ප්‍රධාන කරුණු

කල්පිතය	අඩංගු කරුණු
1. ගැලපුම් නොමැති කල්පිතය (අ)	<ul style="list-style-type: none"> බදු ප්‍රතිසංස්කරණ නොමැති හේතුවෙන් ආදායම අඩුවීම. නිසි පාලනයක් නොමැති වීම හේතුවෙන් වර්තන වියදම කැපී පෙනෙන ලෙස වැඩිවීම. පොලී ගෙවීම් සාපේක්ෂ වශයෙන් ඉහළ මට්ටමක පැවතීම. ශුද්ධ දේශීය ණය ගැනීම් ඉතා ඉහළ වන අතර ශුද්ධ විදේශීය ණය ගැනීම් සාපේක්ෂ වශයෙන් ස්ථාවර මට්ටමක පැවතීම. විදේශීය ප්‍රදාන ස්ථාවර නොවන අතර පෞද්ගලීකරණ ලැබීම් අඩුමට්ටමක පැවතීම. ආර්ථික වර්ධනය අඩු මට්ටමක පැවතීම (ළඟාකරගත හැකි සාමාන්‍ය වර්ධන අනුපාතයට වඩා සැලකිය යුතු අඩු මට්ටමක).
2. ශක්තිමත් ගැලපුම් සහිත කල්පිතය (ආ)	<ul style="list-style-type: none"> ශක්තිමත් බදු ප්‍රතිසංස්කරණ සමග ආදායම වැඩිවීම. අඩු ප්‍රමුඛතාවයක් හා එලදායි නොවන වර්තන වියදම අඩු කිරීමට දරන අඛණ්ඩ උත්සාහයන් හි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස වර්තන වියදම සැලකිය යුතු ලෙස අඩුවීම. ප්‍රාග්ධන වියදම වැඩිවීම. පොලී ගෙවීම් අඩුවීම (විශේෂයෙන්ම දේශීය ණය සඳහා වන). ශුද්ධ විදේශීය ණය ලබාගැනීම් වැඩිවීම. ශුද්ධ දේශීය ණය ලබාගැනීම් අඩුවීම. ස්ථාවර මට්ටමේ විදේශීය ප්‍රදාන හා පෞද්ගලීකරණ ලැබීම්. ආර්ථික වර්ධනය සාපේක්ෂ වශයෙන් ඉහළ මට්ටමක පවතී (අතීතයේ පැවති සාමාන්‍ය වර්ධන අනුපාතයට වඩා ඉහළ).

(අ) ශක්තිමත් ගැලපුම් නොමැතිව ප්‍රතිපත්ති අඛණ්ඩව ක්‍රියාත්මක කිරීම.
 (ආ) රජයේ මධ්‍යකාලීන අයවැය තත්ත්වය මගින් දක්වා ඇති පරිදි.
 සටහන : මෙම විග්‍රහයට අදාල සියළුම විචල්‍යයන් ද.දේ.නි. හි ප්‍රතිශතයක් ලෙස සලකා ඇත.

රූප සටහන 1
ප්‍රතිපත්ති කල්පිත දෙකෙහි ප්‍රතිඵල

ගැලපුම් නොමැති ප්‍රතිපත්ති මත වන කල්පිතය යටතේ වන අයවැය හිඟය හා ණය සඳහා අදාල මට්ටම් රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත යටතේ දක්වා ඇති ඉලක්ක තුළින් කැපී පෙනෙන ලෙස බැහැරට යොමුවීමක් දක්නට

ලැබේ. ද.දේ.නි. හි ප්‍රතිශතයක් ලෙස සමස්ත අයවැය හිඟය හා ණය ප්‍රමාණය 2006 දී පිළිවෙලින් සියයට 15 හා සියයට 128 දක්වා කැපී පෙනෙන ලෙස ඉහළ යෑමක් පිළිබිඹු වේ. මීට ප්‍රතිවිරුද්ධව, ශක්තිමත් ගැලපුම් සහිත මධ්‍යකාලීන අයවැය

රාමුව තුළින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵලය රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත යටතේහි වන ඉලක්ක සමග අනුරූප වේ. එමනිසා, ප්‍රතිපත්ති ගැලපුම්වල ශක්තිමත් භාවය මත ණය දැදේනි. අනුපාතය අඩුවීම තීරණය වේ. කෙසේවුවද, ශක්තිමත් ගැලපුම් ක්‍රියාමාර්ග නොමැතිවිට රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාර භාවය සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වන ගැලපුම් මට්ටම තවදුරටත් වැඩිකරමින් ණය පිළිබඳ තත්ත්වය වඩාත් අයහපත් බවට පත්වීමට සැමවිටම හැකියාවක් පවතී. ණය/දැදේනි. අනුපාතය ආර්ථික වර්ධන අනුපාතයට ද කෙලින්ම සම්බන්ධ නිසා, රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාරභාවය ළඟා කරගැනීමේ දී හා රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනතෙහි සඳහන්කර ඇති ඉලක්ක ළඟාකර ගැනීමේ දී ශක්තිමත් රාජ්‍ය මූල්‍ය ගැලපුම් ප්‍රතිපත්ති සමග ආර්ථික වර්ධනය පුළුල් කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග ද සමගාමීව පැවතීම අවශ්‍ය වේ.

අනාගත ගමන් මගෙහි දිශාව

රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාර භාවය ළඟාකර ගැනීම මධ්‍යකාලීන රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියෙහි ප්‍රධානතම අපේක්ෂාවක් වනු ඇත. මෙම අරමුණ ළඟාකරගැනීම සඳහා රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණයෙහි විනය වඩා යහපත් බවට පත්කර ගැනීම අවශ්‍ය වේ. ආර්ථිකයේ සමහර අංශවලට තාවකාලිකව වේදනාත්මක වීමට ඉඩ ඇතද යෝජිත ශක්තිමත් රාජ්‍ය මූල්‍ය ගැලපුම් ක්‍රියාමාර්ග නොවැළැක්විය හැකි ඒවාය. මෙම ගැලපුම් ක්‍රියාත්මක කිරීමට සියළුම වගකිව යුතු අංශ වලින් ප්‍රවේශම් සහගත හා නිසිලෙස ඒකාබද්ධ කළ පරිශ්‍රමයක් අවශ්‍යය. රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත මගින්

දක්වා ඇති සීමාවන් කාර්යක්ෂම රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවයක් අත්කර ගැනීමට උපකාරී වනු ඇත. කෙසේ වුවද, ඉලක්ක වලින් කැපීපෙනෙන ආකාරයේ බැහැරව යෑමක් සිදුවන ඕනෑම තත්ත්වයක්, ආර්ථිකයේ සාර්ව ආර්ථික ස්ථාවරභාවය කෙරෙහි අහිතකර ලෙස බලපානු ඇතිමෙන්ම රජයේ විශ්වාසවන්තභාවය ද අනතුරට ලක් කරනු ඇත. එහෙයින්, ශ්‍රී ලංකාව වැනි සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටක රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත වැනි නියමයන් මත පදනම් වූ රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියක සාර්ථකත්වය තවමත් අත්දැකිය යුතු තත්ත්වයක පවතී.

රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාර භාවය ළඟා කර ගැනීම සඳහා ඉහළ හා කඩිනම් ආර්ථික වර්ධනයක් ළඟා කර ගැනීම අත්‍යවශ්‍යය. එහෙයින්, රාජ්‍ය අංශයේ ණය ගැනීම් ආර්ථික වර්ධනය පුළුල් කරන ආකාරයේ ආයෝජන කටයුතු මූල්‍යකරණය කිරීම සඳහා පමණක්ම සිදුකළ යුතුය යන්න අවධාරණය කරන රාජ්‍ය මූල්‍යයෙහි 'ස්වර්ණමය නියමය' (Golden Rule) අනුගමනය කිරීමට සියළු උත්සාහයන් දැරිය යුතුය. ආර්ථික වර්ධනය හා රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය ළඟාකර ගැනීම යන කරුණු එකිනෙකට පරස්පර නොවන ආකාරයට සිදුවන බවට ද වගබලාගත යුතු වන අතර අරමුණු දෙකම ළඟාකර ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය. සමස්තයක් වශයෙන් ගත්විට, රටෙහි වැඩිවෙමින් පවත්නා ණය/දැදේනි. අනුපාතය නැවත හැරවීම සඳහා සහ මධ්‍යකාලීනව රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාරභාවය සහතික කිරීම සඳහා තවදුරටත් ප්‍රමාද නොවී හා/හෝ පසුබෑම් නොමැතිව වඩාත් විවක්ෂණ රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියක් හඳුන්වාදීම අවශ්‍යය.

සාම ක්‍රියාවලිය තුළින් උපරිම ලෙස ප්‍රයෝජන ලබා ගැනීම සඳහා මධ්‍යකාලීන වැඩ සටහනක් සැලසුම් කිරීම සඳහා වඩා පුළුල් ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලියක් අවශ්‍යය. තව ද, තාක්ෂණික හා වෘත්තීය ශ්‍රේණි වලට හැර රාජ්‍ය සේවය සඳහා බඳවා ගැනීම් තනර කර තිබීම, සමෘද්ධි සහ පාසැල් නිළ ඇඳුම් වැනි සුභ සාධක වැඩසටහන් සඳහා වඩා යහපත් ඉලක්කගත කිරීමේ ක්‍රම හඳුන්වා දීම, වර්ගීකරණය නොකරන ලද හා අනපේක්ෂිත වියදම් සඳහා සම්පත් වෙන් කිරීම සීමා කිරීම යනාදිය පුනරාවර්තන වියදම අඩුකිරීම සඳහා ක්‍රියාත්මක කරන ලද ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයකි. සුභසාධක ප්‍රතිලාභ පනත නීතිගත කිරීම තුළින් සුභසාධක වැඩසටහන් සඳහා පුදුස්සන් තේරීමේ හා ඉන් ඉවත් කිරීමේ කීර්ණයකයන් හඳුන්වා දීම මගින් සුභසාධක වියදම් තවදුරටත් තර්කානුකූල වනු ඇත. අඩු ඵලදායීතාවයක් සහිත ප්‍රමුඛ නොවන අංශ වෙත ආයෝජනය කිරීම සඳහා දේශීය අරමුදල් වෙන්කිරීම අවම කිරීමේ අරමුණෙන් රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩසටහන හා අන්තිකාරම් ගිණුම්හි කටයුතු සඳහා සම්පත් වෙන්කිරීමේ ප්‍රතිපත්තිය කැපී පෙනෙන ලෙස වෙනස් කරන ලදී. මේ අතර, සහනදායී ණය යටතේ පවත්නා විදේශ සම්පත් හැකි උපරිම

අයුරින් ලබා ගැනීමට අයවැය තුළින් බලාපොරොත්තු විය. කෙසේ වුවද, මධ්‍යකාලීනව අත්කර ගැනීමට අපේක්ෂිත වාර්ෂික ආර්ථික වර්ධන මට්ටම පවත්වා ගැනීමට අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් සැපයීම සහතික කරනු පිණිස රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩසටහන කෙරෙහි අවධානය යොමුකිරීම අවශ්‍යය. ප්‍රමාණවත් නොවන යටිතල පහසුකම් මෙන්ම යල්පැනගිය යටිතල පහසුකම් තුළින් ආර්ථිකයේ දිගුකාලීන වර්ධන හැකියාවන් වළකාලනු ඇත. මේ අතර, ශුන්‍ය අයවැය ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම සඳහා වූ රජයේ තීරණය රජයේ සමස්ත වියදම වඩාත් තර්කාත්මක කිරීමට උපකාරී වනු ඇත. මේ යටතේ මහජනතාවට සිය සේවය ලබාදීමේදී රාජ්‍ය ආයතනවලට අවශ්‍ය සම්පත් ප්‍රමාණය සාධාරණීකරණය කිරීමට සිදුවනු ඇති අතර ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතු හෝ වසා දැමිය යුතු ඵලදායී නොවන රාජ්‍ය සේවාවන් හඳුනාගැනීමට ඉන් ඉඩ සැලසෙනු ඇත.

රාජ්‍ය අංශයේ විශ්‍රාම ක්‍රමයට හඳුන්වා දුන් ප්‍රතිසංස්කරණ දිගුකලක් මුළුල්ලෙහි පැවති අවශ්‍යතාවයකි. දැනට පවත්නා දායකමුදල් නොගෙවන හා උපයන මුදලින් ගෙවීම කරනු ආකාරයේ විශ්‍රාම වැටුප් ක්‍රමය වෙනුවට 2003 සිට රාජ්‍ය

සේවයට පත්කරනු ලබන සියළුම නව බඳවා ගන්නන් සඳහා අදාලවන පරිදි විශ්‍රාම වැටුප් ක්‍රමය දායක මුදල් ගෙවන ක්‍රමයක් ලෙස වෙනස් කිරීම සිදුකරනු ලැබීය. දැනට පවත්නා විශ්‍රාම වැටුප් ක්‍රමය යටතේ වන මුළු විශ්‍රාම වැටුප් වගකීම් සඳහා අවශ්‍ය වන අරමුදල් ප්‍රමාණය රුපියල් දශලක්ෂ 540 ක් පමණ වන බව එම විශ්‍රාම වැටුප් ක්‍රමය පිළිබඳව සිදුකර ඇති අධ්‍යයන වලින් පෙන්වා දී තිබේ. තවද, රජයේ සේවකයන්ට ගෙවනු ලබන වාර්ෂික විශ්‍රාම වැටුප් ප්‍රමාණය ද දේ. හි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් සියයට 2ක් පමණ වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනය සාපේක්ෂ වශයෙන් වේගවත් අනුපාතයකින් වයස්ගත වේ. මෙම තත්වය යටතේ, දායක මුදල් නොගෙවන ආකාරයේ විශ්‍රාම වැටුප් ක්‍රමයක් දිගුකාලීනව පවත්වාගෙන යා නොහැකි වන අතර එමගින් අනාගතයේදී රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය පවත්වාගැනීම සඳහා වන උත්සාහයන් කෙරෙහි අහිතකර බලපෑම් ඇතිවිය හැකිය. මෙම තත්වයන් කෙරෙහි අවධානය යොමුකරමින් අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට අරමුදල් ලබාදෙමින් දායක මුදල් ගෙවනු ලබන විශ්‍රාම වැටුප් ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම තුළින් විශ්‍රාමිකයන්ගේ අවශ්‍යතාවයන් ආරක්ෂා කරනු ලබන අතරම රාජ්‍ය මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය ද වැඩි දියුණු කරනු ඇත. විශ්‍රාම වැටුප් ප්‍රතිසංස්කරණ වලට පසුව, සමාජයේ වෙනස්වන අවශ්‍යතා අනුව කාර්යක්ෂම සේවයක් සැලසීම සඳහා සිවිල් සේවා ප්‍රතිසංස්කරණ හඳුන්වා දීම ඊළඟ පියවර වනු ඇත.

වාණිජමය රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන් හි කටයුතු වඩාත් නිදහස්ව කිරීමට හා වැඩි පරිපාලන බලතල ලබාදීමටත් 2002 දී විශේෂ අවධානය යොමු කරන ලදී. මෙම ආයතන හා ඒවා තුළින් මහජනතාවට ලබා දෙන සේවාවන් වඩාගහපත් බවට පත්කරලීමේ අවසාන අරමුණ ඇතිව මෙසේ සිදුකරන ලදී. මේ යටතේ බණිප් තෙල් නිෂ්පාදන සඳහා ස්වයංක්‍රීයව මිල තීරණය වීමේ සම්කරණයක් හඳුන්වාදෙන ලද අතර බණිප් තෙල් නිෂ්පාදන (විශේෂ විධිවිධාන) පනත යටතේ බණිප් තෙල් අංශයෙහි කටයුතු නිදහස් කරන ලදී. ඒ අයුරින්ම, විදුලිබල අංශයේ කටයුතු විවිධ අංශවලට වෙන්කිරීමේ අරමුණ ඇතිව විදුලිබල ප්‍රතිසංස්කරණ පනත ද නීතිගත කරන ලදී. විනිවිද පෙනෙන හා ස්වයංක්‍රීයව තීරණය වන ගාස්තු ප්‍රතිපත්තියක් නොමැති කමින් මාර්ග ප්‍රවාහන අංශයෙහි සංවර්ධනය ඇණහිට ඇත. එමනිසා බස් ගාස්තු ව්‍යුහය වඩාත් ක්‍රමානුකූල ආකාරයට තීරණය කිරීම සඳහා ජාතික ප්‍රවාහන කොමිසම විසින් බස් ගාස්තු ප්‍රතිපත්තියක් හඳුන්වා දෙනු ලැබීය. ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරිය, ලංකා බණිප් තෙල් නීතිගත සංස්ථාව හා සමුපකාර නොග වෙළෙඳ සංස්ථාව වැනි රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන් විසින් අතිරික්ත සේවකයන්ට ස්වකැමැත්තෙන් සේවයෙන් ඉවත්ව යාමට හැකිවන ආකාරයට ස්වකැමැත්තෙන් විශ්‍රාම යාමේ වැඩ පිළිවෙලටත් හඳුන්වා දෙමින් එම ආයතන තමන් විසින්ම ප්‍රතිව්‍යුහකරණය කරගැනීමේ වැඩසටහන් හඳුන්වා දෙනු ලැබීය. මේ අනුව 2002 දී ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරියෙහි පමණක් සේවකයින් 3,000ක් ස්වකැමැත්තෙන් සේවයෙන් ඉවත්වූ බව වාර්තාවිය. තවද, සිවිල් ගුවන් සේවා දෙපාර්තමේන්තුව ප්‍රතිව්‍යුහකරණය කර ශ්‍රී ලංකා සිවිල් ගුවන් සේවා අධිකාරිය පිහිටුවනු ලැබූ අතර වඩාත් නිදහස් සේවා

පරිසරයක් ඇතිකිරීම එහි අරමුණ විය. ශ්‍රී ලංකා මහජන උපයෝගිතාවයන් පිළිබඳ කොමිසම හා පාරිභෝගික කටයුතු පිළිබඳ අධිකාරිය පිහිටුවීම පාරිභෝගික අභිලාෂයන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ගන්නා ලද වැදගත් පියවරයන් දෙකක් විය. ශ්‍රී ලංකා මහජන උපයෝගිතාවයන් පිළිබඳ කොමිසම මගින් ජලය, විදුලිබලය, බණිප් තෙල් හා සිවිල් ගුවන් සේවා යන අංශ වල කටයුතු අධීක්ෂණය හා නියාමනය කිරීමට අපේක්ෂිතය.

දේශීය වෙළෙඳපොළ තුළින් වඩාත් වෙළෙඳපොළ වෙත නැඹුරු වූ දිගුකාලීන ණය ලබා ගැනීම වැඩි ප්‍රමාණයක් සිදුකිරීම අවධාරණය කරනු ලබන රාජ්‍ය ණය ලබාගැනීමේ ප්‍රතිපත්තිය සමඟ රජයේ අයවැය හිඟය මූල්‍යකරණය කිරීමේ ක්‍රියාවලිය අනුරූප විය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, මුළු ශුද්ධ දේශීය ණය ගැනීමේ අවශ්‍යතාවයම කෙටිකාලීන හා දිගුකාලීන පරිනත කාලයන් අතර සුදුසු සමබරතාවයක් පවත්වා ගනිමින් භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර හා භාණ්ඩාගාර බිල්පත් යන වෙළෙඳපොළ තුළ ගනුදෙනු කළ හැකි ණය උපකරණ මගින් ලබාගන්නා ලදී. ආයතනික ආයෝජකයින් වෙත වක්‍රාකාර බද්දක් ලෙස පැවති වෙළෙඳපොළ තුළ ගනුදෙනු කළ නොහැකි ණය උපකරණ මගින් විශාල ණය ලබාගැනීම හේතුවෙන් ඇතිවූ මූල්‍යමය දැඩි පීඩනය මෙමගින් ඉවත් කරන ලදී. තවද, වෙළෙඳපොළ තුළ ගනුදෙනු කළ හැකි ණය උපකරණ වල පරිනත කාලය වර්ෂ 6 දක්වා වැඩිකරන ලද අතර රාජ්‍ය ණය සඳහා වූ ඵලදා වක්‍රය වැඩි වර්ෂ ගණනාවක් සහිත එකක් බවට පත්කිරීමට එමගින් හැකි විය. මෙය රජයේ සුරැකුම්පත් වල ආයෝජනය කරන්නන්ට මෙන්ම විකල්ප ආයෝජන අවස්ථා සොයන අනෙකුත් ආයෝජකයන්ට ද ප්‍රයෝජනවත් මගපෙන්වීමක් වනු ඇත. තවද, බලපත්‍රලත් වාණිජ බැංකුවලට ප්‍රාථමික වෙළෙඳ නියෝජිතයන් ලෙස පත්වීමට 2002 දී අවසර ලබාදීම මගින් වෙළෙඳපොළෙහි අතරමැදියන්වීමේ අවස්ථාවන් වැඩිකිරීම නිසා එය වෙළෙඳපොළෙහි තරඟකාරී බව මෙන්ම ද්‍රවශීලතාවය වැඩි කිරීමටද ඉවහල් විය.

වර්ෂය මුළුල්ලෙහිම පැවති ඵද්වරාදිකම් අත්හිටුවීම සහ ඉහළ මට්ටමේ රාජ්‍ය මූල්‍ය චිතයක් පවත්වා ගැනීම 2002 දී දේශීය ණය ගැනීමේ වැඩසටහන මත ඇතිවිය හැකිව තිබූ අක්‍රමවත් පීඩනයන් වළකාලිය. තවද, පෞද්ගලිකරණ ලැබීම් හා විදේශ ණය ලබාගැනීම තුළ ඇතිවූ හිඟය පියවා ගැනීම සඳහා අනුගමනය කරන ලද සුපරීක්ෂාකාරී ණය ලබා ගැනීමේ ක්‍රමෝපාය, වෙළෙඳපොළ පොලී අනුපාතිකයන් යටතේ ඉහළ ණය ප්‍රමාණයක් ලබා ගැනීමේ දී ඇතිවන පීඩනය අඩු කරලීමට උපකාරී විය. ඉතිරිව පැවති ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර නිකුත් කිරීම මගින් දේශීය වෙළෙඳපොළින් ලබාගත යුතු වූ අතිරේක ණය අවශ්‍යතාවයෙන් කොටසක් ලබාගන්නා ලදී. තවද, 2002 දී දේශීය වාණිජ බැංකුවෙත ආපසු ගෙවිය යුතුව තිබූ එ.ජ. ඩොලර් දශලක්ෂ 250ක් වටිනා කෙටිකාලීන ණය නොපියවා වැඩි පරිණත කාලයක් සහිතව සහ අඩු පොලී අනුපාතිකයක් යටතේ ඒවායෙහි පරිණත කාලය දිගු කරන ලදී. තවද, ලංකා බැංකුවේ විදේශීය ව්‍යවහාර මුදල් බැංකු ඒකකය වෙතින් එ.ජ. ඩොලර් දශලක්ෂ 50 ක නව ණය

ප්‍රමාණයක් ලබාගන්නා ලදී. දේශීය ණය ලබාගැනීමේ ක්‍රියාවලිය වඩාත් සුමට කිරීමට මෙම කරුණු දායක වූ අතර 2002 දී පොලී අනුපාතික වල ක්‍රමයෙන් අඩුවූ ප්‍රවණතාවය පවත්වා ගැනීමට උපකාරී විය.

මෑත කාලයේ දී අවධානය යොමුව තිබූ කරුණක් වූ සහනදායී කොන්දේසි යටතේ ලබාදෙන විදේශීය සම්පත් වල දක්නට ලැබෙන උණු උපයෝජනය 2002 වර්ෂයේ දී ද නොවියදී පැවතුණි. මේ සම්බන්ධව අඩුපාඩුව ඇත්තේ ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම ප්‍රමාද කරන යල්පැනගිය රජයේ ක්‍රියාපටිපාටිය මත පමණක් නොව එම ව්‍යාපෘති ඉදිරියට ගෙනයෑම සඳහා වෘත්තීමය වශයෙන් සුදුසුකම් ලැබූ ව්‍යාපෘති කළමනාකරුවන්ගේ හිඟයද මීට හේතු වී ඇත. විදේශාධාර උපයෝජනය සියයට 23 දක්වා වැඩිවූවද එය තවමත් පහත් මට්ටමක පවතින අතර විදේශාධාර උපයෝජනය වේගවත් කිරීම සඳහා පියවර ගැනීමේ ඇති හදිසි අවශ්‍යතාවය මින් පෙන්වා දෙනු ලැබීය. රාජ්‍ය ආයතන තුළ ආයෝජනය පහත් මට්ටමක පැවතීමට දේශීය සම්පත් අඩුකම හා පවත්නා විදේශීය සම්පත් උපයෝජනය කිරීමේ ඇති නොහැකියාව ප්‍රධාන වශයෙන් හේතුවී ඇත. මෙම ගැටළුව ජාතික වශයෙන් ප්‍රමුඛත්වය දිය යුතු කරුණක් ලෙස සලකා විදේශීය වශයෙන් අරමුදල් සපයන ව්‍යාපෘතිවල ප්‍රගතිය අධීක්ෂණය කිරීමේ කමිටුව නමින් විශේෂ කමිටුවක් පත්කරනු ලැබීය. විදේශීය වශයෙන් අරමුදල් සපයන ව්‍යාපෘතිවල ප්‍රගතිය අධීක්ෂණය කිරීමත් ණය ලබාදෙන්නන් විසින් අරමුදල් සපයන ව්‍යාපෘතිවල අරමුදල් උපයෝජනය ඉහළ මට්ටමකට ගැනීම හා ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ කාලය අඩුකර ගැනීම යන අංශවලින් ප්‍රතිඵල අත්කර ගැනීමට අදාල ක්‍රම වේදයන් වඩාත් ක්‍රමානුකූල කිරීමේ කාර්යය මෙම කමිටුව වෙත පවරා තිබේ. තවද, දැනට ලබාදීමට අනුමැතිය පළකර ඇති විදේශීය අරමුදල් ප්‍රමාණය මත පදනම්ව 2003 දී එ.ජ. ඩොලර් බිලියන 1 ක විදේශීය අරමුදල් ලබාගැනීමේ ඉලක්කයක් මෙම කමිටුව වෙත ලබා දී ඇත.

වෙළඳපොල පදනම් කරගත් වඩා සුදුසු රාජ්‍ය ණය ලබාගැනීමේ ක්‍රමෝපායක් නොමැති වීම හා අයවැය පරතරය පියවීම සඳහා රාජ්‍ය බැංකු දෙක මත අධික රැඳියාවක් දැක්වීම තුළින් සමස්ත රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණය අහිතකර තත්ත්වයකට පත් කරනු ලැබ ඇති අතර එය මෑතකාලීනව රජයේ කටයුතු වල විනිවිද භාවය හා රාජ්‍ය මූල්‍ය විනය පිළිබඳව ගැටළු මතු කළේ ය. 2001 අවසානය වනවිට, අයිරා පහසුකම් හා නොපියවූ ආනයන බිල්පත් හරහා රජයේ බැංකු දෙක වෙතින් ලබාගෙන තිබූ ණය ප්‍රමාණය පිළිවෙලින් රුපියල් බිලියන 38 හා රුපියල් බිලියන 12.5 ක් විය. මේ අනුව රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණයෙහි විනිවිදභාවය වැඩි දියුණු කිරීමේ ඇති අවශ්‍යතාවය හඳුනාගනිමින් ඒ සඳහා තබන පළමු පියවර ලෙස 2002 අයවැය මගින් නොපියවූ අයිරාවත් භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වැනි වෙළෙඳපොල තුළ ගනුදෙනු කළ හැකි ණය උපකරණ බවට හැරවීමට යෝජනා කරන ලදී. මීට අමතරව, පරිපාලනමය

ණය ලබාගැනීම් ද නවතාදමන ලද අතර නොපියවූ පරිපාලන ණය වලින් කොටසක් 2002 දී ආපසු ගෙවනු ලැබීය. මෙම ප්‍රතිපත්තිය දැඩි ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතු වල විනිවිද භාවය වැඩිදියුණු කිරීමට හේතුවනු ඇතිවා මෙන්ම අයවැය හිඟය මූල්‍යකරණය කිරීමේදී ආයතනික ආයෝජකයින් මත ඇතිවන අනවශ්‍ය පීඩනය ද අවම කරනු ඇත.

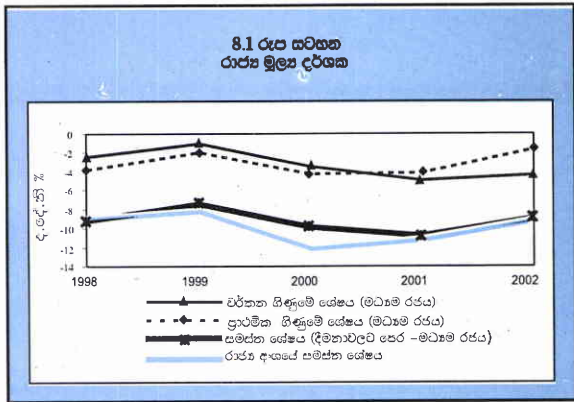
ඉහළ හා වැඩිවෙමින් පවත්නා ණය ප්‍රමාණය රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණය කෙරෙහි ඇතිකර ඇති දැඩි බාධාවන් 2002 අයවැය මගින් අවබෝධ කරගන්නා ලදී. රජයේ නොපියවූ ණය ප්‍රමාණය ආර්ථිකයේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය ඉක්මවීය. රජයේ ණය සේවා ගෙවීම් සිදුකිරීමට රාජ්‍ය ආදායම ප්‍රමාණවත් නොවීය. නොපියවූ රාජ්‍ය ණය ප්‍රමාණය පවත්වා ගත හැකි අඩු මට්ටමකට ගෙන ඒමේ හදිසි අවශ්‍යතාවය මෙම ප්‍රවනතාවයන් මගින් අවධාරණය කරනු ලැබීය (විශේෂ සටහන 15 බලන්න).

8.2 අගවැය තත්ත්වය

2002 වර්ෂයේ රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතුවල ක්‍රියාකාරීත්වය පසුගිය වර්ෂ 2 තුළ පැවැති අයහපත් තත්ත්වයට සාපේක්ෂව සැලකිය යුතු වර්ධනයක් පෙන්වුම් කරන ලදී. ද.දේ.නි.යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 8.9 ක්ව පැවති 2002 සමස්ත අයවැය හිඟය අපේක්ෂිත ඉලක්කයන් ඉක්මවා ගියද 2000 සහ 2001 වර්ෂවල වාර්තා වූත සමස්ත අයවැය හිඟයන් වූ පිළිවෙලින් ද.දේ.නි.යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 9.9 සහ සියයට 10.8 සමඟ සැසඳීමේදී තියුණු අඩුවීමකි. රජයේ ආදායම පසුගිය වසරේ පැවති මට්ටමේ නොවෙනස්ව පැවතීම තුළ රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතුවලට ඇතිවූණු යහපත් තත්ත්වය මුළුමනින්ම පොලී රහිත වර්තන වියදම් සහ ප්‍රාග්ධන වියදම් තාර්කිකකරණය කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස දැක්විය හැක. මේ තත්ත්වයට අනුරූපව, සාර්ව ආර්ථිකය තුළ මෙම වර්ෂයේ රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතුවල බලපෑම නිරූපනය කෙරෙන ප්‍රාථමික ගිණුමේ හිඟය, ද.දේ.නි.යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස 2002 වර්ෂයේදී ප්‍රතිශතයක් 2.5 කින් අඩුවී සියයට 1.6 විය. ප්‍රාථමික ගිණුමේ හිඟය අඩුවීම සමස්ත අය වැය හිඟයේ අඩුවීමට (ප්‍රතිශතයක් 1.9) වඩා වැඩිවූ අතර මෙය ද.දේ.නි.යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස පොලී රහිත වර්තන වියදම් ප්‍රතිශතයක් 1.4 ක් අඩුවීම සහ ප්‍රාග්ධන වියදම් හා ශුද්ධ ණයදීමට ප්‍රතිශතයක් 1.3කින් අඩුවීම පිළිබඳව කරයි. මේ අතර රජයේ නිර්-ඉතුරුම් ප්‍රමාණය පෙන්වුම් කරනු ලබන වර්තන ගිණුමේ හිඟය ප්‍රතිශතයක් 0.5 ක් අඩුවී ද.දේ.නි.යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 4.4 ක් විය. එනමුත් මේ අගය මූලික ඉලක්කය වූ ද.දේ.නි.යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 3.4 වඩා සැලකිය යුතු ඉහළ අගයකි. අපේක්ෂිත වර්ෂික ආදායම් ඉලක්කයන් හා සංසන්දනය කිරීමේදී ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 1 කින් රජයේ ආදායමේ ඇතිවූ පසුබෑම වර්තන ගිණුමේ අපේක්ෂිත ඉලක්කයන් ළඟා කර ගැනීමට නොහැකි වීමට මූලික වශයෙන් බලපාන ලදී.

පොදු රජයේ සහ මූල්‍ය නොවන සංස්ථාවල ක්‍රියාකාරීත්වය ඇතුළත් ඒකාබද්ධ රාජ්‍ය මූල්‍ය හිඟය ද ප්‍රතිශතයක් 2 කින්

අඩුවී ද.දේ.නි.යේ. ප්‍රතිශතයක් ලෙස 2001 වර්ෂයේ පැවති සියයට 11 සිට සියයට 9 දක්වා දක්වා අඩු විය. ස්වයංක්‍රීය

ලෙස මිල වෙනස් වීමට පාදක කරගත් සමීකරණයකට අනුරූපව ලංකා බැංකු කේන්ද්‍රීය නීතිගත සංස්ථාව තම නිෂ්පාදන සඳහා මිල නියම කිරීම හේතුවෙන් එහි මූල්‍ය කටයුතුවල ඇතිවුණු යහපත් තත්ත්වය, මූල්‍ය නොවන සංස්ථාවල මූල්‍ය තත්ත්වය පසුගිය වර්ෂයේ පැවති මට්ටමින්ම පවත්වා ගැනීමට ඉවහල් විය. මෙම බනිජ කේන්ද්‍රීය නීතිගත මිල මත පදනම් වූ සමීකරණයෙන් ණය ආපසු අයකර ගැනීමේ ගැලපුම් ගාස්තු ඉවත් නොකැරුණි නම් මෙම අයවැය හිඟය තවදුරටත් ද. දේ. නි. යෙන් සියයට 0.2 කින් අඩු විය හැකිව තිබිණි. එහෙත් විදුලි බල ගාස්තු ඉහළ දැමීම තුළින් ලංකා විදුලි බල මණ්ඩලය ගෙවිය යුතු ණය ප්‍රමාණය ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 0.4 කින් අඩු වූනද, එහි මූල්‍ය කටයුතුවල පිරිහීම නිසා ලංකා බැංකු කේන්ද්‍රීය නීතිගත සංස්ථාවේ මූල්‍ය කටයුතුවල ඇතිවූ වැඩි දියුණුව තුළින් ලබාගත් ධනාත්මක වර්ධනය බොහෝ දුරට අඩුවිය. ලංකා විදුලි බල මණ්ඩලය මිල මට්ටමේ ඇති කරන ලද සංශෝධන අදාල වියදම් වැඩිවීමට ප්‍රමාණවත් නොවන බව පිළිබිඹු කරමින් විශාල මෙහෙයුම් හිඟයන් ඇති විය. ලැංවිම වැඩිවන වගකීම් පිළිබඳ තත්ත්වය සැලකීමට භාජනය විය යුතු කරුණක් වන අතර, මෙම රාජ්‍ය ආයතනය නැවත යථා තත්ත්වයට පත් කිරීමට දැනට පවතින ක්‍රමයේ විශාල වෙනසක අවශ්‍යතාවය මතුවී ඇත. රාජ්‍ය ව්‍යවසායන් හි නිෂ්පාදනවල මිල ස්වයංක්‍රීයව වෙනස්වන ආකාරයට ගැලපෙන ලෙස නිර්මිත සමීකරණ හඳුන්වා දීම සහ එම ව්‍යවසායයන්හි මෙහෙයුම් කටයුතුවල කාර්යක්ෂමතාවය වැඩිදියුණු කිරීම මෙම ආයතනවල වාණිජමය පැවැත්ම වර්ධනය සඳහා අවශ්‍ය වැදගත් සාධකවේ.

රජයේ ආදායම ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 16.5 ක් වූ අතර එය අපේක්ෂිත මට්ටමට වඩා ප්‍රතිශතයක 1 ක අඩුවීමකි. ආදායමේ දුර්වල ක්‍රියාකාරීත්වය, බදු ආදායම ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස අඛණ්ඩ පහත වැටීම මගින් පිළිබිඹු විය. 1990 දී සියයට 19 ක් වූ මෙම ප්‍රතිශතය පසුගිය කාලය තුළ කෙමෙන් පහත වැටුණි. මෙම තත්ත්වය රජය මනා ලෙස වටහාගෙන ඇති අතර බදු ව්‍යුහයේ මෙම ප්‍රවණතාවය ආපසු හැරවීම සඳහා ආදායම ඉහළ දැමීමට

උත්සාහ දැරීය. පොලී ආදායම මත අයකරන බද්ද රජයේ සුරැකුම්පත් සඳහා ද අයකිරීම මගින් එම බදු පදනම තවදුරටත් ප්‍රසාරණය කිරීම, හර බද්ද සහ ඉවත් නොවූපොළ සංවර්ධන බද්ද හඳුන්වාදීම, බදු නිදහස් කිරීම තාර්කික කිරීම මගින් බදු පදනම පුළුල් කිරීම යටතේ කලින් බදු/නිරු බදු නිදහස් කර තිබූ අයිතමයනට ඒවා නැවත පැනවීම, බදු ගෙවන්නන්ගේ ප්‍රමාණය වැඩි කිරීම සඳහා ශක්තිමත් වැඩ පිළිවෙලක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ බදු ගෙවීමේ අනුකූලතාවය ඉහළ දැමීම සඳහා ආන්තික බදු අනුප්‍රමාණ අඩුකිරීම වැනි ක්‍රියා මාර්ග අනුගමනය කරන ලදී. එහෙත් මෙම ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කළ ද ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස බදු ආදායම 2001 පැවති සියයට 14.6 සිට 2002 වර්ෂයේ සියයට 14 ක් දක්වා අඩුවිය. විවිධ නව බදු සහනයන් ප්‍රදානය කිරීම, අතිරේක ආදායමක් උත්පාදනය කරන නව බදු යෝජනා ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ඇතිවූ ප්‍රමාදයන්, රාජ්‍ය ව්‍යවසායන්ගේ දුර්වල ක්‍රියාකාරීත්වය සහ බදු පැහැර හරින්නන් සඳහා ලබා දුන් බදු සමාවන් 2002 වර්ෂයේ ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස බදු ආදායම අඩුවීමට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු විය. ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස බදු ආදායමේ අඩු වීම තරමක් දුරට මගහරවා ගැනීමට ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස බදු නොවන ආදායමේ නියුණු ඉහළ යෑම උපකාරී වූ අතර, මෙය ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස මුළු ආදායම පසුගිය වසරේ ප්‍රමාණයට ආසන්න ලෙස පවත්වා ගැනීමට ඉවහල් විය. මහ බැංකුව මගින් භාණ්ඩාගාරයට ගෙවනු ලබන ලාභ ප්‍රමාණය ඉහළ යෑම සහ රාජ්‍ය ව්‍යවසායන්ට ලබා දුන් ණයවලට ගෙවන ලද පොලී ප්‍රමාණය ඉහළ යෑම, අනිකුත් බදු නොවන ආදායම් නිසි වේලාවට එකතු කර ගැනීම හේතුවෙන් බදු නොවන ආදායම ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස 2001 පැවති සියයට 2 මට්ටමේ සිට 2002 වසරේදී සියයට 2.5 දක්වා වැඩි විය.

රාජ්‍ය වියදම් අංශයේ කටයුතු සැලකීමේදී පොලී නොවන වියදම් 2001 වර්ෂයේ වියදම්වලට වඩා පහළ මට්ටමක පවත්වා ගැනීමට හැකිවීම සැලකිය යුතු ප්‍රගතියකි. උතුරු නැගෙනහිර යුධ කටයුතු නැවතීම සමඟ ආරක්ෂක වියදම් ක්‍රමානුකූල කිරීම, කුටුම්භයන්ට කරනු ලබන සහනාධාර ගෙවීම් වඩාත් ඉලක්කගත කිරීම, රාජ්‍ය සේවයට තව බඳවා ගැනීම් අහෝසි කිරීම, සැලසුමකින් තොරව කරනු ලබන වැටුප් වැඩිකිරීම් වළක්වා ගැනීම පළාත් සභා සහ රාජ්‍ය ආයතනවලට කරනු ලබන සංක්‍රාම ගෙවීම් දැඩි පාලනයකට තතු කිරීම සහ අනිකුත් භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා කරනු ලබන වර්තන ගෙවීම් තාත්විකරණය කිරීම, වර්තන වියදම් පාලනය කිරීම සඳහා කරන ලද වැදගත් ක්‍රියාවන්වේ. මේ අනුව, පොලී රහිත අනිකුත් වර්තන වියදම් ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස 2001 පැවති සියයට 14.9 සිට සියයට 13.5 දක්වා පහත වැටුණි. එහෙත් පොලී සඳහා වියදම ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස 2001 පැවති සියයට 6.7 සිට සියයට 7.4 දක්වා නියුණු ලෙස වැඩිවීම අනිකුත් වර්තන වියදම්වල ඇතිවූණු අඩුවීම තුළින් ලබාගත් ප්‍රගතිය ආශීත ලෙස අඩු කිරීමට හේතුවිය. මේ අනුව ද. දේ. නි. යෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස වර්තන වියදම සියයට 0.8 කින් පමණක් අඩුවී 2001 දී පැවති සියයට 21.6 සිට 20.8 ක් විය. 2003 සිට

8.1 සංඛ්‍යා සටහන
රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතු පිළිබඳ සම්පිණ්ඩනය

රුපියල් දශ ලක්‍ෂ

ශීර්ෂය	1998	1999	2000	2001	2002			2003
					අනුමත අදාළතමෙන්තු	තාවකාලික	අනුමත අදාළතමෙන්තු	
මුළු ආදායම	175,032	195,905	211,282	234,296	278,202	261,264	303,933	
බදු ආදායම	147,368	166,029	182,392	205,840	237,150	221,786	264,771	
බදු නොවන ආදායම	27,664	29,877	28,890	28,456	41,053	39,478	39,162	
වියදම් සහ ආපසු ගෙවීම් අඩු කළහසු ණයදීම්	268,180	279,159	335,823	386,518	413,627	402,366	438,370	
වර්තන	199,648	207,271	254,279	303,362	332,565	330,267	344,611	
ප්‍රාග්ධන සහ ශුද්ධ ණයදීම්	68,532	71,889	81,544	83,157	81,063	72,100	93,759	
රාජ්‍ය ආයෝජන	68,279	71,436	80,955	82,491	84,908	72,176	94,977	
අනෙකුත් ශුද්ධ ණය	253	452	589	666	-3,846	-77	-1,218	
වර්තන ගිණුමේ අතිරික්තය (+)/හිඟය (-)	-24,616	-11,366	-42,997	-69,065	-54,363	-69,003	-40,678	
ප්‍රාථමික ගිණුමේ අතිරික්තය (+)/හිඟය (-)	-38,250	-21,131	-53,341	-57,915	-18,241	-24,588	-4,259	
සමස්ත අයවැය හිඟය (ප්‍රදනයන්ට පෙර)	-93,148	-83,254	-124,541	-152,222	-135,425	-141,102	-134,437	
මූල්‍යනය	93,147	83,254	124,541	152,222	135,425	141,102	134,437	
විදේශීය මූල්‍යනය	17,397	8,245	5,640	20,038	26,452	9,057	33,678	
ශුද්ධ ණය ගැනීම්	10,197	1,484	495	14,538	18,952	1,978	24,678	
ප්‍රදනයන්	7,200	6,761	5,145	5,500	7,500	7,079	9,000	
දේශීය මූල්‍යනය	71,362	74,875	118,500	123,595	87,973	126,352	87,259	
වෙළෙඳපොළ ණය ගැනීම්	72,292	75,718	115,325	122,848	87,973	127,167	87,259	
බැංකු නොවන	53,338	48,426	58,797	74,294	107,498	132,003	101,259	
බැංකු	18,954	27,292	56,528	48,554	-19,525	-4,836	-14,000	
මූල්‍ය අධිකාරිය	5,609	20,807	44,840	-6,434	-	13,266	-	
වාණිජ බැංකු	13,345	6,484	11,689	54,988	-19,525	8,430	-14,000	
අනෙකුත් ණය ගැනීම්	-930	-842	3,175	747	-	-816	-	
පෞද්ගලිකරණ ලැබීම්	4,389	134	401	8,589	21,000	5,693	13,500	
දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ ප්‍රතිශතයක් වශයෙන්								
මුළු ආදායම	17.2	17.7	16.8	16.7	17.5	16.5	17.1	
බදු ආදායම	14.5	15.0	14.5	14.8	15.0	14.0	14.9	
බදු නොවන ආදායම	2.7	2.7	2.3	2.0	2.6	2.5	2.2	
වියදම් සහ ආපසු ගෙවීම් අඩු කළහසු ණයදීම්	26.3	25.2	26.7	27.5	26.1	25.4	24.6	
වර්තන	19.6	18.7	20.2	21.6	21.0	20.8	19.3	
ප්‍රාග්ධන සහ ශුද්ධ ණයදීම්	6.7	6.5	6.5	5.9	5.1	4.5	5.3	
රාජ්‍ය ආයෝජන	6.7	6.5	6.4	5.9	5.4	4.6	5.3	
වෙනත් ශුද්ධ ණය	-0.2	...	-0.1	
වර්තන ගිණුමේ අතිරික්තය (+)/හිඟය (-)	-2.4	-1.0	-3.4	-4.9	-3.4	-4.4	-2.3	
ප්‍රාථමික ගිණුමේ අතිරික්තය (+)/හිඟය (-)	-3.8	-1.9	-4.2	-4.1	-1.2	-1.6	-0.2	
සමස්ත අයවැය හිඟය (ප්‍රදනයන්ට පෙර)	-9.2	-7.5	-9.9	-10.8	-8.5	-8.9	-7.5	
මූල්‍යනය	9.2	7.5	9.9	10.8	8.5	8.9	7.5	
විදේශීය මූල්‍යනය	1.7	0.7	0.4	1.4	1.7	0.6	1.9	
ශුද්ධ ණය ගැනීම්	1.0	0.1	...	1.0	1.2	0.1	1.4	
ප්‍රදනයන්	0.7	0.6	0.4	0.4	0.5	0.4	0.5	
දේශීය මූල්‍යනය	7.0	6.8	9.4	8.8	5.5	8.0	4.9	
වෙළෙඳපොළ	7.1	6.8	9.2	8.7	5.5	8.0	4.9	
බැංකු නොවන	5.2	4.4	4.7	5.3	6.8	8.3	5.7	
බැංකු	1.9	2.5	4.5	3.5	-1.2	-0.3	-0.8	
මූල්‍ය අධිකාරිය	0.6	1.9	3.6	-0.5	-	-0.8	-	
වාණිජ බැංකු	1.3	0.6	0.9	3.9	-1.2	0.5	-0.8	
අනෙකුත් ණය ගැනීම්	-0.1	-0.1	0.3	0.1	-	-0.1	-	
පෞද්ගලිකරණ ලැබීම්	0.4	0.6	1.3	0.4	0.8	

මූලාශ්‍රය : මුදල් අමාත්‍යාංශය

බලපැවැත්වෙන රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත යටතේ අපේක්ෂිත ඉලක්කයන් සපුරා ගැනීම සඳහා රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතුවල විනයක් සහ එහි ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳ වගකීමක් ඇතිකිරීමේ අවශ්‍යතාවය පිළිබඳ සඳහන් කළ

යුතු වේ. රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය වැඩි දියුණු කිරීම, සුභසාධක ප්‍රතිලාභ පනත ක්‍රියාත්මක කිරීම තුළින් සුභසාධක වැඩපිළිවෙලවල් යටතේ ප්‍රතිලාභ ලබන්නන් ඉලක්ක කිරීම වැඩි දියුණු කිරීම, සිවිල් පරිපාලනය ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම,

සාම ක්‍රියාදාමයට අනුරූපව ආරක්ෂක සේවය ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම, අමාත්‍යාංශ සහ ආයතනික ව්‍යුහය තාත්විකරණය කිරීම, රාජ්‍ය ව්‍යවසායනික තත්වයන් ඉහළ දැමීම සහ අඩු ප්‍රමුඛතා සහ අනවශ්‍ය කටයුතුසඳහා සම්පත් යෙදවීම් නොකිරීම සඳහා ශුන්‍ය පදනම මත වූ අයවැය ගණනය කිරීමේ ක්‍රමය හඳුන්වාදීම, ඉදිරියේ දී වර්තන වියදම් තවදුරටත් අඩු කිරීම සඳහා ගත හැකි සම්භර ක්‍රියාවන් වේ.

ව්‍යාපෘති සම්බන්ධිත සහනදායී විදේශ සම්පත් උපරිම ලෙස යොදා ගැනීමටත් වැඩි ප්‍රතිලාභ සහිත ප්‍රමුඛතාවයෙන් යුත් ව්‍යාපෘති දේශීය අරමුදල් මගින් සිදුකිරීමටත් 2002 රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩසටහන සැලසුම් කෙරුණි. මේ අනුව, සම්පත් සීමාසහිත වීම නිසා 2002 අයවැය මගින් ඇස්තමේන්තු කරන ලද රාජ්‍ය ආයෝජන ප්‍රමාණය ද. දේ. නි. යෙන් සියයට 5.4 ක් විය. එහෙත්, සැලසුම් කරන ලද රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩ සටහනෙහි ප්‍රධාන පසුබැසීමක් 2002 වර්ෂයේදී වාර්තා වුණි. පසුගිය වසර හා සංසන්දනය කරන විට රාජ්‍ය ආයෝජන ප්‍රමාණය ද.දේ.නි.යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 5.9 සිට මෙම වසරේදී සියයට 4.6 දක්වා පහත වැටුණි. මෙය පසුගිය දශකය තුළ රාජ්‍ය ආයෝජනයෙහි වාර්තා වූණු පහළම මට්ටම විය. අතීතයේදී මෙන්ම විදේශීය අරමුදල්වල අඩු උපයෝජනය වර්ෂයේ අපේක්ෂිත ආයෝජන ඉලක්කයන් සපුරා ගැනීමට ද ප්‍රධාන බාධකය විය. දැනට ලැබී ඇති දත්ත අනුව 2002 වර්ෂයේ විදේශීය අරමුදල් උපයෝජන අනුපාතය සියයට 23 ක් පමණ වන අතර, මෙය විදේශීය සම්පත් උපයෝජනයෙහි මන්දගාමී බව සහ රටෙහි අනාගත ආයෝජන සඳහා ඇති සම්පත්වල ප්‍රමාණය පිළිබඳව පිළිබිඹු කිරීමක් වේ. මෙයට අමතරව, 2002 අයවැය ඉදිරිපත් කිරීම මාස 3 කින් ප්‍රමාදවීමද රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩසටහන ක්‍රියාත්මක කිරීම ප්‍රමාදවීමට හේතු විය. පෞද්ගලික අංශයේ ආයෝජන වඩාත් උනන්දු කරවීම සඳහා ඊට අනුගාමිකව රාජ්‍ය ආයෝජන ප්‍රමාණවත් මට්ටමක පැවතීම අවශ්‍ය වේ. සම්පත් උණුකාවය නිසා සැලකිය යුතු ලෙස රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩ සටහනට නිකුත් කරන සම්පත් ප්‍රමාණය අඩුකිරීම සහ තිබෙන සම්පත්හි උණු උපයෝජනය, යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය කිරීම සහ පවත්වා ගැනීම කෙරෙහි අහිතකර ලෙස බලපාන අතර මෙමගින් ආර්ථිකය සතු වර්ධන හැකියාවන් පසුබැමකට ලක් කෙරේ. එම නිසා යටිතල පහසුකම් සඳහා වැඩිපුර සම්පත් යෙදවීම අනිවාර්යවේ. මේ අනුව අයවැය හිඟය වැඩි නොවන ලෙස වියදම් අයිතමයන්වල මාරු කිරීමක් තුළින් රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩි කිරීමේ ක්‍රමෝපාය සකස් කළ යුතුවේ.

2002 වර්ෂයේ අයවැයෙහි මුළු මූල්‍යණය (රු. බිලියන 141.1) 2001 වර්ෂය (රු.පියල් බිලියන 152.2) හා සැසඳීමේදී සැලකිය යුතු ලෙස අඩුවුනු නමුදු එය මුලදී අපේක්ෂිත ඉලක්කයට වඩා රුපියල් බිලියන 5.7 කින් වැඩි විය. 2002 අයවැය හා සැසඳීමේ දී පෞද්ගලිකරණ වැඩ සටහනින් සහ විදේශීය මූල්‍යයන්ගෙන් ලැබුණු සම්පත් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 32.7 කින් සැලකිය යුතු ලෙස අඩුවිය. අපේක්ෂිත සම්පත්වල හිඟය පියවීම ද වැඩිවන හිඟය මූල්‍යනය කිරීම ද සඳහා අමතර

සම්පත් අවශ්‍ය වූ අතර එය මුළුමනින්ම දේශීය සම්පත් මගින් සිදු කරන ලදී. මේ අනුව දේශීය සම්පත් මගින් ලබාගත් ශුද්ධ ණය ගැනීම් රුපියල් බිලියන 38.4 කින් ඉහළ ගොස් රුපියල් බිලියන 126.4 ක් විය.

2002 වර්ෂයේ පෞද්ගලිකරණ වැඩසටහන මගින් රුපියල් බිලියන 21 ඉලක්ක කළ නමුදු එමගින් එකතු කර ගැනීමට හැකිවූයේ රුපියල් බිලියන 5.7 ක් පමණි. ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ සංස්ථාව සහ පොකුරු බස් සමාගම්වල පෞද්ගලිකරණ කටයුතු අවසන් කර ගැනීමට නොහැකිවීම, ෂෙල් ගැස් සමාගමෙහි රජය සතු ඉතිරි කොටස් විකිණීමට නොහැකිවීම සහ ශ්‍රී ලංකා ටෙලිකොම් ආයතනයේ කොටස් අපේක්ෂිත ප්‍රමාණයට වඩා අඩු ප්‍රමාණයක් පමණක් කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොලෙහි අලෙවි කිරීම, ජාතික ලොතරුයි මණ්ඩලයෙහි කළමනාකරණය පැවරීමෙහි ප්‍රමාදයන් සහ ලංකා බණිජ තෙල් නීතිගත සංස්ථාවෙහි අපේක්ෂිත නිදහස් කිරීම් සහ ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම්වල ප්‍රමාදයන් හේතුවෙන් පෞද්ගලිකරණ වැඩසටහනෙහි අපේක්ෂිත ඉලක්කයන් සපුරා ගැනීමට නොහැකි විය. එනමුත් මෙම පෞද්ගලිකරණ වැඩසටහනෙහි හිඟයන් සමහරක් 2003 වර්ෂයේදී ලබා ගැනීමට හැකිවන අතර මෙය දේශීය මූල්‍යයන්ගෙන් 2003 වර්ෂයේදී ණය ගැනීම් අඩුවීමට උපකාර වනු ඇත.

විදේශීය සම්පත් උණු උපයෝජනය දිගුකාලීනව පැවත එන ප්‍රශ්නයකි. 2002 වර්ෂයේ විදේශීය සම්පත් මගින් අයවැය හිඟය මූල්‍යනය කිරීමට ඉලක්කගත ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 17.5 (රු.පියල් බිලියන 17 ක් ණය වශයෙන් සහ රුපියල් බිලියන 0.5 ප්‍රදානයක් වශයෙන්) අඩුවිය. මෙම සම්පත් මුළුමනින්ම සහනදායී කොන්දේසි මත ලැබෙන බැවින් සහ මේවා ප්‍රධාන වශයෙන් රජයේ ආයෝජන වැඩසටහන හා සම්බන්ධ බැවින් විදේශ සම්පත් නොකඩවා විශාල උණු උපයෝජනයන් සිදුවීම රටෙහි වර්ධන හැකියාවට සෘජුවම බලපාන අතර විශාල ආර්ථික පිරිවැයක් ජනිත කරනු ලබයි. මෙම ප්‍රශ්නයෙහි බැරැරුම්කම අවබෝධ කරගනිමින් විදේශ සම්පත් උපයෝජනය වැඩිකිරීමට සහ ව්‍යාපෘති කාලසීමාවන් අඩුකිරීමට රජය විසින් කමිටුවක් පත් කරන ලදී.

අයවැය හිඟය පියවීම සඳහා දේශීය සම්පත් ලබාගැනීම 2001 වර්ෂය හා සැසඳීමේදී ප්‍රතිශතාංක 0.8 කින් අඩුවී ද.දේ.නි.යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 8 ක් වූ අතර මෙය දේශීය වෙළෙඳපල මත රජයේ ණය ගැනීම් මගින් ඇති කරන පීඩනයේ අඩුවීමක් පිළිබිඹු කරයි. එහෙත් පෞද්ගලිකරණ ලැබීම්වල හා විදේශ මූල්‍යණය අඩුවීම සහ අයවැය හිඟය වැඩිවීම යන කරුණු හේතුවෙන් දේශීය සම්පත් උපයෝජනය කිරීමේ මූලික ඇස්තමේන්තුව වූ ද.දේ.නි.යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස පැවැති සියයට 5.5 හා සැසඳීමේ දී එය ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 2.5 කින් වැඩිවිය. ණය ගැනීමේ අවශ්‍යතාවය වැඩිවුවද, වෙළෙඳපල මුල්වූ ණය ගැනීමේ ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කිරීම, මුළු සම්පත් අවශ්‍යතාවයම දේශීය වෙළෙඳපොලෙන් ලබා ගැනීම තුළින් වෙළෙඳපල තුළ ගනුදෙනු කළ නොහැකි ණය ප්‍රමාණය අඩු කර ගැනීමට රජයට හැකිවිය. දේශීය

සම්පත්වලින් ණය ගැනීමේ අවශ්‍යතාවය වැඩිවීම නිසා එජ. ඩොලර් මත පදනම් වූ ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර ඉතිරි ප්‍රමාණය නිකුත් කිරීමට රජයට සිදුවිය. මීට අමතරව, සම්පත් හිඟය මූල්‍යනය කිරීම සඳහා රාජ්‍ය බැංකුවල විදේශීය ව්‍යවහාර මුදල් ඒකක මගින් ලබා ගත් ණය 2002 වර්ෂයේදී ගෙවා දැමීමට තිබුණද ඒවා නැවත ලබාගැනීම තුළින් මෙම අංශයෙන් අළුතින් ණය ගැනීම ද සිදු කරන ලදී. රජයේ ණය ගැනීම තියුණු ලෙස වැඩිවීම නිසා දේශීය වෙළෙඳපොළෙහි රුපියල් අරමුදල් කෙරෙහි ඇතිවන පීඩනය අඩු කිරීමට මෙම කරුණු ඉවහල් විය.

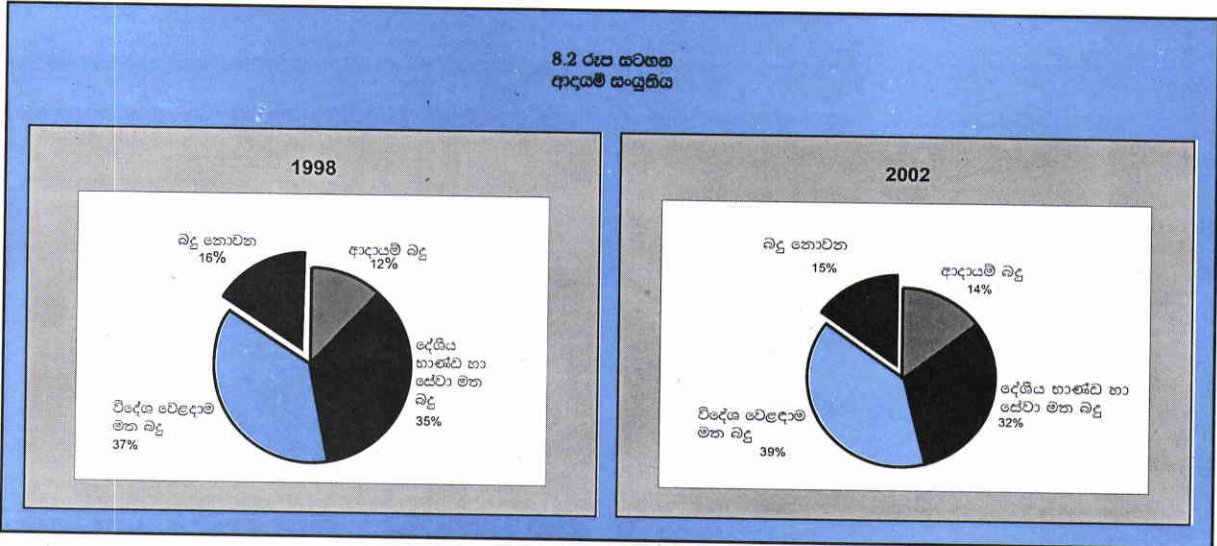
වසර 5 කට පසු බැංකු අංශය මත රජයේ වගකීම් අඩුකර ගැනීමට මෙම වසරේ දී හැකිවිය. මේ අනුව බැංකු අංශයට තිබූ රජයේ මුළු වගකීම රුපියල් බිලියන 4.8 කින් අඩු විය. මෙය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට රජයේ වගකීම් රුපියල් බිලියන 13.3 කින් අඩුවීම සහ වාණිජ බැංකු අංශයෙහි රජයේ වගකීම රුපියල් බිලියන 8.4 කින් වැඩිවීම යන කරුණුවල ඒකාබද්ධ ප්‍රතිඵලයකි. සංසන්දනාත්මකව, 2001 වසරේ දී බැංකු අංශයේ රජයේ වගකීම වැඩිවීම රුපියල් බිලියන 48.6 වූ අතර, වාණිජ බැංකු අංශයට රජයේ වගකීම් වැඩිවීම රුපියල් බිලියන 55 සහ මහ බැංකුව වෙත වන රජයේ වගකීම් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 6.4 කින් අඩුවීම මීට ඇතුළත් විය. දේශීය වෙළෙඳපොළේ ද්‍රවශීලතාවය ඉහළයෑම, ණය කළමනාකරණ කටයුතුවල විනිවිද භාවය සහ ආයෝජකයන්ගේ විශ්වාසය නැවත ගොඩනැගීම යන කරුණු 2002 වර්ෂයේ රජයේ බැඳුම්කරවල, බැංකු නොවන අංශයේ ආයෝජන වැඩිවීමට ප්‍රධාන ලෙස බලපාන ලදී. මෙම වර්ධනයන් හේතුවෙන් රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතු, බැංකු අංශයෙන් මූල්‍යකරණය කිරීම අඩු කිරීමටත් එමගින් උද්ධමනය මත ඇතිකරන පීඩනය අඩු කිරීමටත් හේතුවිය.

විධිමත් නොවන ආකාරයට සහ වැඩි පොලී අනුපාතික යටතේ රජය මගින් ලබාගත් ණය, රාජ්‍ය බැඳුම්කරවලට පරිවර්තනය කර, එවැනි ණය සාමාන්‍ය රාජ්‍ය ණය වැඩසටහන තුළට ඇතුළත් කර ගැනීම මෙම වර්ෂයේ ණය

කළමනාකරණ ක්ෂේත්‍රයේ ඇතිවූ වඩා වැදගත් ප්‍රවණතාවයයි. වැඩිවන අයවැය හිඟය මූල්‍යනය කිරීම සඳහා සාමාන්‍ය ණය ලබා ගැනීමේ වැඩසටහනෙන් පරිබාහිරව රාජ්‍ය බැංකු දෙක මගින් බැංකු අයිරා මගින් සහ නොපියවන ලද ණයවර ලිපි මගින් අරමුදල් ලබා ගැනීම මෑත අතීතයේදී සිදු කරන ලදී. මේ හේතුවෙන්, 2001 වසර අවසානයේදී නොපියවූ බැංකු අයිරා සහ නොගෙවූ ණයවර ලිපිවල වටිනාකම රුපියල් බිලියන 50.5 විය. මේ තත්ත්වය තුළ රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණ කටයුතු වඩාත් විවක්ෂණ භාවයකින් සහ විනිවිද භාවයකින් යුක්තව සිදු කිරීමේ අරමුණෙන් මෙම එකතු වූ ණය ප්‍රමාණය රජයේ පුරැකුම්පත් බවට පරිවර්තනය කිරීමට යෝජනා කරන ලද අතර, වර්ෂය අවසානයේ දී මූල්‍ය බැංකු අයිරා මගින් සහ අයවැය මූල්‍යනය සඳහා මෙවැනි ක්‍රම භාවිතා කිරීමේදී සීමාවන් පැනවීම 2002 අයවැය තුළින් ප්‍රකාශ කරන ලදී. මේ අනුව රාජ්‍ය බැංකු දෙක සඳහා තිබූ බැංකු අයිරා ප්‍රමාණයෙන් රුපියල් බිලියන 34.5 ක් වෙළෙඳපොළ තුළ ගණුදෙනු කළ හැකි රජයේ පුරැකුම්පත්වලට පරිවර්තනය කිරීම සිදු කරන ලද අතර වර්ෂය අවසානයේ දී මුළු බැංකු අයිරා ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 3.6 දක්වා අඩුකරන ලදී.

8.3 ආදායම

සරල බදු ක්‍රමයක් ඇති කිරීම, බදු පදනම පුළුල් කිරීම සහ බදු පරිපාලනය දියුණු කිරීම සඳහා බදු සංශෝධන සිදු කළද බදු ආදායම, ද.දේ.නියේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස පහතවැටීම නොකඩවා සිදුවිය. ඒ අනුව 2001 වසරේ ද.දේ.නියෙන් සියයට 14.6 ක් වූ බදු ආදායම 2002 වසරේ දී සියයට 14.0 දක්වා අඩුවිය. බදු ආදායම් මෙම දුර්වල ක්‍රියාකාරීත්වයට සාධක කිහිපයක්ම හේතුවිය. 2001 ඔක්තෝබර්වලදී ලබා දෙන ලද රාජ්‍ය මූල්‍ය සහනය සහනයන් හා 2002 වසරේ රාජ්‍ය අයවැය මගින් හඳුන්වාදුන් බදු සහනයන් නිසා ද බදු පදනම හකුලනු ලැබීය. ආර්ථිකය යථාතත්ත්වයට පත්වීම මන්දගාමීව සිදුවීම විශාල බදු සංශෝධන සමඟ බදු සමාවන් ලබාදීම 2002 වසරේදී

රැස්කරගත හැකිව තිබූ බදු ආදායම අඩු කිරීමට හේතුවිය. 2001 වසරේදී ද.දේ.නියෝන් සියයට 2.0 ක් ව තිබූ බදු නොවන ආදායම 2002 වසරේදී සියයට 2.5 ක් දක්වා වර්ධනය වීමෙන් රජයේ මුළු ආදායම 2001 වසරට ආසන්නව ද.දේ.නියෝන් සියයට 16.5 ක් ලෙස 2002 වසරේදී පවත්වා ගැනීමට හැකිවිය. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවෙන් ලාභය ගෙවීම සහ රාජ්‍ය ව්‍යාපාර ආයතනවලට දුන් ණය සඳහා ලද පොලී ඉහළ යාම බදු නොවන ආදායමේ මෙම නියුණු වර්ධනයට හේතු විය.

බදු ආදායම

2002 වසරේදී රැස්කළ බදු ආදායම රුපියල් බිලියන 221.8 කි. එය 2001 වසරට වඩා සියයට 8 ක වැඩිවීමකි. නමුත් බදු සංයුතිය අනුව 2001 වසරේ සියයට 88 ක්ව පැවති මුළු ආදායම තුළ බදු ආදායම සියයට 85 දක්වා පහත වැටුණි. එසේ වුවද පරිභෝජන බදු සියයට 83 ක් වශයෙන් හා ඉතිරිය ආදායම් බදු වශයෙන් බදු සංයුතිය නොවෙනස්ව පැවතුණි. 2001 වසරේදී මුළු බදු ආදායමින් සියයට 44 ක්ව පැවති ආනයන බදු 2002 වසරේදී සියයට 46 ක් දක්වා වැඩි වූ අතර දේශීය භාණ්ඩ හා සේවා මත බදු 2001 වසරේදී මුළු බදු ආදායමින් සියයට 39 සිට 2002 දී සියයට 37 ක් දක්වා අඩු විය.

2001 වසරේදී ද.දේ.නියෝන් සියයට 2.5 ක්ව පැවති ආදායම් බදු ක්‍රියාකාරිත්වය 2002 වසරේදී සියයට 2.4 ලෙසින් ආන්තික අඩුවීමක් සිදු වුවද ඒවායේ මූලාශ්‍රයන්ගේ ක්‍රියාකාරිත්වය තුළ මිශ්‍ර ස්වභාවයක් දක්නට ලැබීය. 2001 දී ද.දේ.නියෝන් සියයට 1.5 ක් ව පැවති සාමූහික ආදායම් බදු 2002 දී ද.දේ.නියෝන් සියයට 0.9 දක්වා කැපී පෙනෙන ලෙස අඩු වූ අතර 2001 වසරේ ද.දේ.නියෝන් සියයට 1.0 ක් වූ පුද්ගල ආදායම් බදු 2002 වසරේ දී ද.දේ.නියෝන් සියයට 0.8 දක්වා ආන්තිකව පහත වැටුණි. කෙසේ වුවද රඳවා ගැනීමේ බද්දෙහි වූ ඉහළ බදු රැස් කිරීම, සාමූහික හා පුද්ගල ආදායම්බදු වල වූ දුර්වල ක්‍රියාකාරිත්වය සමනය කොට 2002 වසරේ සමස්ත ආදායම් බදු විශාල අඩුවීමක් සිදුනොවන්නට උපකාරී විය. 2001 වසර හා සැසඳීමේදී 2002 වසරේදී සාමූහික බදු රැස්කිරීම හේතු කිහිපයක් නිසා සියයට 25කින් නියුණු ලෙස අඩුවිය. සාමූහික බදු මත තිබූ සියයට 20 ක අධිභාරය ඉවත්කිරීම මීට ඇතිවූ විශාලම බලපෑම විය. තවද අන්තිකාරම් සමාගම් බදු 2002 අප්‍රේල් 01 දා සිට ඉවත් කිරීම හේතුවෙන් ලාභාංශ බෙදීමට පූර්ව බදු රැස්කිරීම නැති කිරීම බදු ආදායම් ගලා ඒමට බලපාන ලද අතර කළින් ගෙවා තිබූ අන්තිකාරම් බදු, එම වසරේ බදු වගකීමට හිලවී කිරීමට ඉඩ සලසාදීමත් ඊට හේතු විය. 2000 වසරේ අප්‍රේල් 01 දා සිට ආයෝජන බදු දීමනා අවලංගු කළද අතීතයේදී විශාල ආයෝජන සිදුකළ සමාගම්වල බදු ආදායම ගණනය කිරීමේදී, අයනොකළ ශේෂයන් තවමත් හිලවකළ හැකි බැවින්, මේ ආයතනවලින් සාමූහික බදු රැස්කිරීම සැලකිය යුතු ලෙස අඩුවීමක් සිදුවිය. ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරිය වැනි රජයේ ප්‍රධාන පෙළේ ව්‍යවසායයන්ගේ බදු ගෙවීම් අඩුවීමත් 2002 වසරේ සාමූහික බදු කැපීපෙනෙන ලෙස අඩුවීමට හේතුවක් විය. බදු ගණනය කරනු ලබන ආදායම රුපියල් දශලක්ෂ 5 කට වඩා අඩු ආයතන සඳහා 2002 වසරේ

අප්‍රේල් 01 දා සිට හඳුන්වා දුන් සියයට 20 ක් වූ අඩු බදු අනුපාතය සමාගම් වලට බදු ව්‍යුහය තුළට පැමිණීමට දිරිමත් කිරීමක් වුවද බදු අනුපාතය අඩු වීම හේතුවෙන් සාමූහික ආදායම් බදු වලින් රැස්කර ගැනීමට හැකිව තිබූ ආදායම් ප්‍රමාණය අඩුවීමක් සිදුවිය.

ස්වකීය ආදායම හෝ වත්කම් 2002 මාර්තු 31 ප්‍රකාශ නොකර ඇති පුද්ගලයන් සඳහා 2002 අංක 7 දරණ දේශීය ආදායම් (විශේෂ විධිවිධාන) පනත මගින් බදු සමාවක් ලබාදෙන ලදී. මුලින්ම මෙමගින් ආදායම් බදු පමණක් ආවරණය කළද පසුව පනත් 26 ක් යටතේ ඇති බදු, තීරු බදු ඇතුළු දඩගැසීම් දක්වා ආවරණය වන පරිදි එය දීර්ඝ කරන ලදී. මෙම බදු සමාව ලබාගැනීමට කැමති අය 2002/2003 බදු වසර සඳහා ඔවුන්ගේ බදු ලිපිගොනු 2003 ජූනි 30 ට පෙර ඉදිරිපත් කිරීමට අවශ්‍ය වේ. එසේ කරනු ලබන්නා අය බදු, තීරුබදු, දඩ වැනි බදුවලින් සහ එම බදු පනත් යටතේ පරීක්ෂණ හෝ වරදක් සඳහා වන චෝදනා මගින් නිදහස් වීමේ පූර්ණ වරප්‍රසාදය ලබනු ඇත. මීට අමතරව කෙරීගෙන ගිය එවැනි පරීක්ෂණ හෝ චෝදනා ඉල්ලා අස්කරගනු ඇත. මේ බදු සමාව 2001/2002 බදු වර්ෂ පවා ආවරණය වන බැවින් එය 2002 වසරේ රජයේ බදු ආදායම රැස්කිරීමේ දී අහිතකර ලෙස බලපාන ලදී. කෙසේ වුවද මෙම බදු සමාවේ ප්‍රතිලාභ 2003 වසරේ සිට ලැබෙනු ඇත.

2002 වසරේදී පුද්ගල ආදායම් බදු රැස්කිරීමෙහි ආන්තික අඩුවීමක් දක්නට ලැබුණි. මීට හේතු වූයේ 2002 අප්‍රේල් 01 දා සිට බදු නිදහස් ආදායම වසරකට රුපියල් 144,000 සිට රුපියල් 240,000 දක්වා ඉහළට සංශෝධනය කිරීමයි. ජාතීය ආරක්ෂා කිරීමේ දැයකන්ව බද්ද, 2001 ඔක්තෝබරයේ සිට ඉවත් කිරීම ද පුද්ගල ආදායම්බදුවල අඩුවීමට දායක වී ඇත. කෙසේ වුවද පසුගිය වසර කීපයේ සිට දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව නව බදු ලිපිගොනු රාශියක් විවෘත කරමින් බදු පදනම පුළුල් කරගැනීමේ ක්‍රියාත්මක වැඩ පිළිවෙළක නිරතව සිටී. මෙය අනාගත බදු ආදායම් රැස්කිරීම සම්බන්ධ සුභ පෙරනිමිත්තකි.

රඳවා ගැනීමේ බදු රැස්කිරීම 2002 වසරේදී නියුණු වැඩිවීමක් වාර්තා කරන ලදී. 2001 වසරේ ආදායම වූ රුපියල් බිලියන 2.7 සමඟ සැසඳීමේදී 2002 වසරේ රඳවා ගැනීමේ බදු ආදායම රුපියල් බිලියන 11.5 කි. මින් සියයට 75 කට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් 2002 වසරේ දී රැස් කරණු ලැබුවේ රජයේ සුරැකුම් පත්වල ආයෝජනවලට ගෙවනු ලැබූ පොළීය මතය. රජයේ සුරැකුම්පත් සඳහා රඳවාගැනීමේ බදු පනවනු ලැබුවේ 2002 මැයි 01 ද සිට වන අතර එය එකතු කිරීමේ ක්‍රමවේදය මෙම ඉහළ බදු ආදායම ලැබීමට හේතු විය. රජයේ වෙළෙඳපළ ණය උපකරන සම්බන්ධයෙන් ඒවායේ කල්පිරීම අනුව ඉපයීම මත, ඒවා නිකුත්කරන අවස්ථාවේ බදු අඩුකර ගැනීම සිදු කෙරේ. දිගුකාලීනව කල්පිරෙන සුරැකුම් නිකුත් කිරීම, මෙම බද්ද මගින් රැස්කරනු ලැබූ බදු ආදායම වැඩිකිරීමට තවත් හේතුවක් විය.

පරිභෝජන බදු 2001 වසරේ ද.දේ.නියෝන් ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් පැවති සියයට 12.1 සිට 2002 වසරේදී සියයට 11.6

8.2 සංඛ්‍යා සටහන
රාජ්‍ය ආදායම් සංයුතියෙහි සම්පිණ්ඩනය

ශීර්ෂය	1998	1999	2000	2001	රුපියල් දශලක්ෂ	
					අනුමත අයදුම්	2003 අනුමත අයදුම්
බදු ආදායම	147,368	166,029	182,392	205,840	237,149	264,771
ආදායම් බදු	20,429	28,228	27,457	34,636	38,992	48,483
පෞද්ගලික	8,099	9,169	10,820	12,203	13,837	14,646
සාමූහික	11,788	18,362	15,757	18,673	22,906	19,937
ජාතිය රැකගැනීමේ අරමුදල පොලී මත බදු	542	697	880	1,027	-	-
මුද්දර බදු	-	-	-	2,733	2,250	-
තර බදු	7,079	7,690	8,163	8,415	3,407	13,900
භාණ්ඩ හා සේවා මත බදු	-	-	-	-	2,300	-
පිරිවැටුම් බදු	91,706	102,391	122,802	136,633	158,475	172,678
භාණ්ඩ හා සේවා බදු/එකතු කල අගය මත බදු	16,166	1,799	1,708	1,119	548	733
නිෂ්පාදන	23,177	35,540	43,893	45,900	87,835	120,435
නිෂ්පාදන නොවන	5,533	5,533	11,378	12,521	19,084	-
ආනයන	5,437	14,211	13,643	14,453	25,777	35,528
නිෂ්පාදන බදු	12,207	15,796	18,872	18,961	42,974	58,812
මත්පැන්	30,293	35,928	42,655	44,978	52,321	61,623
පිශරව	7,665	8,745	9,531	9,795	10,300	10,940
බන්ධනාගාර	15,051	17,205	19,268	19,475	21,204	20,578
වෙනත්	6,097	7,241	10,700	12,648	17,102	16,706
ජාතික ආරක්ෂණ බදු	1,480	2,737	3,158	2,760	3,715	4,587
බලපත්‍ර ගාස්තු/මෙටර් රථ බදු	21,079	28,127	33,539	43,065	17,211	28,695
ආනයන	991	997	1,007	1,570	560	555
වර්ග සහ ගුවන් තොටුපල සංවර්ධන බදු	28,154	27,720	23,970	26,156	33,975	31,804
අනෙකුත් බදු නොවන ආදායම්	28,154	27,720	23,970	26,156	29,775	28,307
වර්ග සහ ගුවන් තොටුපල සංවර්ධන බදු	-	-	-	-	4,200	3,497
බදු නොවන ආදායම	27,664	29,877	28,890	28,456	41,053	39,162
දේපල ආදායම	18,462	18,988	18,842	17,406	28,584	25,808
ඉන් : මහ බැංකුවේ ලාභ	2,650	3,000	3,200	5,000	10,000	10,000
පොලී ආදායම	7,786	7,056	7,304	7,626	11,203	11,509
ගාස්තු සහ අයකිරීම්	2,890	3,375	3,589	3,811	4,764	4,370
අනෙකුත් බදු නොවන ආදායම්	6,312	7,514	6,459	7,239	7,705	9,301
මුළු ආදායම	175,032	195,905	211,282	234,296	278,202	303,933

දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස

බදු ආදායම	14.5	15.0	14.5	14.6	15.0	14.0	14.9
ආදායම් බදු	2.0	2.6	2.2	2.5	2.5	2.4	2.7
පෞද්ගලික	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8
සාමූහික	1.2	1.7	1.3	1.3	1.4	0.9	1.1
ජාතිය රැකගැනීමේ අරමුදල පොලී මත බදු	0.1	0.1	0.1	0.1	-	-	-
මුද්දර බදු	-	-	-	0.2	0.1	0.7	0.8
තර බදු	0.7	0.7	0.6	0.6	0.2	0.2	-
භාණ්ඩ හා සේවා මත බදු	-	-	-	-	0.1	0.1	0.2
පිරිවැටුම් බදු	9.0	9.3	9.8	9.7	10.0	9.4	9.7
භාණ්ඩ හා සේවා බදු/එකතු කල අගය මත බදු	1.6	0.2	0.1	0.1
නිෂ්පාදන	2.3	3.2	3.5	3.3	5.5	4.2	6.8
නිෂ්පාදන නොවන	0.5	0.5	0.9	0.9	1.2	0.0	0.0
ආනයන	0.5	1.3	1.1	1.0	1.6	2.2	3.3
නිෂ්පාදන බදු	1.2	1.4	1.5	1.3	2.7	2.0	3.5
මත්පැන්	3.0	3.2	3.4	3.2	3.3	3.3	2.8
පිශරව	0.8	0.8	0.8	0.7	0.6	0.6	0.6
බන්ධනාගාර	1.5	1.6	1.5	1.4	1.3	1.3	1.2
වෙනත්	0.6	0.7	0.9	0.9	1.1	1.1	0.8
ජාතික ආරක්ෂණ බදු	0.1	0.2	0.3	0.2	0.2	0.3	0.2
බලපත්‍ර ගාස්තු/මෙටර් රථ බදු	2.1	2.5	2.7	3.1	1.1	1.8	-
ආනයන	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2
වර්ග සහ ගුවන් තොටුපල සංවර්ධන බදු	2.8	2.5	1.9	1.9	2.1	2.0	2.2
අනෙකුත් බදු නොවන ආදායම්	2.8	2.5	1.9	1.9	1.9	1.8	1.9
වර්ග සහ ගුවන් තොටුපල සංවර්ධන බදු	-	-	-	-	0.3	0.2	0.3
බදු නොවන ආදායම	2.7	2.7	2.3	2.0	2.6	2.5	2.2
දේපල ආදායම	1.8	1.7	1.5	1.2	1.8	1.6	1.4
ඉන් : මහ බැංකුවේ ලාභ	0.3	0.3	0.3	0.4	0.6	0.6	0.6
පොලී ආදායම	0.8	0.6	0.6	0.5	0.7	0.7	0.5
ගාස්තු සහ අයකිරීම්	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
අනෙකුත් බදු නොවන ආදායම්	0.6	0.7	0.5	0.5	0.5	0.6	0.6
මුළු ආදායම	17.2	17.7	16.8	16.7	17.5	16.5	17.1

මූලාශ්‍රය : මුදල් අමාත්‍යාංශය

දක්වා පහත වැටීමක් විය. මේ අතර දේශීය භාණ්ඩ හා සේවා මත බදු 2001 දී පැවති ද.දේ.නියෝජ්‍ය සියයට 5.7 සිට 2002 දී ද.දේ.නියෝජ්‍ය සියයට 5.2 දක්වා පහත වැටුණි. ආනයන මත බදු ද.දේ.නියෝජ්‍ය සියයට 6.4 ක් වශයෙන් 2001 වසරේදී පැවති ආකාරයටම නොවෙනස්ව තිබුණි. බදු මත බදු අයවීම තුළින් බදු ක්‍රමයේ ඇතිවන අක්‍රමිකතා ඉවත් කිරීමෙන් සහ බදු

නිදහස් කිරීම් සංඛ්‍යාව අඩුකර ගැනීමෙන් බදු පදනම පුළුල් කර ඇතිකරනු ලබන සරල බදු ක්‍රමයක් මගින් ආදායම් වැඩිකර ගැනීම, භාණ්ඩ හා සේවා බදුද සමග ජාතික ආරක්ෂණ බදුද එකතු කර හඳුන්වා දෙනු ලැබූ "එකතු කළ අගය මත බදුද" මගින් අදහස් කරනු ලැබීය. නමුත් හා. හා සේ.බ., ජා.ආ.බ. සහ එකතුකළ අගය මත බදුද යන ඒවායේ

සමස්ථ එකතුවෙන් ලද බදු ආදායම 2001 වසරේදී ද.දේ.නියෝන් පැවති සියයට 6.3 සිට 2002 දී සියයට 6.0 දක්වා පහත වැටුණි. දේශීය භාණ්ඩ හා සේවා මත භාණ්ඩ හා සේවා බද්ද, ජාතික ආරක්ෂක බද්ද සහ එකතුකළ අගය මත බද්ද ද.දේ. නි. යෙන් 2001 දී පැවති සියයට 3.3 සිට 2002 දී ද.දේ. නි. යෙන් සියයට 3.1 දක්වා පහත වැටුණි. භා.භා.සේ. බද්දෙන් හා ජා.ආ. බද්දෙන් නිදහස් වූ සියලු පාරිභෝගික ද්‍රව්‍යයන් එකතුකළ අගය මත බද්දෙන් ද නිදහස් කරන අතරේ භා.භා.සේ. බද්දටත් ජා.ආ. බද්දටත් යටත්වූ භාණ්ඩ හා සේවා මත සියයට 20ක් සහ භාණ්ඩ හා සේවා බද්දට හෝ ජා. ආ. බද්දට යටත්වූ භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා සියයට 10 ක බදු අනුපාතයට අයිති වන ලෙස එකතු කළ අගය මත බද්දපැනවීමට අදහස් කළද එය ක්‍රියාත්මක කරවීමේදී සමහර අනුවමන් භාවයන් ඇතිවිය. මූල්‍ය සේවා, කුළිපිට ගැනුම් වැනි ජාතික ආරක්ෂක බද්දට යටත්ව තිබූ සමහර සේවා එකතු කළ අගය මත බද්දෙන් නිදහස් විය. භා.භා.සේවා බදු/ජාතික ආරක්ෂක බදුවලට වඩා අඩු අනුපාතයක් ඉදිකිරීම් වැනි ක්ෂේත්‍ර වලට පනවන ලදී. මේ වෙනස්කම් දෙකම ආදායම් අඩු කරනු ලැබීය. එසේම බදු අනුපාත කිහිපයකින් යුත් බදු අනුපාතික එකතුකළ අගය මත බදු ව්‍යුහයක් පැනවීමට ද ඉන් රැස්කළ හැකි බදු ආදායම කෙරේ අහිතකර ලෙස බලපානු ලැබීය. සමහර නිමිභාණ්ඩ සඳහා එකතු කළ අගය මත බද්ද සියයට 10 කි. නමුත් ඊට යෙදවුම් සඳහා එම බද්ද සියයට 20 කි. ඒ අනුව එවැනි සමාගම්වල මිලදී ගැනීම් වෙනුවෙන් යෙදවුම් බදු නැවත අයකර ගැනීම සඳහා භාණ්ඩ විකිණීමේදී ලද බදු ප්‍රමාණයට වඩා වැඩි බදු ප්‍රමාණයක් ලබා දේ. 2002 දෙවන භාගයේදී කැපීපෙනෙන ලෙස ආනයන වර්ධනයක් සිදුවුවද ආනයන මත භා.සේ.බ, ජා.ආ.බ. සහ එකතු කළ අගය මත බදු 2001 වසරේදී ද.දේ.නියෝන් සියයට 3 ක් ලෙස පැවති ආකාරයටම 2002 දී ද නොවෙනස්ව පැවතුනි. පෙරදී ජා.ආ.බද්දට යටත්ව තිබූ මෘෂ්ම වර්ග, නිරිඟු පිටි සහ බොරතෙල් වැනි සමහර මූලික පරිභෝගික ද්‍රව්‍ය එකතු කළ අගය මත බදුවලින් නිදහස්වීම 2002 වසරේ ආනයන මත රැස්කරගත හැකිව තිබූ මෙම බදු ආදායම සැලකිය යුතු ලෙසින් අඩුකර ඇත.

2001 වසරේ ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 3.2 ක්ව පැවති නිෂ්පාදන බදු ප්‍රමාණය 2002 දී රුපියල් බිලියන 52 ක්ව, සියයට 16කින් වර්ධනය වී ද.දේ.නියෝන් සියයට 3.3 ක් බවට පත්විය. බනිජ තෙල් නිෂ්පාදන සහ මෝටර් රථ සඳහා වූ නිෂ්පාදන බදු ප්‍රධාන වශයෙන්ම මෙම ඉහළ ආදායම් රැස්කිරීමට පාදක විය. බණිජ තෙල් නිෂ්පාදන මත නිෂ්පාදන බදු රුපියල් බිලියන 16.7 දක්වා සියයට 29 කින් ඉහළ ගියේය. බණිජ තෙල් සංස්ථාවෙන් ලැබීමට තිබූ රුපියල් බිලියන 2 ක් පමණ වන නිෂ්පාදන බදු ප්‍රමාණයක් පියවනු ලැබීම සහ බණිජ තෙල් නිෂ්පාදන සඳහා වටිනාකම මත බදු අනුපාතය වශයෙන් පැවති සියයට 35 ක් වූ විශේෂ නිෂ්පාදන බද්ද භූමිතෙල්වලින් නිදහස්ව මූලික වශයෙන් පෙට්‍රල් ලීටරයක් සඳහා රුපියල් 24 ක් හා ඩීසල් ලීටරයක් සඳහා රුපියල් 4 ක් ලෙස පරිවර්තනයවීම මෙම කැපීපෙනෙන වර්ධනයට ප්‍රධාන හේතු වශයෙන් දැක්විය හැක. අගෝස්තු මාසයේදී එකතු කළ

අගය මත බද්ද හඳුන්වාදීමත් සමගම, පෙට්‍රල් ලීටරයක් සඳහා රුපියල් 21 ක්ද, ඩීසල් ලීටරයක් සඳහා රුපියල් 3 ක්ද භූමිතෙල් ලීටරයක් සඳහා රුපියල් 1.25 ක්ද වශයෙන් නිෂ්පාදන බදු ප්‍රතිශෝධනය විය. මෝටර් වාහන මත රැස්කළ නිෂ්පාදන බද්ද 2002 වසරේදී රුපියල් බිලියන 4.6 ක් ව සියයට 66 ක කැපීපෙනෙන වර්ධනයක් වාර්තා කළේය. මෝටර්වාහන මත නිෂ්පාදන බද්දෙහි මෙම කියුණු වැඩිවීම තුළින් 2002 වසරේ මෝටර් රථ ආනයනයේ කියුණු වර්ධනය විදාමාන වේ.

සීගරට් අලෙවිය මත නිෂ්පාදන බදු ආදායම රුපියල් බිලියන 20.6 ක් දක්වා සියයට 6 කින් වැඩිවිය. එකතු කළ අගය මත බද්ද සීගරට් අලෙවිය මත පැනවීම සමනය කිරීමේ පියවරක් ලෙස සීගරට්වල නිෂ්පාදන බදු අනුපාත පහළට ප්‍රතිශෝධනයක් සිදු කළද සීගරට් අලෙවියේ අනමය වර්ධනයත්, සමහර සීගරට් වර්ග සඳහා 2002 වසරේ පසු භාගයේදී නිෂ්පාදන බදු අනුපාතයේ ඉහළට සිදු කළ ප්‍රතිශෝධනයත් නිෂ්පාදන බදුවල මෙම වර්ධනයට දායක විය. නිත්‍යානුකූල සීගරට් නිෂ්පාදනයට වේගයෙන් වර්ධනය වන නිත්‍යානුකූල නොවන “සුදු සීගරට්” සමඟ තරඟ කිරීමට හැකිවන පරිදි කෙටි ප්‍රමාණයේ සීගරට් වර්ගවල නිෂ්පාදන බදු අඩුකිරීමට ගත් පරිනත වූ ප්‍රතිපත්තිමය තීරණය සාර්ථක විය. මෙයද 2002 වසරේ නිෂ්පාදන බදු රැස්කිරීමේ යහපත් බලපෑමට හේතුවී තිබේ.

බදු ව්‍යුහය සරල කිරීමට සහ පරිපාලනය පහසුව පිණිස 2002 අය වැය මගින් මත්පැන් මත වූ නිෂ්පාදන (විශේෂ විධිවිධාන) බදු ඉවත් කර සුරා බදු දෙපාර්තමේන්තුව සුරාබදු සම්බන්ධ තනි බදු රැස්කරන්නා බවට පත් කරන ලදී. ඒ අනුව ආදායම නොවෙනස්ව තබා ගැනීම තහවුරු කර ගැනීම පිණිස දේශීයව නිෂ්පාදනය කරනු ලබන සැර මත්පැන් සඳහා සුරාබදු ආඥාපනත යටතේ ද, ආනයනය කරනු ලබන සැර මත්පැන් සඳහා රේඛ බදුවලද අනුපාතයන් ඊට අනුකූල වන පරිදි ගලපන ලදී. 2002 දී මෘදු හා සැර මත්පැන්වල නිෂ්පාදනයේ වර්ධනය නිසා ආදායම පෙර වසරට වඩා සියයට 4 කින් වැඩිව රුපියල් බිලියන 10.2 ක් විය.

2002 වසරේ ආනයන තීරු බදු රැස්කිරීම සියයට 8 කින් ලෙස වැඩි වුවද 2001 වසරේ ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 1.9 ක් ව පැවති එම ආදායම සියයට 1.8 ක් වශයෙන් ආන්තිකව අඩුවීමක් වාර්තා කරන ලදී. තීරු බදු කොටසේ අඩුවීමට ප්‍රධාන හේතුව වූයේ ආනයන තීරු බදු අධිභාරයේ අඩු ආදායම් රැස්කිරීමය. ආනයන තීරු බදු අධිභාරය 2001 දී පැවති සියයට 40 සිට 2002 අප්‍රේල් 15 වනදා සිට සියයට 20 දක්වා අඩු කිරීමේ හේතුවෙන් 2001 දී රැස්කළ රුපියල් බිලියන 5.4 ක් වූ ආනයන අධිභාරය 2002 වසරේදී රුපියල් බිලියන 4.6 දක්වා පහත වැටුනි. කෙසේ නමුත් ආනයන මත අධිභාරය හැර, ආනයන තීරු බදු ආදායම 2002 වසරේදී සියයට 14 කින් වර්ධනය විය. 2002 වසරේ දෙවන භාගයේදී ආනයන ශක්තිමත්ව යථා තත්ත්වයට පත්වීම මීට හේතුවිය. සාමාන්‍ය තීරු බදු අනුපාතය (එනම් ආනයන තීරු බදු අධිභාරය ඉවත් කළ පසු ආනයන තීරු බදු, මුළු ආනයන වටිනාකමට

අනුපාතය) පසුගිය වසරේ පැවති සියයට 3.9 සිට 2002 දී සියයට 4.1 දක්වා ආන්තිකව වර්ධනය විය. 2002 නොවැම්බර් සිට ක්‍රියාත්මකවන පරිදි නිරු බදු නිදහස් භාණ්ඩ කිහිපයක් නිරු බද්දට යටත් කිරීම මීට හේතුවිය. කෙසේ වුවද මෙහි මුළු බලපෑම 2003 දී පැහැදිලි වනු ඇත. මේ අතර පූර්ණ නිරුබදු වලින් කෙසේ වුවද නිරුබදුවලින් ආවරණය නොවූ විශාල භාණ්ඩ සංඛ්‍යාවක් සියයට 2 සහ සියයට 10ක අඩු නිරු බදු අනුපාතයක් යොදාගනිමින් නිරුබදු තුළට ඇතුළත් කළ හෙයින් සඵල නිරු බදු අනුපාතය (නිරු බදු අය කළ හැකි ආනයන වටිනාකමට, අධිභාරය හැර නිරු බදු ආදායම් අනුපාතය) පෙර වසරේ පැවති සියයට 15.3 සිට සියයට 14.7 දක්වා පහළ වැටුණි.

මධ්‍යම ආණ්ඩුව විසින් මුද්දර බදු රැස්කිරීමේ දී තිබූ අවුල් සහගත ව්‍යුහය 2002 අප්‍රේල් අවසානයේ සිට ඉවත් කරන ලදී. ආනයන මත මුද්දර බදු ඉවත්කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ඇතිවූ ආදායම් හිඟය පියවා ගැනීම පිණිස 2002 වසරේ මැයි 01 ද සිට වරාය හා ගුවන්තොටුපල සංවර්ධන බද්ද පැනවීය. එය සියයට 1 ක් වශයෙන් හඳුන්වා දීමත් (අපනයන සැකසුම් කර්මාන්ත සඳහා ආනයන වෙනුවෙන් සියයට 0.75 ක්) සහ විවිධාකාර නිදහස් කිරීම් ප්‍රදානය කිරීමත් හේතු කොටගෙන මෙම බද්දෙන් ආදායම් රැස්කිරීම පහත් මට්ටමක විය. මුද්දර බදු ඉවත් කිරීම නිසා මූල්‍ය ගනුදෙනුවලදී ලද ආදායම් අහිමි වීම පියවාගැනීමට ජංගම ගිණුම් මත සියයට 1 ක හර බද්දක් 2002 ජුනි මස 01 ද සිට පැනවීමට කටයුතු කරනු ලැබීය. නමුත් නිදහස් කිරීම් විශාල සංඛ්‍යාවක් පැවතීම නිසාත්, බදු පැන වූ පදනම පටු වීම නිසාත් මෙමගින් රැස්කළ බදු ආදායමේ අඩුවක් දක්නට තිබේ. මේ අනුව අප්‍රේල් අවසානය දක්වා ක්‍රියාත්මක වූ මුද්දර බද්දන් අනෙකුත් බදු වර්ග දෙකක් එකතුව 2002 දී ලැබූ ආදායම 2001 වසර තුළ මුද්දර බදු වලින් ලද ආදායමට වඩා අඩු විය.

බදු නොවන ආදායම

බදු නොවන ආදායම 2001 දී පැවති රුපියල් බිලියන 28.5 සිට 2002 වසරේදී රුපියල් බිලියන 39.5 දක්වා රුපියල් බිලියන 11 කින් වර්ධනය විය. නමුත් එය අය වැය ඉලක්කය වූ රුපියල් බිලියන 41 ට වඩා අඩුවීමකි. බදු නොවන ආදායම් රැස්කිරීම 2001 වසරේ දී පැවති ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 2.0 සිට 2002 දී සියයට 2.5 දක්වා ඉහළ නැගුණි. බදු නොවන ආදායමේ මෙම සාධනීය ක්‍රියාකාරීත්වයට ප්‍රධාන වශයෙන්ම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ලාභ මාරුකිරීම් (රුපියල් බිලියන 11 ක්. මින් රුපියල් බිලියන 1 ක් 2001 වසරේ අය වැය කටයුතු පියවා ගැනීම උදෙසා 2001 වසරේම අන්තිකාරමක් වශයෙන් දෙනු ලැබීය.) සහ රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන් සඳහා රජය විසින් දෙනු ලැබූ ණය වෙනුවෙන් ලද පොලී ආදායම (රුපියල් බිලියන 11.5) හේතු සාධක විය. මෙම පොළී ආදායමෙන් දළවශයෙන් රුපියල් බිලියන 5.0 ක් පමණ වන විශාල කොටසක් ලංකා විදුලි බල මණ්ඩලය ගෙවිය යුතුව තිබූ ප්‍රමාණයකි. 2001 වසරේ සිට නැවත ප්‍රතිලේඛන ගත කරනු ලැබූ රුපියල් බිලියන 1.5 ක පොළියද මෙහි ඇතුළත් වේ. මහ බැංකුව හැර, රාජ්‍ය

ව්‍යාපාර ආයතනවලින් ලද ලාභ හා ලාභාංශ ප්‍රමාණය වූ රුපියල් බිලියන 2.3, අය වැය කරණයේදී බලාපොරොත්තු වූ ප්‍රමාණයට වඩා අඩු වූ අතර ඊට ප්‍රධාන වශයෙන්ම ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරියෙන් ලැබිය යුතුව තිබූ විශේෂ බද්ද වූ රුපියල් බිලියන 2.5 ක් නොලැබීම හේතු විය. සමාජ සංරක්ෂක දයක මුදල් අඩුවීම (රු. බිලියන 1.1), බදු කුළු ආදායම (රුපියල් බිලියන 0.7) පහත් මට්ටමක පැවතීම වැනි හේතුන් බලාපොරොත්තු වූ සම්පූර්ණ බදුනොවන ආදායම අඩු කිරීමට හේතු විය.

8.4 වියදම

විධිමත් වියදම් පාලන ක්‍රම යොදගනිමින් සහ නාස්තිකාර හා ප්‍රමුඛත්වයක් දිය නොහැකි වියදම් කපා දමමින් රාජ්‍ය වියදම ඉලක්ක ගත මට්ටම ඉක්මවා නොයාමට 2002 දී රජය විසින් දැඩි පරිශ්‍රමයක් ගන්නා ලදී. පුනරාවර්තන වියදම ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 21 ක් තුළ රඳවා ගනිමින් රාජ්‍ය ආයෝජන ද.දේ.නි. යෙහි සියයට 5.4 ක් වශයෙන් තබා ගැනීමට 2002 රාජ්‍ය අයවැය මගින් සැලසුම් කරනු ලැබීය. මේ අනුව වියදම් තාර්කික කිරීම මනා ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් සමස්ත වර්තන වියදම අපේක්ෂිත වියදමට වඩා අඩුවෙන් එනම්, ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 20.8 ක් වශයෙන් තබාගැනීමට හැකිවිය. එසේ වුවද රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩ සටහන අපේක්ෂිත මට්ටමට ලඟා නොවීය. අයවැය සංරෝධක නිසා දේශීය සම්පත් මගින් සිදුකරන ආයෝජනයන් සීමාකිරීම සහ විදේශීය අරමුදල් සපයන ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ පමාව හේතු කොටගෙන රාජ්‍ය ආයෝජන ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 4.6 කට සීමාවිය. 2001 වසර හා සැසඳීමේ දී 2002 වසරේ දී වර්තන වියදම් සහ රාජ්‍ය ආයෝජන වියදම පිළිවෙලින් ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 0.8 කින් හා ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 1.4 කින් අඩුවිය. මේ හේතුවෙන් 2001 දී ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 27.5 ක්ව පැවති මුළු වියදම 2002 වසරේ දී සියයට 25.4 දක්වා පහත වැටුණි.

වර්තන වියදම

සාම ක්‍රියාදාමය හේතුකොටගෙන ආරක්ෂක වියදම්හි අඩුවීම, සුබසාධන වැඩසටහන් වඩාත් සුදුසු ලෙස ඉලක්කගත කිරීම සහ රාජ්‍ය ආයතන වලට හා අනෙකුත් රාජ්‍ය මට්ටමේ ආයතනයන්ට කරනු ලබන පැවරුම් දැඩි පාලනයකට නතු කිරීම යන කරුණු ප්‍රධාන ලෙස හේතුකොටගෙන 2001 වසරේ පැවති වර්තන වියදම ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 21.6 සිට 2002 වසරේ දී ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 20.8 දක්වා අඩුවීමක් සිදුවිය. නාමික වශයෙන් සැලකීමේදී 2002 වසරේ දී වර්තන වියදම රුපියල් බිලියන 330.3 දක්වා සියයට 9 කින් ඉහළ ගියේ ය. 2002 වසරේ දී වර්තන වියදමින් සියයට 27 ක් වූ වැටුප් හා චේතන වියදම 2002 වර්ෂයේ සියයට 13 කින් වැඩිවී රුපියල් බිලියන 88.8 ක් විය. 2001 වසරේ ඔක්තෝබර් මාසයේ සිට රාජ්‍ය අංශයේ සේවකයන්හට ලබාදුන් රුපියල් 1,200/- මාසික දීමනාව 2002 වසර පුරා බලපෑම සහ සාමාන්‍ය වැටුප් වර්ධකයන්ගේ බලපෑම යන ඒවායේ ඒකාබද්ධ ප්‍රතිඵලයක්

ලෙස වැටුප් හා වේතනවල මෙම නාමික වර්ධනය ඇතිවිය. එහෙත් වැටුප් හා වේතන වියදම ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 5.6 ක් ලෙස පෙර වසරේ අගයෙහිම නොවෙනස්ව පැවතුනි. මීට වඩා වැඩිවිය හැකිව තිබූ වැටුප් හා වේතන වියදම මේ තරමින් හෝ රඳවා ගැනීමට හැකිවූයේ සමහර තාක්ෂණ හා වෘත්තීමය ශ්‍රේණි සඳහා හැර අනෙක් සියළු රජයේ අළුත් පුරප්පාඩු පිරවීම තහනම් කර තිබීම නිසාය. වැටුප් වියදම පසු ගිය වර්ෂයේදී මෙන්ම ද. දේ. නි. යෙන් සියයට 5.6 මට්ටමේම පවත්වා ගැනීමට මේ නිසා හැකි විය.

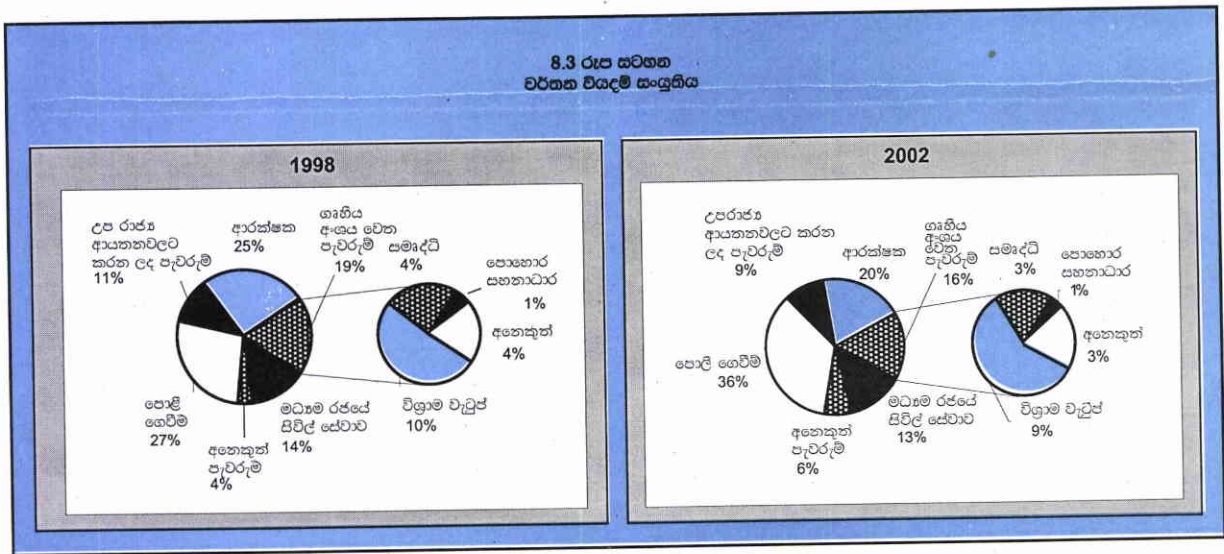
ප්‍රමුඛත්වයක් දිය නොහැකි වර්තන වියදම් හැකිතාක් දුරට සීමාකිරීම සඳහා කරුණු ලැබූ තදබල බලපෑම පෙන්නුම් කරමින් ආරක්ෂක වියදම් ඉවත් කල පසු මධ්‍යම රජයේ අනෙකුත් භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා වූ පිරිවැය සියයට 24 කින් කැපීපෙනෙන ලෙස අඩුවිය. මේ වසර දෙක අතර ආරක්ෂක අංශයේ අනෙකුත් භාණ්ඩ හා සේවා පිරිවැය ද සියයට 26ක කැපීපෙනෙන අඩුවීමක් වාර්තා කළේ ය. සටන්විරාම ගිවිසුමත් සමගම යුධ කඳවුරු නැවත ස්ථානගත කිරීමට සිදුවීම සහ හමුදාවන් හි ආහාර සලාක වියදම් වැඩි වීම නිසා අදාල ආරක්ෂක පිරිවැය ප්‍රමාණයන් ඉක්මවා යෑම සිදු වුවද ද එදිරිවාදිකම් නැවැත්වීම හේතුකොටගෙන බර යුධ උපකරණ ආනයනය අඩුවීම, ආරක්ෂක වියදම් සම්බන්ධ අනෙකුත් භාණ්ඩ හා සේවා වියදම් අඩු වීමට ප්‍රධාන වශයෙන්ම දායක විය.

2002 දී මහජන ආරක්ෂාව හා නීතිය සම්බන්ධ පිරිවැය හැර ආරක්ෂක වියදම් අයවැය කරන ලද මට්ටම වූ රුපියල් බිලියන 49.2 මට්ටමට ආසන්නව තබා ගැනීම පැසසිය යුතු වර්ධනයකි. මෙය පසුගිය වසරෙහි වියදමට වඩා සියයට 9 ක අඩුවීමකි. මේ අනුව උතුරු-නැගෙනහිර එදිරිවාදිකම් තහනම් කිරීමෙන් ලත් ඍජු වාසිය පෙන්නුම් කරමින් ආරක්ෂක කටයුතු සම්බන්ධ වියදම 2001 වසරේ දී ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 3.9 සිට 2002 දී සියයට 3.1 දක්වා අඩුවිය. මේ අතර මහජන ආරක්ෂාව හා නීතිය සඳහා දරන ලද වියදම පෙර වර්ෂයේ

පැවති රුපියල් බිලියන 14 සිට 2002 දී රුපියල් බිලියන 15 දක්වා වැඩිවිය.

වර්තන වියදමින් සියයට 35 ක් වූ පොළී ගෙවීම් 2002 වසරේ වර්තන වියදම තුළ වූ විශාලම තනි වියදම වේ. නාමික ගණනය කිරීම් වලට අනුව පොළී වියදම පසුගිය වසරට වඩා සියයට 24 කින් වැඩි වූ අතර ද.දේ.නි. යට අනුව සියයට 6.7 සිට 7.4 දක්වා වර්ධනය විය. මේ තත්ත්වය මුළුමනින්ම වාගේ ඉහළ පිරිවැයක් සහිත දේශීය ණය ගැනීම් වැඩිවීම හේතුකොට ගෙන සිදුවිය. පසුගිය වසරට වඩා සියයට 25 කින් වැඩි වූ දේශීය ණය පොළී ගෙවීම රුපියල් බිලියන 105.9 ක් විය. (ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 6.7කි.) අයවැය පරතරය පුළුල් වීම නිසා සහ අනෙකුත් සම්පත් මූලයයන්ගේ හිඟය හේතු කොටගෙන වැඩි වූ දේශීය ණය ගැනීම් සමග ඇදුණු 2000 සහ 2001 වසර වල පැවති ඉහළ පොළී අනුපාත දේශීය පොළී වියදම ඉහළ නංවනලදී. 2002 පසුභාගයේ සිට අඩු වෙමින් යන පොළී අනුපාත වල සාධනීය බලපෑම 2003 වසරේ දී සහ ඉන් ඔබ්බට පිළිබිඹු වනු ඇත.

භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර මත පොළී ගෙවීම් 2002 වසරේ රුපියල් බිලියන 36.4 කි. 2001 වසරේ මුළු දේශීය පොළී වියදමින් සියයට 33 ක් වූ භාණ්ඩාගාර බැඳුම් කර මත පොළී ගෙවීම් 2002 දී සියයට 46 දක්වා තියුණු වර්ධනයක් වාර්තා කරන ලදී. 2002 වසරට පෙර ඉහළ පොළී අනුපාතයක් මත ණය ලබාගත් භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර ප්‍රමාණය තියුණු ලෙස ඉහළයාමේ පූර්ණ බලපෑම සහ 2002 වසරේ පළමු භාගයේ දී, නොපියවූ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 44 කින් ඉහළයාම, 2002 වසරේ මෙසේ ණය පොළී ගෙවීම අධික වීමට ප්‍රධාන වශයෙන්ම හේතුවිය. 2002 වසරේ අඩු කුපන් අනුපාත සහිත භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර නිකුත්වීම, එම වර්ෂයේ පොළී වියදමට යහපත් බලපෑමක් ඇතිකර තිබේ. එනමුත් බොහෝ බැඳුම්කර නිකුත් කිරීමක්ම පාහේ වට්ටම් මිලකට සිදුවීම නිසා කුපන් අනුපාතයන් වට්ටම් අනුපාතයන් අතර වෙනස ඒවා කල්පිරීමේ දී අමතර පොළී වියදමක් වී

8.3 සංඛ්‍යා සටහන
ආර්ථික වර්ගීකරණයට අනුව විශදම සහ ශුද්ධ ණයදීම්

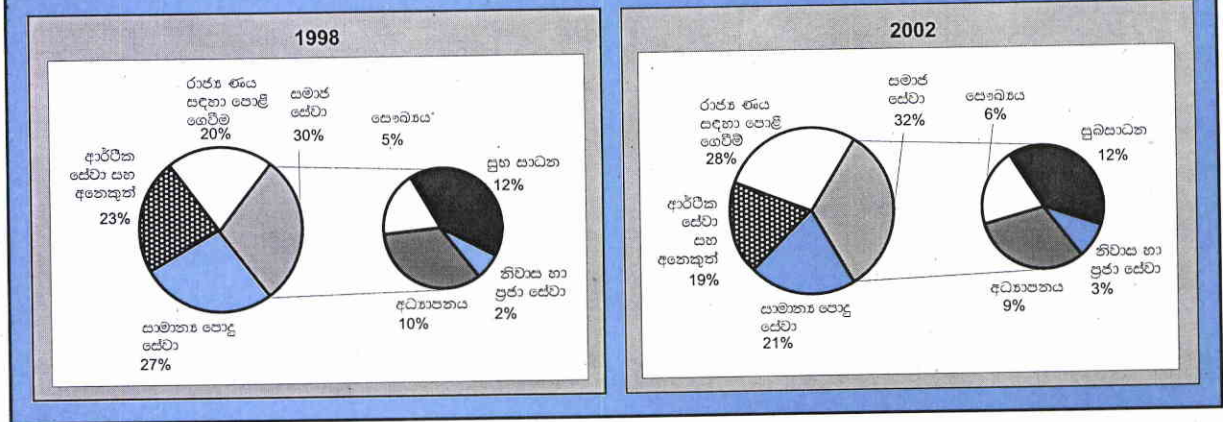
ශීර්ෂය	1998	1999	2000	2001	රුපියල් දශලක්ෂ		
					අනුමත අයවැයෙන්	2002 නාවකාලීන අනුමත අයවැයෙන්	
වර්තන විශදම්	199,648	207,271	254,279	303,362	332,565	330,267	344,611
භාණ්ඩ හා සේවා විශදම	97,767	98,223	130,765	143,747	142,127	138,919	137,820
වැටුප් හා වේතන	53,879	58,532	68,544	78,056	89,931	88,804	90,709
වෙනත් භාණ්ඩ හා සේවා	43,887	39,690	62,221	65,691	52,196	50,115	47,111
පොළී ගෙවීම්	54,898	62,123	71,200	94,307	117,184	116,515	130,178
විදේශීය	7,300	8,752	9,015	9,747	11,389	10,617	14,680
දේශීය	47,598	53,371	62,185	84,560	105,795	105,897	115,498
වර්තන පැවරුම් හා සහනාධාර	46,983	46,925	52,314	65,308	73,254	74,834	76,613
රාජ්‍ය සංස්ථාවන්ට	2,967	3,277	3,370	4,376	4,495	4,393	5,412
රාජ්‍ය ආයතනයන්ට	4,320	4,834	5,705	6,919	12,574	12,091	12,464
පළාත් පාලන ආයතනයන්ට	1,977	1,629	1,424	694	715	392	650
කුටුම්භ සහ දනෙකුත් අංශයන්ට	37,720	37,185	41,815	53,319	55,471	53,958	58,087
අභ්‍යන්තර මුද්දර, අභ්‍යන්තර සහනාධාර යනාදිය	-	334	435	681	740	740	985
සමෘද්ධි	8,652	8,020	9,661	12,574	9,950	9,910	9,000
විග්‍රාම වැටුප්	19,477	19,056	21,602	26,493	31,863	31,123	33,553
සෞභාග්‍ය සහනාධාර	2,152	1,390	1,733	3,650	2,000	2,448	2,000
වෙනත්	7,438	8,385	8,384	9,921	10,918	9,737	12,549
ප්‍රාග්ධන විශදම්	54,160	60,340	67,769	67,902	70,632	58,594	81,612
මූර්ත වත්කම් අත්පත් කර ගැනීම්	32,246	32,933	32,934	36,115	43,716	26,501	51,403
ප්‍රාග්ධන පැවරුම්	21,915	27,407	34,835	31,787	26,916	32,094	30,210
රාජ්‍ය සංස්ථාවන්ට	6,801	9,075	12,048	6,973	6,294	11,459	7,179
රාජ්‍ය ආයතනයන්ට	13,285	15,968	14,522	18,351	14,884	15,118	17,558
උප රාජ්‍ය ආයතනයන්ට	1,764	2,297	8,218	6,251	5,531	5,421	5,000
වෙනත්	65	67	47	212	207	96	472
ආපසු ගෙවීම් අඩුකළ පසු ණයදීම්	14,371	11,548	13,775	15,254	10,430	13,504	12,147
අත්තිකාරම් ගිණුම්	2,784	1,585	2,638	2,044	1,500	1,336	1,500
ණයදීම්	14,118	11,096	13,187	14,590	14,277	13,582	13,366
ප්‍රතිව්‍යුහකරණ පිරිවැය	3,688	4,556	4,159	5,320	5,473	4,689	5,497
ණය ආපසු ගෙවීම්	-6,218	-5,689	-6,209	-6,699	-10,820	-6,103	-8,216
සටහන:							
පළාත් සභා වෙත ප්‍රදාන ¹	20,594	22,787	30,731	31,491	37,325	35,789	36,700
වර්තන	19,194	21,122	23,220	26,405	31,684	30,574	31,700
ප්‍රාග්ධන	1,400	1,665	7,511	5,086	5,641	5,215	5,000
මුළු විශදම සහ ශුද්ධ ණයදීම්	268,179	279,159	335,823	386,518	413,627	402,365	438,370

දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ ප්‍රතිශතයක් වශයෙන්

වර්තන විශදම්	19.6	18.7	20.2	21.6	21.0	20.8	19.3
භාණ්ඩ හා සේවා විශදම	9.6	8.9	10.4	10.2	9.0	8.8	7.7
වැටුප් හා වේතන	5.3	5.3	5.5	5.5	5.7	5.6	5.1
වෙනත් භාණ්ඩ හා සේවා	4.3	3.6	4.9	4.7	3.3	3.2	2.6
පොළී ගෙවීම්	5.4	5.6	5.7	6.7	7.4	7.4	7.3
විදේශීය	0.7	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7	0.8
දේශීය	4.7	4.8	4.9	6.0	6.7	6.7	6.5
වර්තන පැවරුම් හා සහනාධාර	4.6	4.2	4.2	4.6	4.6	4.7	4.3
රාජ්‍ය සංස්ථාවන්ට	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.5	0.3
රාජ්‍ය ආයතනයන්ට	0.4	0.4	0.5	0.5	0.8	0.8	0.7
පළාත් පාලන ආයතනයන්ට	0.2	0.1	0.1
කුටුම්භ සහ දනෙකුත් අංශයන්ට	3.7	3.4	3.3	3.8	3.5	3.4	3.3
අභ්‍යන්තර මුද්දර, අභ්‍යන්තර සහනාධාර යනාදිය
සමෘද්ධි	0.8	0.7	0.8	0.9	0.6	0.6	0.5
විග්‍රාම වැටුප්	1.9	1.7	1.7	1.9	2.0	2.0	1.9
සෞභාග්‍ය සහනාධාර	0.2	0.1	0.1	0.3	0.1	0.2	0.1
වෙනත්	0.7	0.8	0.7	0.7	0.7	0.6	0.7
ප්‍රාග්ධන විශදම්	5.3	5.5	5.4	4.8	4.5	3.7	4.6
මූර්ත වත්කම් අත්පත් කර ගැනීම්	3.2	3.0	2.6	2.6	2.8	1.7	2.9
ප්‍රාග්ධන පැවරුම්	2.2	2.5	2.8	2.3	1.7	2.0	1.7
රාජ්‍ය සංස්ථාවන්ට	0.7	0.8	1.0	0.5	0.4	0.7	0.4
රාජ්‍ය ආයතනයන්ට	1.3	1.4	1.2	1.3	0.9	1.0	1.0
උප රාජ්‍ය ආයතනයන්ට	0.2	0.2	0.7	0.4	0.3	0.3	0.3
වෙනත්
ආපසු ගෙවීම් අඩුකළ පසු ණයදීම්	1.4	1.0	1.1	1.1	0.7	0.9	0.7
අත්තිකාරම් ගිණුම්	0.3	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
ණයදීම්	1.4	1.0	1.0	1.0	0.9	0.9	0.7
ප්‍රතිව්‍යුහකරණ පිරිවැය	0.4	0.4	0.3	0.4	0.3	0.3	0.3
ණය ආපසු ගෙවීම්	-0.6	-0.5	-0.5	-0.5	-0.7	-0.4	-0.5
සටහන:							
පළාත් සභා වෙත ප්‍රදාන ¹	2.0	2.1	2.4	2.2	2.4	2.3	2.1
වර්තන	1.9	1.9	1.8	1.9	2.0	1.9	1.8
ප්‍රාග්ධන	0.1	0.2	0.6	0.4	0.4	0.3	0.3
මුළු විශදම සහ ශුද්ධ ණයදීම්	26.3	25.2	26.7	27.5	26.1	25.4	24.6

1. පළාත් සභා වෙත කරනු ලැබූ වර්තන ප්‍රදාන භාණ්ඩ හා සේවා විශදම් වල අකුලක් වන අතර ප්‍රාග්ධන ප්‍රදාන (උපමාන පාදක ප්‍රදාන, අනුරූපිත ප්‍රදාන සහ පළාත් විශේෂිත සංවර්ධන ප්‍රදාන) උප රාජ්‍ය ආයතන වලට කරන ලද ප්‍රාග්ධන පැවරුම් යටතේ වර්ගීකරණය කර ඇත. මූලය : මුදල් අමාත්‍යාංශය

8.4 රූප සටහන
කාර්යයන් අනුව වියදම් සංයුතිය

අනාගත රාජ්‍ය අයවැය සඳහා අහිතකර ලෙස බලපානු ඇත. 2002 වසර තුළ කල් පිරුණු භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වල පැවති එවැනි පොළී ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 6.7ක් විය.

2002 වසරේ රුපියල් සුරැකුම් මත පොළී වියදම රුපියල් බිලියන 38.2 ක් විය. එය මුළු දේශීය පොලී පිරිවැයෙන් සියයට 36 කි. රුපියල් සුරැකුම් ණය සඳහා පොළී ගෙවීම් මුළු දේශීය ණය පොළිය තුළ නියෝජනය කළ කොටස මෑතක සිට පහළ යමින් පවතී. එය, වෙළඳපොළ නොවන ණය උපකරණ මගින් අඩුවෙන් ණය ලබා ගැනීමේ ප්‍රතිපත්තිය සහ සංසන්දනාත්මකව අඩු පොළී අනුපාත මත රුපියල් ණය නිකුත් කිරීම යන කරුණු වල ඵලදායී ප්‍රතිඵලයකි.

මුළු දේශීය පොළී පිරිවැයෙන් 2001 වසරේ දී පැවති සියයට 22 ක් වූ සිය පංගුව 2002 දී සියයට 25 දක්වා වැඩි කරගත් භාණ්ඩාගාර බිල්පත් වලට පොළී ගෙවීම රුපියල් බිලියන 18.4 සිට රුපියල් බිලියන 25.7 දක්වා ඉහළ ගියේය. රුපියල් බිලියන 40 ක භාණ්ඩාගාර බිල්පත් නව නිකුතුව (මින් කොටසක් රජයේ බැංකු අයිතව සුරැකුම්පත් වලට හැරවීම සඳහා නිකුත් කරන ලදී) සහ 2002 වසර තුළ භාණ්ඩාගාර බිල්පත් වල සංයුතියෙහි කෙටිකාලීන කල් පිරීමේ බිල්පත් ප්‍රමාණය වැඩිවීම් භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සඳහා පොළී ගෙවීම් ඉහළ යාමට ප්‍රධාන හේතුව විය. වසර තුළ පැවති පහළ මට්ටමේ පොලී අනුපාත මෙම පොලී වියදම් ඉහළයාම තරමක් සමනය කර ගැනීමට උපකාරී විය.

රාජ්‍ය බැංකු දෙකේ ඇති රජයේ නොපිය වූ බැංකු අයිතව සහ ආනයන බිල්පත් සඳහා 2001 වසරේදී පොළී ගෙවීම් බිලියන 6.1 ක් හා සසඳන විට 2002 දී එම පොළී ගෙවීම් රුපියල් බිලියන 4.4 කි. ඉහළ පිරිවැයක් සහිත රජයේ ණය අයිතව වෙළඳපොළ ණය උපකරණ බවට පරිවර්තනය කිරීම හේතුවෙන් නොපියවූ බැංකු අයිතව 2001 වසර අවසානයේ පැවති රුපියල් බිලියන 38 සිට 2001 වසර අවසානයේ දී රුපියල් බිලියන 3.6 දක්වා අඩු කරගත හැකි විය. මේ තත්ත්වය රාජ්‍ය ණය පොළී වියදම අඩුකරමින් රජයේ මුදල්

ප්‍රවාහ කටයුතු මත වූ පීඩනය අඩු කිරීමටද දායකවිය.

මුළු වර්තන පැවරුම් සහ සහනාධාර 2001 වසරට වඩා සියයට 15 කින් වැඩිවී රුපියල් බිලියන 74.8 ක් වූ අතර එය ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 4.7 ක් වශයෙන් වාර්තා විය. නමුත් රුපියල් බිලියන 21.4 ක්වූ විශ්‍රාම වැටුප් ගෙවීම් හැර වසර තුළ කුටුම්භයන්ට කරන ලද පැවරුම් 2002 දී සියයට 14 ක පහළ යාමක් වාර්තා කරන ලදී. ද.දේ.නි. යේ ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් එය 2001 දී පැවති සියයට 1.8 සිට 2002 දී සියයට 1.4 දක්වා පහත වැටුණි. නියම සුදුස්සන් වෙත පමණක් සුඛ සාධන වැඩසටහන් ඉලක්ක ගත කිරීමට හැකි වීම නිසා මෙම වියදම අඩුකර ගැනීමට හැකි විය. 2001 වසරේ ඔක්තෝම්බර් මාසයේ පටන් ලබා දුන් රුපියල් 750 ක් වූ විශ්‍රාම වැටුප් දීමනාවේ සම්පූර්ණ බලපෑමත් විශ්‍රාම වැටුප් වල හිඟ ගෙවීම් සහ වසර තුළ 15,000 කින් විශ්‍රාමීකයන් සංඛ්‍යාව ඉහළ යාමත් හේතු කොට ගෙන 2002 දී විශ්‍රාම වැටුප් වියදම සියයට 17 කින් ඉහළ ගියේය. 2003 වසරේ සිට රාජ්‍ය අංශයට අළුතින් බඳවා ගනු ලබන සේවක සේවිකාවන් සඳහා හඳුන්වා දුන් දායකත්ව විශ්‍රාම වැටුප් ක්‍රමය නිසා වර්තමානයේ පවතින එවැනි දායකත්ව අරමුදලකින් තොර විශ්‍රාම වැටුප් ක්‍රමය සඳහා දරන වියදම ඉදිරියේදී අඩුකර ගැනීමට උපකාර වනු ඇත.

සමාදායි දීමනා ලැබීම සඳහා සුදුස්සන් තෝරා ගැනීමට වඩා සඵල ක්‍රමවේදයක් හඳුන්වා දීම හේතුකොටගෙන 2001 වසරේදී රුපියල් බිලියන 12.6 ක් වැය කළ සමාදායි වැඩ සටහන සඳහා 2002 වසරේදී වැය වූයේ රුපියල් බිලියන 9.9 ක් පමණි. සමාදායි ප්‍රතිලාභ ලැබූ පවුල් සංඛ්‍යාව (මුදල් ප්‍රතිලාභ ලැබූ) දශ ලක්ෂ 1.9 සිට දශ ලක්ෂ 1.4 දක්වා සියයට 23 කින් අඩුකරගත හැකි විය. මෙම සමාදායි වැඩසටහන තුළින් බලාපොරොත්තු වූ ප්‍රතිලාභයන් නිසියාකාර ඉලක්ක ගතවීම සහතික වීමටත් ඉන් නියම ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීමටත් වැඩ සටහනට ප්‍රතිලාභ ලබන්නන් ඇතුළත් කළ යුතු සහ ඉන් ඉවත් කළ යුතු නිර්ණායකයන් පැහැදිලිව සකස් කළ යුතුව ඇත. සුභසාධන වැඩසටහන් නිවැරදි ආකාරයට යොමු කර

සමාජ සුභසාධන ප්‍රතිසංස්කරණ

විශේෂ සටහන 16

1. හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාව සමාජ සුභසාධන ක්ෂේත්‍රයෙහි මේ වන විට සාක්ෂාත් කොට ඇති ප්‍රතිඵල ඉතා ඉහළ මට්ටමක පවතී. ඒක පුද්ගල ආදායම සැලකිල්ලට ගත් කල සංවර්ධනය වෙමින් පවත්නා රටක් වුවද, සාක්ෂරතාවය, ප්‍රාථමික පාසල් සහභාගිත්වය, අධ්‍යාපනයේ දී ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානත්වය, ජීවිත අපේක්ෂාව, ළදරු හා මාතෘ මරණ, ප්‍රතිශක්තිකරණය සහ අනෙකුත් ප්‍රධාන සමාජ ආර්ථික දර්ශක සම්බන්ධයෙන් බොහෝ සංවර්ධිත රටවල් හා සන්සන්දනාත්මකව හෝ වඩා යහපත් තත්ත්වයක පවතී. එක්සත් ජාතීන්ගේ සහග්‍ර ප්‍රකාශනය (Millennium declaration) මගින් 2015 වසරේදී සම්පූර්ණ කල යුතු හඳුනාගත් සංවර්ධන ඉලක්ක බොහොමයක් අතුරින් එහි පාර්ශ්වකරුවකු වන ශ්‍රී ලංකාව මේ වනවිටත් සැලකිය යුතු ප්‍රගතියක් අත්පත් කරගෙන ඇත. නිදහස ලබා ගැනීමෙන් වසර 50 ට අධික කාලයක් තුළ බලයට පත් වූ සියලුම රජයන් විසින් අනුගමනය කළ සුභසාධන ප්‍රතිපත්තින් මෙම ප්‍රතිඵල සාක්ෂාත් කර ගැනීමට දායක විය. 1970 දශකයේ අග භාගය දක්වා, රෝග වැළැක්වීමේ හා සුවකිරීමේ ක්‍රම ඇතුළත් නොමිලයේ සෞඛ්‍ය සේවා පහසුකම්, තෘතීක මට්ටම දක්වා වූ නිදහස් අධ්‍යාපන අවස්ථාවන් සහ සියලුම කුටුම්භයන් සඳහා නොමිලේ ආහාර සලාකයන් සැපයීම මෙම සුභසාධන පහසුකම්වලට අයත් විය. කෙසේ වුවද රටෙහි පැවති ආර්ථික සංවර්ධනය, රාජ්‍ය ප්‍රතිපාදන අවශ්‍ය වන මෙවැනි සර්වජන සුභසාධන වැඩසටහන් නොකඩවා පවත්වාගෙන යෑම සඳහා ප්‍රමාණවත් නොවීය. එසේ කිරීමට දරණු ලැබූ උත්සාහය තුළ අයවැය පරතරය විශාල ලෙස ප්‍රසාරණය වූ අතර රාජ්‍ය ණය ද ඉතා ඉහළ මට්ටමකට නැගිණි. ඒ අනුව 1976 සිට බලයට පත් වූ සෑම රජයක් විසින්ම මෙම වැඩසටහන් ලිහිල්කරණය කිරීමට හා ඒවායේ ප්‍රතිලාභ අත්‍යාවශ්‍යයෙන් ම ලැබිය යුතු කොටස් සඳහා යොමු කිරීම මගින් රජයේ අයවැයට ඇති පීඩනය පාලනය කළහැකි මට්ටමකට ගෙන ඒමට පියවර ගන්නා ලදී. රජයේ අරමුදල් සැපයෙන සෞඛ්‍ය හා අධ්‍යාපන පහසුකම් ඒ අයුරින්ම පවත්වා ගනිමින්, කුටුම්භයන් හට මුදලින් හා භාණ්ඩවලින් සපයන්නාවූ රජයේ සහන ගෙවීම් නියත වශයෙන් ලැබිය යුතු දුගී, අංග විකල, අසරණභාවයට පත් වූ ළමුන් හා වියපත් වූවන් කෙරේ විශේෂයෙන් යොමු කිරීම තුළින් පවත්නා සුභසාධන ක්‍රම විවිධාකාර වූ සංශෝධනයන්ට ලක් කෙරුණි.

2. ඓතිහාසික පසුබිම

මුල්වරට 1976 දී සුභසාධන සංක්‍රාමයන් ඉලක්ක ගත කිරීමේදී ආහාර සලාකය ආදායම් බදු නොගෙවන පුද්ගලයන්ට පමණක් සීමා කරන ලදී. ඉන්පසු 1979 දී ස්ථිර ආදායම් මට්ටමක් අනුව සුදුසුකම් මත පදනම් වූ ක්‍රමයකට

ආහාර මුද්දර ක්‍රමය හඳුන්වා දෙන ලදී. 1986 වන විට ඉලක්ක ගත කිරීම වඩාත් වැඩිදියුණු කිරීමට උත්සාහ කළ ද, සියයට 50 ට වැඩි කුටුම්භයන් (දශලක්ෂ 1.84) සංඛ්‍යාවක් ආහාර මුද්දර ප්‍රතිලාභීන් වූහ!

ආහාර මුද්දර ක්‍රමය වෙනුවට, 1989 දී ජනසවිය වැඩසටහන ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. මෙම ක්‍රමය මගින් නව ප්‍රවේශයක් හඳුන්වා දුන් අතර, එමගින් කිසියම් පවුලක් සපුරාලන මාසික ආදායම් මට්ටමක් පදනම යටතේ වසර දෙකක් සඳහා මාසික ප්‍රතිලාභ, පරිභෝජන සංක්‍රාම හා ආයෝජන සංක්‍රාම වශයෙන් වූ ස්ථාවර කාණ්ඩ දෙකක් යටතේ ලබා දෙන ලදී. පරිභෝජන සංක්‍රාමවලින් වැඩි ප්‍රමාණයක් අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍යයන් සඳහා වියදම් කිරීමත්, ශේෂය ඉතිරිකිරීමත් අපේක්ෂා කළේය. ආයෝජන සංක්‍රාම කාණ්ඩය අනිවාර්යයෙන්ම ඉතිරිකළ යුතු වූ අතර, වසර දෙක අවසානයේ එය ආදායම් උපදවන ආර්ථික කටයුත්තක යෙදීම සඳහා ලබාගත හැකි ණයකට ඇපකරයක් ලෙස භාවිතයට ගැනීම අපේක්ෂා කරන ලදී. කෙසේ වුවද, මෙම

1 වැනි සංඛ්‍යා සටහන
සමාජ සුභසාධන ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා මැදදී සම්මත කළ නීතිමය අභ්‍යන්තර

පනත	දිනය	අරමුණ
1989 අංක 4 දරණ ජනසවිය පනත	1989 මැයි 10	ජනසවිය වැඩසටහන යටතේ සහන සැලසීම, පරිපාලනය කිරීමේ කටයුතු සහ එමගින් මානව සම්පත් උපරිම වශයෙන් උපයෝජනය කිරීම, සමාජ ස්ථායීතාවය ඉහළ නැංවීම, දිළිඳු බව පිටු දැකීම හා ඊට සම්බන්ධ වූ අනිකුත් කාරණා කෙරේ යොමු කිරීම.
1995 අංක 30 දරණ ශ්‍රී ලංකා සමෘද්ධි අධිකාරී පනත	1995 මැයි 11	ශ්‍රී ලංකා සමෘද්ධි අධිකාරිය ස්ථාපනය කිරීම හා එම අධිකාරිය විසින් සැලසුම් කිරීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන සැපයීම, එමගින් තරුණ කොටස්, කාන්තාවන් හා කොන්විමට ලක්වූ සමාජ කොටස් ආර්ථික හා සමාජ සංවර්ධන ක්‍රියාවලියන්ට ඒකාබද්ධ කිරීමත් සමාජ ස්ථායීතාවය හා දිළිඳුකම පිටු දැකීම හා ඊට සම්බන්ධ අනිකුත් කාරණා කෙරේ යොමු කිරීම.
2002 අංක 24 දරණ සුභසාධන ප්‍රතිලාභ පනත	2002 ඔක්තෝබර් 22	සියලුම සුභසාධන සහ ප්‍රතිලාභ සඳහා අවශ්‍ය නීතිමය සංවිධාන රාමුවක් සම්පාදනය කිරීම තුළින් විනිවිදභාවය සහිත තෝරා ගැනීමේ ක්‍රම සැකසීම හා ප්‍රතිලාභ ලැබීමට සුදුස්සන් හඳුනා ගැනීම ද, එම ප්‍රතිලාභ සැපයීමය නවතාලීම හා ඊට සම්බන්ධ අනිකුත් කාරණා කෙරේ යොමුවීම.

I ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල විසින් ප්‍රකාශිත රටවල් සම්බන්ධ වාර්තාව 95 (ජූලි 1995)

ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක වූ වසර පහ තුළ දී පැවති ඇතැම් අඩුපාඩු හඳුනා ගන්නා ලදී. පවුලේ සාමාජික සංඛ්‍යාව හා මිලින්ගේ ආදායම් මට්ටම නොසලකමින් පවුල් සඳහා ස්ථාවර ප්‍රතිලාභ ලබාදීම එවැනි එක් අඩුපාඩුවකි. එය වැඩි සාමාජික සංඛ්‍යාවක් සහිත අඩු ආදායම්ලාභී පවුල්වලට සාපේක්ෂ වශයෙන් අවාසි සහගත තත්ත්වයක් විය. එම ක්‍රමයේ නිකුත් එවැනි අඩුපාඩුකම් මහ හරවාලීම සඳහා 1995 දී සමෘද්ධි වැඩසටහන ක්‍රියාත්මක කරන ලදී.

සමෘද්ධි වැඩසටහන යටතේ ජනගහනයේ ආදායම් මට්ටමවල පහළ කාණ්ඩය නියෝජනය වන පිරිසෙන් 1/3ක් ආවරණය කිරීමට අපේක්ෂා කරන ලදී. මෙමගින් ජනසව්‍ය වැඩසටහනේ ප්‍රධාන අඩුපාඩුවක් මහනැරීම සඳහා සිය ආදායම විශේෂිත මට්ටමක් කරා ඉහළ නැංවීමේ අරමුණින්, වාර්තා කළ ආදායම් මට්ටම හා පවුලේ සාමාජික සංඛ්‍යාව සැලකිල්ලට ගනිමින් කුටුම්භයන් සඳහා විවිධ මට්ටමේ ප්‍රතිලාභ සැපයීම කෙරේ අවධානය යොමු විය. මෙම ක්‍රමයේ අවසන් අරමුණ වූයේ ඉතුරුම් හා ආදායම් උපදවන ස්වයං රැකියා වර්ධනය කිරීම මගින් ස්වයං රැකියාව කෙරේ නැඹුරු කිරීමත්ය. තවද අඛණ්ඩව හය මාසයක් තුළ මාසික ස්ථාවර ආදායම් මට්ටමක් ඉක්මවා ආදායම් ලැබුණ විටකදී හෝ අඩු වශයෙන් එක් පවුලේ සාමාජිකයෙක්වත් රැකියාවක් ලද විටකදී, මෙම වැඩසටහනින් ඉවත්වීමට කටයුතු සිදු කෙරේ. එමගින් අලුතෙන් දිළිඳුභාවයට පිවිසෙන්නන්හට මෙම වැඩසටහනට බැඳීමටද, දරිද්‍රතා මට්ටමෙන් මිදුණු අයහට ඉන් ඉවත්වීමට ද පහසුකම් සැලසේ.

2 වැනි සංඛ්‍යා සටහන
ප්‍රධාන සුභසාධන වැඩසටහන් සඳහා මධ්‍යම රජයේ වියදම්

අමාත්‍යාංශය	වැඩසටහන	2001	2002	2003
		මා.මි.මි.මි.	මා.මි.මි.මි.	මා.මි.මි.මි.
සමෘද්ධි	සමෘද්ධි ප්‍රතිලාභ ළදරු කිරී ආහාර සහනාධාරය	12,574	9,910	9,000
		157	120	180
මානව සම්පත්	පාසල් නිල ඇදුම්	900	799	600
සංවර්ධන, අධ්‍යාපන හා සංස්කෘතික කටයුතු	පාසල් පෙළ පොත්	900	900	1100
	පාසල් වාර ප්‍රවේශපත්‍ර	250	250	250
	අනෙකුත් අධ්‍යාපන	48	100	79
සෞඛ්‍ය, පෝෂණ හා සුභසාධන	සුභසාධන			
	ආබාධිත පොල්දැදුවන්ට ගෙවීම්	2721	3235	3449
	ගංවතුර සහ නියං සහන	290	185	300
	අනෙකුත් සුභසාධන	540	482	1100
	ආබාධිත පුද්ගලයන්ට සහන හා පුනරුත්ථාපනය කළ			
	මන්දභාවලට ඇඹිබැහි වූ අය	10	15	18
	මාතෘ හා ළමා පෝෂණ	36	30	195
	ක්‍රීඩා පෝෂණ ව්‍යාපෘතිය	488	590	560
පුනරුත්ථාපන, නැවත පදිංචි කිරීමේ හා අනාථ අය සම්බන්ධ අතිකුත්	අනාථ වූවන්	2,568	2,261	2,296
	අනෙකුත් සුභ සාධන	136	111	245
	එකතුව	21,618	18,989	19,372

1/ 2003 සිට පුනරුත්ථාපන, නැවත පදිංචි කිරීමේ හා අනාථ වූ වන් සඳහා වන අමාත්‍යාංශය වෙත පවරන ලදී.

කෙසේ වුවද මෙම ක්‍රමය පැවතියා වූ සත් වසර තුළ එම වැඩසටහන තුළ ද ක්‍රියාත්මක කිරීම හා අධීක්ෂණය කිරීම හා ඉලක්කගත කිරීම යන පියවරයන් අඩු ලුහුඬුකම්වලින් යුතු වූ අතර, විශේෂයෙන් ප්‍රතිලාභ ක්‍රමයෙන් ඉවත්වීමේ ක්‍රියාවලිය දුර්වල මට්ටමක විය. මෑතකාලීන සංඛ්‍යාලේඛන අනුව සැලකිය යුතු දිළිඳු නොවන පවුල් ප්‍රමාණයක් සමෘද්ධි ප්‍රතිලාභ භුක්ති විඳින අතර, සෑබැ ලෙසම දිළිඳුබවින් පෙලෙන ඇතැම් කොටස් රට ඇතුළත් වී නැති බවත් පෙනේ.

3. දැනට පවත්නා සුභසාධන වැඩසටහන්

දැනට ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනය ආසන්න වශයෙන් කුටුම්භ 40 ලක්ෂ 5 කින් පමණ යුක්තය. ජනලේඛන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව විසින් 2002 පවත්වන ලද ආදායම් හා වියදම් පිළිබඳ කුටුම්භ සමීක්ෂණයේ පළමු වට තුනට අදාළ (නියැදියෙන් සියයට 25ක් ආවරණය කළ) ප්‍රාථමික දත්තයන්ට අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ දිළිඳු කුටුම්භ සංඛ්‍යාව සියයට 24 ක් වේ යයි ඇස්තමේන්තු කර ඇත. සමස්ත වියදමෙන් ආහාර සඳහා වැය කෙරෙන ප්‍රතිශතය සියයට 50 කට වඩා වැඩි සහ වැඩිහිටියකු සඳහා වන ආහාර වියදම් සාමාන්‍ය (adult equivalent food expenditure) කිසියම් නියමිත ස්ථාවර අගයකට වඩා අඩු කුටුම්භයන් දිළිඳු කුටුම්භ ලෙස නිර්වචනය කරනු ලැබීය.

ප්‍රධාන වශයෙන් අධ්‍යාපන, සෞඛ්‍ය, පුනරුත්ථාපන, නැවත පදිංචි කිරීමේ හා සරණාගතයන් හා සමාජ සුභසාධන අමාත්‍යාංශ විසින් පරිපාලනය කරනු ලබන, පෝෂණ මට්ටම් හා මාතෘ හා දරු සෞඛ්‍ය තත්ත්වයන් වර්ධනය කිරීමේ අරමුණින් හා ආබාධිත සහ අසරණභාවයට පත් වූවන්ට සහන සැපයීමට සැකසූ සුභසාධන ප්‍රතිලාභ වැඩසටහන් සඳහා 2003 වසර සඳහා රජයේ අයවැයෙන් රු.ද.ල. 10,400ක් පමණ දැරීමට සිදු වනු ඇත. තවද සමෘද්ධි වැඩසටහන යටතේ කුටුම්භයන් වෙත කෙරෙන පැවරුම් සඳහා පමණක් 2003 දී රු.ද.ල. 9,000ක් පමණ වැයවෙනු ඇත.

2002 වසර අවසානයට සමෘද්ධි වැඩ සටහනේ පිරිවැය අඩු කිරීම සඳහා වසර තුළදී උත්සාහ ගනු ලැබුවද මෙවැනි කුටුම්භ 1.9 ලක්ෂ (සියයට 41) පමණ මෙම වැඩ සටහන යටතේ ප්‍රතිලාභ ලබන අතර, එය මධ්‍යම ප්‍රවේණිකය තුළදී සියයට 75 ක් සහ කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය තුළදී සියයට 15 ක් වන පරාසයක් තුළ විහිදුණි (3 වැනි සංඛ්‍යා සටහන). කුටුම්භ ආදායම් හා වියදම් සමීක්ෂණයේ පළමු වට තුනට අදාළ දත්තයන් අනුව සියයට 32.5 ක් වූ සමෘද්ධි ප්‍රතිලාභී කුටුම්භ අතුරින්, අධිකට අඩු (සියයට 14.4) ප්‍රමාණයක් දිළිඳු කුටුම්භයන් බව වාර්තා කර ඇත. කුටුම්භ යන් සඳහා මාසික ගෙවීම් රු. 140 සහ රු. 1,400 ක පරාසයක නිකුණු කුටුම්භයන්ගේ බහුතරයකට ලැබුණේ රු. 250 ක් රු 700 අතර වන මාසික ප්‍රතිලාභ ප්‍රමාණයකි. තවද ඉහත සමීක්ෂණයට අනුව දිළිඳු බවින් මිදීම සඳහා එක් වැඩිහිටියෙකු

සඳහා අවශ්‍ය මාසික ආහාර වියදම් සාමාන්‍ය රු. 1,338 ක් ලෙස ගණනය කර ඇත.

ඒ අනුව විවිධ වූ යහපත් අරමුණු පෙරදැරිව ක්‍රියාත්මක කළ සුභසාධන ප්‍රතිසංස්කරණ තුළින් සීමිත ප්‍රතිඵල පමණක් ලබාගත හැකි විය. තවද, රට තුළ දිළිඳුභාවය භෞතිකමය වශයෙන් අඩු වී නොමැති අතර අයවැය හිඟය හා රාජ්‍ය ණය දරා ගත නොහැකි මට්ටම් කරා වර්ධනය වී ඇත.

4. නව සුභසාධන ප්‍රතිලාභ පනත

2002 ඔක්තෝබර් 22 සම්මත කළ 2002 අංක 24 දරණ සුභසාධන ප්‍රතිලාභ පනත මතු කී පසුබිම තුළ හඳුන්වාදුන් වඩාත් නවනම ප්‍රතිසංස්කරණ පනත ලෙස හැඳින්විය හැකිය. සුභසාධන ප්‍රතිලාභ ක්‍රමය යටතේ ප්‍රතිලාභ ගෙවීමට අවශ්‍ය කරන ක්‍රියාදාමය සඳහා අවශ්‍ය කීතිය හා සංකල්පමය රාමුව සම්පාදනය කිරීම එම පනතෙහි අරමුණ විය. ප්‍රතිලාභීන් තෝරා ගැනීම හා ඉන් ඉවත්වීම වඩාත් විනිවිද භාවයකින් යුක්තව සිදු කිරීමට අවශ්‍ය පසුබිම එමගින් සකසනු ලබයි. මෙම පනත හා ජනසවිය හා සමෘද්ධි වැඩසටහන් හඳුන්වා දුන් මීට ඉහත පනත් අතර ප්‍රධාන වෙනස්කම් පෙන්වා දීම වැදගත් වේ. ඉන් පළමුවැන්න වනුයේ ප්‍රතිලාභ ඉල්ලුම් කරන්නන්ගේ පාර්ශ්වයෙන් මෙන්ම එම ප්‍රතිලාභ අනුමත කරන නිලධාරීන්ගේ පාර්ශ්වයෙන් ද විනිවිදභාවය හා විශ්වාසනීයත්වය සපුරාලීම සිදු කිරීමේ

අවශ්‍යතාව නියම කොට තිබීමයි. මෙම පනත යටතේ ප්‍රතිලාභ ලැබීමට සුදුසු වූ හා එය ලැබීමට නියමිත අයදුම්කරුවෙකු ඔහු අයත්වන අතිකුත් සෑම මහජන ආධාර වැඩසටහන් තුළින් ඉවත්වීම මෙම පනත මගින් සහතික කරනු ලැබීම දෙවැනි ප්‍රධාන වෙනස්කම ලෙස හඳුන්වා දිය හැකිය. තවද මෙම වැඩපිළිවෙල සෘජුවම රජයේ අය වැය කෙරේ බලපෑමක් ඇති කරන බැවින් මීට ඉහතදී පැවති රජය මැදිහත්වීමෙන් ක්‍රියාත්මක වූ සුභසාධන වැඩසටහන් මෙන් නොව මෙය සෘජුවම මුදල් අමාත්‍යාංශයේ අධීක්ෂණය යටතේ පවතින අතර රජයේ අයවැය කෙරෙහි සහ සියලුම සුභසාධන ක්‍රමයන්ගේ බලපෑම් නිරතුරුවම විමසීම විශ්ලේෂණය කිරීමට සහ ඒ පිළිබඳව කටයුතු කිරීමට ඉඩ ප්‍රස්ථාව ලැබේ. මෙම ප්‍රධාන වෙනස්කම් තුළින් විවිධාකාර හේතු නිසා මීට පෙර පැවති වැඩසටහන්වල පැවති සම්පත් කාන්දුවීම් අවම කිරීමට සමත් වනු ඇත.

මෙම සුභසාධන පනත මගින් සුභසාධන ප්‍රතිලාභ කොමසාරිස්වරයෙකුගේ ප්‍රධානත්වයෙන් හා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ කටයුතු භාරව සිටින අනෙකුත් තාක්ෂණික හා පරිපාලනමය නිලධාරීන්ගෙන් සමන්විත සුභසාධන ප්‍රතිලාභ මණ්ඩලයක් ස්ථාපනය කරනු ලැබේ. තවද මෙම පනත මගින් තේරුම් කමිටු මගින් ප්‍රතිලාභීන් තෝරා ගැනීම සඳහා ඉල්ලුම් කිරීමේ වැඩපිළිවෙලක් ද ඇපැල් ක්‍රමයක් හා ඇපැල් කමිටු මගින් සහන සැපයීමේ ක්‍රමයක් ද මෙන්ම ප්‍රතිලාභීන්ගේ සුදුසුකම් පරීක්ෂා කිරීම වාර්ෂික සමාලෝචනයට ලක් කෙරෙනු ඇත.

3 වැනි සංඛ්‍යා සටහන
2001 වසර මැද වන විට සිටි සමෘද්ධි වැඩසටහන යටතේ ප්‍රතිලාභ ලබන කුටුම්භ සංඛ්‍යාව

දිස්ත්‍රික්ක 1/	තිව්‍යාප ඒකක 2/ සංඛ්‍යාව	ප්‍රතිලාභ ලබන කුටුම්භ 3/ සංඛ්‍යාව	කොටස
1. කොළඹ	507,678	77,536	15
2. ගම්පහ	511,621	159,841	31
3. කුරුණෑගල	411,545	215,770	52
4. මහනුවර	316,610	130,355	41
5. ගාල්ල	253,697	106,306	42
6. රත්නපුරය	273,447	145,383	53
7. අනුරාධපුරය	206,078	96,730	47
8. කළුතර	270,147	85,460	32
9. කෑගල්ල	211,790	93,711	44
10. මාතර	197,552	96,344	49
11. නුවරඑළිය	175,423	53,532	31
12. බදුල්ල	200,076	74,855	37
13. යුත්තලම	192,295	84,073	44
14. අම්පාර	145,184	87,023	60
15. හම්බන්තොට	148,516	77,282	52
16. මවකලපුව	112,778	84,817	75
17. මාතලේ	120,335	63,487	53
18. මොණරාගල	110,063	57,247	52
19. ත්‍රිකුණාමලය	81,379	48,430	60
20. පොළොන්නරුව	98,491	39,416	40
21. වවුනියාව	31,849	9,139	29
එකතුව	4,576,554	1,886,737	41

1/ යාපනය, කිලිනොච්චිය, මන්නාරම හා මුලතිව් දිස්ත්‍රික්ක 4 තුළ සමෘද්ධි වැඩසටහන ක්‍රියාත්මක නොවීය.
 2/ ජන හා නිවාස සංගනනය 2001
 3/ දිළිඳු සහන කොමසාරිස් දෙපාර්තමේන්තුව

පනත සම්මත වූ පසු, සමාජ සුභසාධන ප්‍රතිසංස්කරණ මෙහෙයුම් කමිටුවක් 2002 අවසානයේ දී පත් කළ අතර, එමගින් සුභසාධන ප්‍රතිලාභ පනත යටතේ නව සුභසාධන ප්‍රතිලාභ ක්‍රමය මෙහෙයවීමට හා ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා සංවිධානාත්මක ව්‍යුහයක් සම්පාදනය කරන ලදී. මෙම මෙහෙයුම් කමිටුවට මුදල් අමාත්‍යාංශයේ, සමෘද්ධි අධිකාරියේ හා සමාජ සුභසාධන අමාත්‍යාංශයේ ප්‍රධාන ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින් ඇතුළත් වන අතර ඊට අවශ්‍ය තාක්ෂණික හා සංඛ්‍යාණමය නිපුණතාවය ද සම්පාදනය කෙරිණි. මෙම නව ක්‍රමය මගින් දැනට පවත්නා ක්‍රමයන්හි පරීක්ෂණ හා ගැලීම් තුළින් ඒවායේ පවත්නා අඩුදියුණුකම් හඳුනාගෙන ඒවාට පිළියම් සපයමින් සියලුම සුභසාධන සහන සැලසුම් ආවරණය කරමින් විනිවිද භාවයෙන් යුතුව එක් ක්‍රමයක් යටතට ගෙන ඒමත්, ඒ ආශ්‍රයෙන් දැනට සහනාධාර අනවශ්‍ය කුටුම්භයන් හට සපයනු ලබන රජයේ සංක්‍රාම ගෙවීම් නියත වශයෙන් ලැබිය යුතු අයහට බෙදාදීමත්, ඒ සඳහා වැයවන පිරිවැය රජයේ අයවැය තුළින් පාලිත මට්ටමකට ගෙන ඒමත් අපේක්ෂා කෙරේ. ඒ මගින් වඩාත් අර්ථාන්විත සමාජ ආරක්ෂණ ජාලයක් සම්පාදනය කිරීමේ සංකල්පය වඩාත් විශ්වාසනීය සහ වගකීම් සහිත වූත් එකක් බවට පත්වනු ඇත.

8.4 සංඛ්‍යා සටහන
කාර්යයන් අනුව වියදම් වර්ගීකරණය

රුපියල් දශලක්‍ෂ

	1998	1999	2000	2001	2002 අනුමත අයදුම්	2002 තාවකාලික	2003 අනුමත අයදුම්
වර්තන වියදම							
සාමාන්‍ය පොදු සේවා	66,158	63,220	82,644	82,149	83,894	80,970	87,534
සිවිල් පරිපාලනය	15,196	14,513	13,416	14,944	18,844	17,473	23,019
ආරක්‍ෂක කටයුතු	42,496	40,071	56,915	54,242	50,212	49,163	49,721
පොදු නීතිය හා ආරක්‍ෂාව	8,466	8,636	12,312	12,963	14,838	14,334	14,794
සමාජ සේවා	63,595	66,319	77,160	87,968	112,373	106,095	110,247
අධ්‍යාපනය	20,582	21,642	23,794	23,448	34,650	31,161	32,309
සෞඛ්‍යය	10,089	11,215	15,394	14,785	21,278	20,233	20,132
සුබසාධන	31,472	31,164	35,686	44,635	48,214	47,503	52,575
පුජා සේවා	1,451	2,298	2,286	5,100	8,230	7,199	5,231
ආර්ථික සේවා	10,547	10,075	12,103	15,839	15,634	17,583	15,681
කෘෂිකර්මය හා වාරිමාර්ග	5,444	5,012	5,706	7,967	7,328	7,635	7,006
ටීවර	175	180	338	308	472	435	623
නිෂ්පාදන සහ කැනීම	325	346	726	419	546	736	414
බලශක්ති සහ ජල සම්පාදන	757	884	474	565	386	385	8
ප්‍රවාහන සහ සන්නිවේදනය	2,934	2,770	3,558	5,350	5,403	7,144	3,472
වෙළෙඳුම් සහ වාණිජ්‍යය	167	167	137	236	508	349	366
වෙනත්	745	716	1,165	995	991	901	3,792
අනෙකුත්	59,349	67,657	82,372	117,405	120,665	125,618	131,150
ඉන් : පොලී ගෙවීම	54,897	62,123	71,200	94,307	117,184	116,515	130,178
මුළු වර්තන වියදම්	199,648	207,271	254,279	303,362	332,566	330,266	344,611
ප්‍රාග්ධන වියදම් සහ ණයදීම්							
සාමාන්‍ය පොදු සේවා	6,243	6,345	7,157	6,564	4,733	4,713	4,311
සිවිල් පරිපාලනය	6,243	6,345	5,610	5,478	4,332	4,075	4,087
පොදු නීතිය හා ආරක්‍ෂාව	-	-	1,547	1,085	401	638	225
සමාජ සේවා	15,528	17,493	16,471	14,559	20,496	15,690	24,590
අධ්‍යාපනය	6,112	7,652	7,136	4,838	8,072	6,048	9,736
සෞඛ්‍යය	4,330	4,456	5,302	3,987	6,443	4,713	7,098
සුබසාධන	967	375	415	452	560	212	996
නිවාස	1,314	1,647	2,061	3,270	3,081	3,505	3,560
පුජා සේවා	2,804	3,364	1,558	2,012	2,340	1,212	3,200
ආර්ථික සේවා	44,677	44,940	54,650	54,906	53,943	51,678	60,604
කෘෂිකර්මය හා වාරිමාර්ග	6,018	6,211	6,908	6,034	7,719	6,936	9,584
ඉන් : මහවැලි යෝජනා ක්‍රමය	1,049	1,357	1,716	2,237	2,727	2,663	2,874
ටීවර	562	694	899	705	1,672	743	1,304
නිෂ්පාදන සහ කැනීම	2,191	882	764	324	1,806	863	302
බලශක්ති සහ ජල සම්පාදන	8,804	10,702	13,282	14,758	13,713	17,732	12,113
ප්‍රවාහන සහ සන්නිවේදනය	18,908	16,892	24,911	21,464	20,323	18,916	19,537
වෙළෙඳුම් සහ වාණිජ්‍යය	230	302	296	370	227	151	256
වෙනත්	7,965	9,258	7,590	11,251	8,483	6,337	17,509
අනෙකුත්	1,829	2,659	2,680	6,463	5,738	96	5,472
මුළු ප්‍රාග්ධන වියදම් හා ණයදීම්	68,278	71,436	80,955	82,491	84,908	72,176	94,977
දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ ප්‍රතිශතයක් වශයෙන්							
මුළු වියදම් සහ ණයදීම්							
සාමාන්‍ය පොදු සේවා	7.1	6.3	7.1	6.3	5.6	5.4	5.2
සිවිල් පරිපාලනය	2.1	1.9	1.5	1.5	1.5	1.4	1.5
ආරක්‍ෂක	4.2	3.6	4.5	3.9	3.2	3.1	2.8
පොදු නීතිය හා ආරක්‍ෂාව	0.8	0.8	1.0	0.9	0.9	0.9	0.8
සමාජ සේවා	7.8	7.6	7.4	7.3	8.4	7.7	7.6
අධ්‍යාපනය	2.6	2.6	2.5	2.0	2.7	2.3	2.4
සෞඛ්‍යය	1.4	1.4	1.6	1.3	1.7	1.6	1.5
සුබසාධන	3.2	3.0	3.0	3.4	3.2	3.2	3.1
නිවාස	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
පුජා සේවා	0.4	0.5	0.3	0.5	0.7	0.5	0.5
ආර්ථික සේවා	5.4	5.0	5.3	5.0	4.4	4.4	4.3
කෘෂිකර්මය හා වාරිමාර්ග	1.1	1.0	1.0	1.0	0.9	0.9	0.9
ටීවර	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
නිෂ්පාදන සහ කැනීම	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0
බලශක්ති හා ජල සම්පාදන	0.9	1.0	1.1	1.1	0.9	1.1	0.7
ප්‍රවාහන සහ සන්නිවේදනය	2.1	1.8	2.3	1.9	1.6	1.6	1.3
වෙළෙඳුම් සහ වාණිජ්‍යය
වෙනත්	0.9	0.9	0.7	0.9	0.6	0.5	1.2
අනෙකුත්	6.0	6.4	6.8	8.8	8.0	7.9	7.7
ඉන් : පොලී ගෙවීම	5.4	5.6	5.7	6.7	7.4	7.4	7.3
මුළු වියදම් හා ණයදීම්	26.3	25.2	26.7	27.4	26.3	25.4	24.7

මූලාශ්‍රය : මුදල් අමාත්‍යාංශය

විමට අවශ්‍ය ව්‍යවස්ථාපිත විධිවිධාන 2002 සුභසාධක ප්‍රතිලාභ පනත මගින් නීතිගත කර තිබේ (විශේෂ සටහන 16 බලන්න).

පොහොර සහනාධාරය ගණනය කරීම ජාත්‍යන්තර මිල මට්ටම් වෙනස්වීම මත පදනම් වී තිබූ බැවින් එය ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳපොළේ මිල වැඩි අවස්ථාවලදී පොහොර ආනයනය කිරීම දිරිමත් කරනු ලැබීය. මෙම ක්‍රමය ඉවත් කර 2002 ඔක්තෝබර් සිට ස්ථාවර සහනාධාර ක්‍රමයක් හඳුන්වා දෙන ලදී. නව ක්‍රමය යටතේ ආනයන මිලට අනුව දේශීය පොහොර මිල තීරණය කෙරේ. මේ ප්‍රතිසංස්කරණයත් සමගම පොහොර සහනාධාරය පසුගිය වසරේ මට්ටමට වඩා අඩුවෙන් තබා ගැනීමට හැකිවිය.

සමාජයේ වඩාත්ම අවශ්‍ය කණ්ඩායම් සඳහා පමණක් පාසල් නිල ඇඳුම් ලබාදීමට කටයුතු කරන ලදී. පාසල් පොත් සහ පාසල් වාර ප්‍රවේශ පත්‍ර ඇතුළු කුටුම්භයන්ට කරනු ලබන අනෙකුත් පැවරුම් ඇතුළත් සුඛසාධක වියදම් දැඩි අධීක්ෂණ ක්‍රම යොදා ගනිමින් අය වැය මගින් තීරණය කරන ලද මට්ටමට තබා ගැනීමට සමත් විය. උතුරු නැගෙනහිර ප්‍රදේශවලදී අත්හිටුවීම නිසා ආබාධිත සෙබළුන්ට ගෙවීම්, සරණාගතයින් සඳහා වියළි සලාක සැපයීම වැනි සහනාධාරද අපේක්ෂිත මට්ටමේම පවත්වා ගැනීමට හැකිවිය.

රාජ්‍ය සංස්ථාවන්ට සහ රාජ්‍ය ආයතනයන්ට කරන ලද පැවරුම් 2002 වසරේදී කැපී පෙනෙන සේ ඉහළ යන ලදී. ප්‍රාදේශීය ගමනාගමන සමාගම් (රුපියල් බිලියන 2.2), ශ්‍රී ලංකා දුම්රිය සේවය (රුපියල් බිලියන 2.8) සහ තැපැල් දෙපාර්තමේන්තුව (රුපියල් බිලියන 1.0) වශයෙන් විශාල මෙහෙයුම් අලාභ සිදුවිය. එම ආයතනවල පිරිවැය වෙනස් වීම් අනුව (වැටුප් හා වේතන වැඩිවීම් ඇතුළුව) එම සේවාවල මිල මට්ටම් සංශෝධනය නොකිරීම සහ එම ආයතනවල කළමනාකරණ අකාර්යක්ෂමතා ඒවාට කරන ලද පැවරුම් ඉහල යෑමට හේතුවිය. රාජ්‍ය ආයතනවලට කරනු ලැබූ පැවරුම් අධිකවීමට පසුගිය වසර වල කරනු ලැබූ වැටුප් හා වේතන වැඩිවීම් හේතු වී තිබේ. දිගින් දිගටම පවතින රාජ්‍ය සංස්ථාවල මෙහෙයුම් අලාභ පැවතීම යහපත් තත්ත්වයක් නොවන අතර, රාජ්‍ය අයවැය හිඟය වඩාත් තරක අතට හැරවීමට එය හේතුවේ. රජයේ භාණ්ඩාගාරයෙන්ම එම අලාභ ද ආවරණය වන බැවින් එය එම සේවා පරිහරණය නොකරන බදු ගෙවන්නන් පිට පැවරෙන අනිසි බරක්ද වන්නේය. මේ නිසා මේ තත්ත්වයන් සැලකිල්ලට ගෙන මූල්‍යමය අතින් මෙම ආයතන ශක්තිමත් කිරීම සඳහා ඒවා ප්‍රතිව්‍යුහන කිරීම සහ මෙහෙයුම් අලාභ සමාන වන ආකාරයට මිල මට්ටම් තීරණය වන ක්‍රමවේදයන් සකස් කිරීමත් අකාර්යක්ෂමතාව අවම කිරීමත් අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම කළ යුතු වන්නේය.

රාජ්‍ය ආයෝජනය

2002 අයවැය මගින් අපේක්ෂිත ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 5.4 ක් වූ රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩ සටහන මෑත කාලයේ සැලසුම් කරනු ලැබූ අඩුම ආයෝජන වැඩ සටහන විය. දේශීය සම්පත් සඳහා පවතින සංරෝධක සහ අසීරුවෙන් ලබා ගන්නා වූ එම

සම්පත් ප්‍රමුඛත්වයෙන් තොර ප්‍රාග්ධන වැඩ සටහන් වලට යොදාගත් අතින් අත්දැකීම් ඇතිව 2002 වසරේ අයවැය මගින් රාජ්‍ය ආයෝජන සඳහා සහනදායී විදේශ අරමුදල් උකහා ගැනීම වඩාත් අවධාරණය කරමින් දේශීය අරමුදල් යෙදවීම කෙරෙහි දැඩි පාලනයකින් යුත් ප්‍රතිපත්තියක පිහිටා කටයුතු කිරීමේ වැදගත්කම පිළිගනු ලැබීය. එසේ වුවද 2001 වසර හා සසඳන විට ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 5.9 ක් වූ රාජ්‍ය ආයෝජන වැඩ සටහන 2002 දී සියයට 4.6 ක් බවට පත්වූ අතර එය ඊට වෙන් කරනු ලැබූ සම්පත් වලින් සියයට 85 ක් පමණ ප්‍රයෝජනයට ගැනීමකි. අපේක්ෂිත ඉලක්ක සපුරාගැනීම නොහැකිවීම කෙරේ ප්‍රධාන වශයෙන්ම බලපාන ලද්දේ විදේශ සම්පත් ප්‍රයෝජනයට ගැනීමේ අඩුකමය. එසේම සම්පත් සංරෝධක නිසා දේශීය අරමුදල් යොදා ගනු ලබන ව්‍යාපෘති සීමා කිරීමට සිදුවීම සහ 2002 වසරේ අයවැය ඉදිරිපත් කිරීමට පමා වීමත් රාජ්‍ය ආයෝජන අපේක්ෂිත අගයට වඩා පහළ මට්ටමක පැවතීමට දායක විය.

ස්ථාවර වත්කම් මිලදී ගැනීමට සහ නඩත්තු කිරීමට අමාත්‍යාංශය සහ දෙපාර්තමේන්තු වැය කරන ලද වියදම සියයට 27 කින් 2002 වසරේදී අඩුවිය. එය ප්‍රතිශතයක් ලෙස පෙර වර්ෂයේ ද.දේ.නි.යෙන් පැවති සියයට 2.6 සිට 2002 දී ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 1.7 දක්වා පහත වැටීමකි. විශේෂයෙන්ම රුපියල් මගින් අරමුදල් සපයන ව්‍යාපෘති සීමා කිරීම සහ වාහන සහ අනෙකුත් උපකරණ මිලදී ගැනීම සඳහා යොදාගත් දැඩි පාලනය ප්‍රාග්ධන වත්කම් සඳහා වියදම් පාලනය කිරීමට සහය විය. අතිරේක ප්‍රතිපාදන වලින් අමතර අරමුදල් සැපයීම නිසා රාජ්‍ය සංස්ථා, රාජ්‍ය ආයතන සහ අනෙකුත් රාජ්‍ය මට්ටමේ ආයතන වලට මුළු ප්‍රාග්ධන පැවරුම් අයවැය වෙන් කිරීම් අභිබවා කැපී පෙනෙන සේ වැඩිවිය. මේ අනුව සත්‍ය ප්‍රාග්ධන පැවරුම් ප්‍රමාණය අයවැය මගින් ඉලක්කගත රුපියල් බිලියන 26 ට වඩා රුපියල් බිලියන 6 කින් ඉහළ ගියේය. මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය, ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය වැනි ආයතන මෙම වැඩිවීමට ප්‍රධාන වශයෙන් දායක විය. කොළඹ කටුනායක අධිවේගී මාර්ගය, බේස්ලයින් පාර ව්‍යාපෘතියේ දෙවන අදියරේ ඉතිරි වැඩ කොටස් සහ මාර්ග ජාලය වැඩිදියුණු කිරීම් ව්‍යාපෘතිය මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරියේ ප්‍රධාන අයෝජන වැඩ සටහන් වලට අයත් වූ අතර ග්‍රාමීය ජල සම්පාදන සහ සනීපාරක්ෂක ව්‍යාපෘතින් ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය විසින් 2002 වසරේ කරගෙන යනු ලැබූ ප්‍රධාන ව්‍යාපෘතීන් වේ.

ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 0.9 ක් වශයෙන් රාජ්‍ය අයවැය මගින් බලාපොරොත්තු නැඹු වාණිජමය අරමුණු කොටගත් රාජ්‍ය ව්‍යාපාර ආයතන සඳහා ණය දීම එම මට්ටමේම පවත්වා ගැනීමට හැකි විය. මෙය ගිය වසරේ ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 1.0 ක් වූ ප්‍රමාණයට වඩා ආන්තික ලෙස අඩු වීමකි. මුළු ණය දීම වලින් හරි අඩකට වඩා ලංකා විදුලිබල මණ්ඩලය ලබාගෙන ඇති අතර ඉතිරියෙන් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක් ලංකා බණිජතෙල් නීතිගත සංස්ථාව, ශ්‍රී ලංකා ටෙලිකොම් ආදී ආයතන ලබාගනිමින් 2002 වසර සඳහා අපේක්ෂා කරනු ලැබූ

බොහෝ ව්‍යාපෘතීන් කරගෙන යනු ලැබීය. නමුත් වරාය අධිකාරියේ උපයෝජන අනුපාතය සියයට 50 ක් පමණ විය. නොකඩවා පවතින විදේශ සම්පත් ප්‍රායෝජනයට ගැනීමේ උණුකාවය විශේෂයෙන් සැලකිලිමත් විය යුතු සහ වහාම පිළියම් යෙදිය යුතු කරුණක් වන්නේය. වත්කම් මිලදී ගැනීමේදී අනුගමනය කළ යුතු විධි විධාන ක්‍රියාපටිපාටීන්ද විවිධාකාර පරිපාලනමය ප්‍රමාද වීම් ද මෙම අරමුදල් මන්දගාමී ලෙස උපයෝජනයට තුඩුදෙන ප්‍රධාන කරුණු වේ. එනිසා සවිභව පහසුකම් වල ප්‍රමාණවත් නොවන තත්ත්වය යහපත් ආර්ථිකයක් උදෙසා ඇති රජයේ ප්‍රාර්ථනය බිඳවැටීමට හේතුවන නිසා මේ තත්ත්වය විසඳීම සඳහා වහා පියවර ගත යුතුය.

කාර්යයන් අනුව වියදමේ බෙදීයාම සලකා බලන විට ඒ යටතේ ආර්ථික සේවා සඳහා කරුණු ලැබූ ආයෝජනය, මුළු රාජ්‍ය ආයෝජන වලින් සියයට 72 ලෙස ගනන් බලා තිබේ. ආර්ථික සේවා සඳහා ආයෝජන නාමික ගණනය කිරීම් වලට අනුව 2001 පැවති රුපියල් බිලියන 54 සිට 2002 දී රුපියල් බිලියන 51.7 දක්වා අඩු වූ අතර ද.දේ.නි.යේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස මෙය සියයට 3.9 සිට සියයට 3.3 දක්වා පහත වැටුණි. එය ප්‍රධාන වශයෙන් දේශීය අරමුදල් වල සීමාකාරී බව හේතු කොටගෙන සිදුවිය. කෙසේ නමුත් සැලසුම් කරුණු ලැබූ ආයෝජන වැඩසටහන් වලට අමතරව ප්‍රමුඛත්වයක් දියයුතු ව්‍යාපෘති සඳහා පහසුකම් සලසා දීමට මෙන්ම සහනදායී විදේශාධාර ආයෝජනය ප්‍රයෝජනයට ගැනීමට මහා භාණ්ඩාගාරය මගින් නව අතිරේක ප්‍රාග්ධන ආයෝජන ප්‍රතිපාදන ලබාදෙන ලදී. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ජාතික ජලසම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය, මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය සහ ලංකා විදුලිබල මණ්ඩලයට අමතර අරමුදල් සපයා දෙන ලදී. ආර්ථික සේවා වෙනුවෙන් කරන ලද මුළු රාජ්‍ය ආයෝජන වලින් ලංකා විදුලි බල මණ්ඩලය (රුපියල් බිලියන 8.6), ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය (රුපියල් බිලියන 9.9), මහවැලි සංවර්ධන අධිකාරිය (රුපියල් බිලියන 2.6) සහ මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය (රුපියල් බිලියන 9.9) සැලකිය යුතු ආයෝජන ප්‍රමාණයක් සිදු කළ අතර ලංකා වරාය අධිකාරිය සහ ශ්‍රී ලංකා දුම්රිය සේවය කරුණු ලැබූ ආයෝජන අපේක්ෂිත මට්ටමට වඩා අඩු විය.

සමාජසේවා සඳහා රාජ්‍ය ආයෝජන ද.දේ.නි. යෙන් සියයට 1.0 වශයෙන් 2001 වසරේ දී පැවති මට්ටමේම පැවතුනි. නමුත් එය 2002 වසරට ඉලක්ක කල මට්ටමින් හතරෙන් තුනකට පමණක් සීමාවිය. වාර්ෂික ආයෝජන සැලැස්ම හා සසඳන විට විශේෂයෙන්ම අධ්‍යාපනය සහ සෞඛ්‍ය යන ක්ෂේත්‍ර වල ආයෝජන අඩු මට්ටමක පැවතුන ද නිවාස සංවර්ධන ක්ෂේත්‍රය තුළ ආයෝජන, අපේක්ෂිත ඉලක්ක අභිබවා ගියේ ය. සමාජ සේවා යටතේ වූ මුළු ආයෝජන වලින් සියයට 68ක් ම අධ්‍යාපන හා සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍ර සඳහා බව පෙනේ. සාමාන්‍ය අධ්‍යාපනය සඳහා විදේශාධාර උන උපයෝජනය හේතුවෙන් එහි අපේක්ෂිත ආයෝජනය සියයට 74 දක්වා අඩු වීමට හේතු වූ අතර ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම ප්‍රමාද වීම සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රය සඳහා රාජ්‍ය ආයෝජනය අඩු වීමට බලපාන ලදී.

අධ්‍යාපන හා සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍ර සඳහා රාජ්‍ය ආයෝජන නොකඩවා අඩු වීමක් සිදු වුව ද මේ ක්ෂේත්‍ර සඳහා පුද්ගලික අංශයේ ආයෝජනය මෑත වර්ෂ වලදී කැපී පෙනෙන වර්ධනයක් ඇති විය. මෙය ප්‍රසංශනීය තත්ත්වයක් වන්නේ සම්පත් සංරෝධකයන් නිසා රජයේ ආයෝජනය හිත වීම හේතු කොටගෙන සමස්ත ආර්ථිකයටම ඇතිවීමට ගිය අතිතකර තත්ත්වය සමනය කිරීමට බලපානු ලැබීමයි. එහෙයින් අධ්‍යාපන හා සෞඛ්‍ය අංශ සඳහා පුද්ගලික අංශය පොළඹවනු පිණිස හිතකර පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමට සහ මේ ක්ෂේත්‍ර වෙනුවෙන් පවත්නා රාජ්‍ය අරමුදල් උපරිම අයුරින් උපයෝජනය වන පරිදි අනාගත ප්‍රතිපත්ති සැලසුම් කිරීම ද කළ යුතුය.

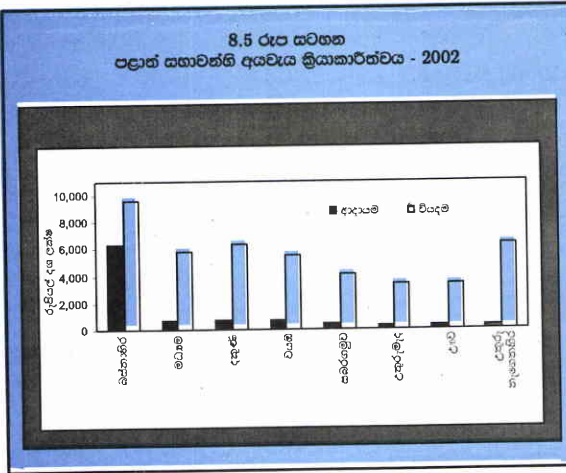
අත්තිකාරම් ගිණුමේ ක්‍රියාකාරීත්වය

අත්තිකාරම් ගිණුමේ ශුද්ධ ණය දීම පසුගිය කාලයේ අධිකවීම ද ඉලක්ක කරන ලද රාජ්‍ය වියදම් ඉහළ යාමට එක් සාධකයක් විය. නමුත් මනා අධීක්ෂණය සහ පාලනය මගින් 2002 වසරේ අත්තිකාරම් ගිණුම අයවැය මට්ටමේම තබා ගැනීමට සමත් විය. 2002 වසර සඳහා අත්තිකාරම් ගිණුමේ ක්‍රියාකාරීත්වයේ ප්‍රතිඵලය වූයේ අපේක්ෂිත ණයදීම වූ රුපියල් බිලියන 1.5 වෙනුවට ශුද්ධ ණය දීම රුපියල් බිලියන 1.3 ක් වීමයි. එම ශුද්ධ ණය දීම වලින් සියයට 50ක් ම රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගේ අත්තිකාරම් ගිණුම හරහා රාජ්‍ය අංශයේ සේවකයන් හට ණය ලබාදීම් විය.

8.5 පළාත් සභා

ආදායම් රැස් කිරීමේ මන්දගාමී ප්‍රවණතාවයන්, වර්තන වියදම් නොකඩවා ඉහළ යෑමේ ප්‍රවණතාවයන්, සහ ප්‍රාග්ධන වියදම් හි ආන්තික වැඩිවීමත් 2002 වර්ෂයේ පළාත් සභා වල රාජ්‍ය මූල්‍ය කටයුතු වල දැකිය හැකි වූ විශේෂිත කරුණු වේ. පළාත් සභා මගින් එකතු කල ආදායම එහි වියදමෙන් පහෙන් එකක් පමණක් පියවීමට ප්‍රමාණවත් වූ අතර, ඉතිරි මූල්‍ය අවශ්‍යතාවයන් මධ්‍යම රජයේ පැවරුම් මගින් සම්පූර්ණ කෙරෙණි. ප්‍රාග්ධන හා වර්තන ප්‍රතිලාභ ලෙස මධ්‍යම රජය විසින් පෙර පරිදීම මෙම පැවරුම් සිදු කරන ලදී.

බලය විමධ්‍යගත කිරීම සඳහා පළාත් සභා පිහිටවූවද,

8.5 සංඛ්‍යා සටහන
පළාත් සභාවල අයවැය තත්ත්වය

ශීර්ෂය	රුපියල් දශලක්ෂ				
	1998	1999	2000	2001	2002 භාවිතාලීය
1. මුළු ආදායම	6,002	6,993	7,534	8,674	9,366
නිෂ්පාදනය සහ වියදම මත බදු	4,114	4,593	5,010	5,533	5,987
පිරිවැටුම් බදු	2,980	3,361	3,705	4,142	4,460
බලපත්‍ර ගාස්තු	1,127	1,223	1,293	1,372	1,512
වෙනත් බදු	8	9	12	20	15
ලාභ, ලාභාංශ සහ පොළී	129	282	281	355	582
විකුණුම් හා ගාස්තු	481	731	759	743	808
මුද්දර බදු	1,267	1,372	1,468	2,006	1,965
වෙනත්	11	15	16	37	24
2. මුළු වියදම	26,736	28,717	37,328	40,094	45,731
2.1 වර්තමාන වියදම්	25,230	26,284	28,856	33,425	38,268
කාර්යයන් අනුව වර්ගීකරණය	25,230	26,284	28,856	33,425	38,268
පළාත් පරිපාලනය	2,377	2,524	2,129	2,561	2,616
ආර්ථික සේවා	1,067	1,154	1,285	1,377	1,717
සමාජ සේවා	21,787	22,605	25,442	29,487	33,935
ආර්ථික වර්ගීකරණය	25,230	26,284	28,856	33,425	38,268
වැටුප් හා වෙනත්	19,744	20,431	22,199	26,169	29,993
වෙනත්	5,486	5,853	6,657	7,256	8,275
2.2 ප්‍රාග්ධන වියදම්	1,506	2,433	8,472	6,669	7,463
ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ අත්පත් කර ගැනීම	773	1,140	989	613	713
ප්‍රාග්ධන පැවැරුම්	75	102	160	85	113
පළාත් විශේෂිත සංවර්ධන ව්‍යාපෘති	-	-	5,523	4,208	3,908
විශේෂ යෝජනා ක්‍රම	-	-	812	1,163	2,127
වෙනත්	658	1,191	988	600	602
3. මූල්‍යනය	20,594	22,787	31,543	30,948	37,916
සාමූහික ප්‍රදාන	19,194	21,122	23,220	24,699	30,574
උපමාන පාදක ප්‍රදාන	1,163	1,236	1,323	596	1,000
අනුරූපිත ප්‍රදාන	237	429	665	282	307
පළාත් විශේෂිත සංවර්ධන ප්‍රදාන	-	-	5,523	4,208	3,908
විශේෂ යෝජනා ක්‍රම සඳහා ප්‍රදාන	-	-	812	1,163	2,127

මූලාශ්‍රය : ස්වදේශ කටයුතු, පළාත් සභා සහ පළාත් පාලන අමාත්‍යාංශය මුදල් අමාත්‍යාංශය

මධ්‍යම රජයේ පැවැරුම් මත රඳා පැවතීමට ආරම්භයේ සිටම පළාත් සභා වලට සිදු විය. පළාත් සභා වෙත පවරන ලද කටයුතු වලින් රැස්කරන ලද ආදායම් හි ප්‍රධාන අංශ සැලකීමේ දී එම ප්‍රමාණය පළාත් සභාවල වියදමින් විශාල ප්‍රමාණයක් පියවීමට ප්‍රමාණවත් නැත. යහපත් බලය විමධ්‍යගත කිරීමේ අවශ්‍යතාවය ඉස්මතු වීම තුළ පළාත් සභාහි මූල්‍ය කටයුතු යථා තත්ත්වයෙන් පවත්වා ගැනීම වැදගත් අවශ්‍යතාවයක් වේ. මේ අතරම, ආදායම් ඉපදීමේ නව අංශ සොයා ගැනීමට සහ වඩා කාර්යක්ෂම පරිපාලනමය තත්ත්වයක් ඇති කිරීමට පළාත් සභා බලාපොරොත්තු විය යුතුය.

ආදායම

2002 දී පළාත් සභාවල ආදායම රුපියල් බිලියන 9.4 ක් වූ අතර මෙය 2001 සියයට 15 වැඩිවීම හා සංසන්දනය කරන විට සියයට 8 ක වඩා අඩු වේගයක් විය. පිරිවැටුම් බදු අඩු වේගයකින් වැඩිවීම සහ මුද්දර බදු වලින් එකතු කරගත් ආදායම අඩුවීම, මෙම අඩු වර්ධන වේගයට හේතු විය. මෙම ආදායම් මාර්ග දෙක සහ බලපත්‍ර ගාස්තු පළාත් සභා මගින්

එකතු කල මුළු ආදායමෙන් සියයට 85 කි. තොග සහ සිල්ලර වෙළෙඳාම් මත වන පිරිවැටුම් බදු සියයට 8කින් වර්ධනය විය. 2001 අගභාගයේ දී වූ අඩු ප්‍රසාරණය මෙම වසරට බලපෑම සහ 2002 මුල් භාගයේ දී කිටු අඩු වර්ධන තත්ත්වය පැවතීම මෙම ආදායම් අංශයේ අඩු වර්ධන වේගයට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු විය. ආර්ථික කටයුතු වල මන්දගාමී තත්ත්වය දේපල ගනුදෙනු අඩු වීමට බලපෑ අතර මෙය මුද්දර බදු ආදායම පහත වැටීමට හේතුවිය. මේ අතර පසුගිය වසරේ පහත වැටුණු වාහන ලියාපදිංචි කිරීම් 2002 වර්ෂයේ දී නියුණු ලෙස වැඩිවීම බලපත්‍ර ගාස්තු සියයට 10 කින් වැඩිවීමට හේතු විය.

පළාත් සභාවලට පවරන ලද කටයුතු වලින් විශාලතම ආදායමක් එකතු කර ගනිමින් පසුගිය වසර වල මෙන්ම බස්නාහිර පළාත් සභාව ප්‍රමුඛ ස්ථානය ගන්නා ලදී. නම බල ප්‍රදේශය තුල ව්‍යාපාරික ආයතන විශාල ප්‍රමාණයක් ඇති බස්නාහිර පළාත් සභාව, පළාත් සභා වල මුළු ආදායමින් සියයට 68 ක් එකතු කරගත් අතර, මධ්‍යම, දකුණු සහ වයඹ යන පළාත් සභා තුන මගින් මුළු ආදායමින් සියයට 22 ක් ලබා ගැනී. ආදායමින් ඉතිරි සියයට 10 සබරගමුව, උභව සහ

උතුරු මැද පළාත් සභා මගින් එකතු කර ගැනීම. උතුරු නැගෙනහිර පළාත් සභාවෙහි ආදායම් රැස්කිරීම මධ්‍යම රජය සතුව තවදුරටත් පැවතීම.

අනිකුත් පළාත් පාලන ආයතන සඳහා කරනු ලබන නියෝජිත කාර්ය භාරය 2002 දී ද පළාත් සභා මගින් අඛණ්ඩව ඉටු කරනු ලැබීම. මුද්දර බදු, උසාවි දඩ සහ පොලී ගෙවීම් අනිකුත් පළාත් පාලන ආයතන වලට පවරා දී තිබුණ ද මෙම ආදායම් රැස් කිරීම පළාත් සභා මගින් සිදු කෙරේ. මේ අනුව පළාත් සභා මගින් අනිකුත් පළාත් පාලන ආයතන වෙනුවෙන් රුපියල් බිලියන 2.9 ක් එකතු කරන ලද අතර මෙය 2001 හා සැසඳීමේ දී සියයට 8 ක වැඩිවීමකි. පළාත් පාලන ආයතන මගින් කරනු ලබන ඉල්ලීම් පදනම් කරගෙන මෙම ආදායම් ඔවුන්ට පැවරීම සිදු කෙරේ නමුත්, පළාත් පාලන ආයතනවලට හිමි මුළු ආදායම් හඳුනාගැනීම සඳහා දැනට ක්‍රියාත්මක වන ක්‍රමයෙහි පවතින දුර්වලතා පිළිබිඹු කරමින්, පළාත් සභා අතැති පවරා නොදුන් අරමුදල් ඔවුන්ගේ වියදම් පියවා ගැනීමට යොදවන ලදී.

වියදම

මධ්‍යම රජයේ මුළු වියදමින් 10 ක් එකකට මදක් වැඩි වූ පළාත් සභාවල මුළු වියදම 2002 දී සියයට 14 ක් වැඩිවිය. වර්තන වියදම් සියයට 14 ක් ඉහළ ගිය අතර එය මුළු වියදමෙන් සියයට 84 ක් විය. 2001 අග භාගයේ දී රාජ්‍ය සේවකයින්ට ගෙවනු ලැබූ වැටුප් වර්ධනයන්ගේ මුළු බලපෑම 2002 වර්ෂය පුරා පැවතීම නිසා පළාත් සභාහි වැටුප් හා වෙනත සියයට 15 කින් වැඩි වීම වර්තන වියදම් ඉහළ යෑමට ප්‍රධාන ලෙස බලපෑ කරුණක් විය. පළාත් සභාහි වර්තන වියදම් වලින් හතරෙන් තුනක් වැටුප් හා වෙනත සඳහා වැය විය. කාර්යයන් අනුව සැලකීමේ දී සමාජ යටිතල පහසුකම් සඳහා වර්තන වියදම් පළාත් සභා වල මුළු වර්තන වියදමෙන් සියයට 74 ක් වූ අතර, ආර්ථික යටිතල පහසුකම් සියයට 4 ක් පමණ විය. මුළු වර්තන වියදමින් සියයට 23 ක් බේන්තාහිර පළාතෙහි වර්තන වියදම වූ අතර මධ්‍යම, උතුරු නැගෙනහිර පළාත් සභා වර්තන වියදම් ප්‍රතිශතය සියයට 13 බැගින් විය.

පළාත් සභාවල ප්‍රාග්ධන වියදම 2002 දී සියයට 12 කින් වැඩිවිය. විදේශ සම්පත් උපයෝගී කර ගනිමින් කරන ලද වාරි ජලය යොදවන කෘෂිකාර්මික අංශයේ ව්‍යාපෘතීන්, උතුරු නැගෙනහිර පළාත් යථා තත්ත්වයට පත් කිරීම හා පුනරුත්ථාපන කටයුතු වලට අදාළ ව්‍යාපෘතීන් සහ දකුණු පළාත් මාර්ග සංවර්ධන ව්‍යාපෘතීන් පළාත් සභාවල ප්‍රාග්ධන වියදම් 2002 වර්ෂයේ ඉහළ යෑමට හේතු විය. එනමුදු පළාත් විශේෂිත සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සඳහා ප්‍රදානයන් අඩු මට්ටමින් සැපයීම හේතුවෙන් පළාත් විශේෂිත සංවර්ධන ව්‍යාපෘතීන් වල අපේක්ෂිත ඉලක්කයන් සපුරා ගැනීමට නොහැකි විය. මධ්‍යම රජය මුහුණ දුන් සම්පත් හිඟකම මීට මූලික හේතුව විය. සෞඛ්‍ය හා අධ්‍යාපනය සඳහා ආයෝජන අපේක්ෂිත මට්ටමට ආසන්නව සිදුවූණු අතර, පළාත් මාර්ග, දුෂ්කර පළාත් වල මාර්ග සහ වාරිමාර්ග යන අංශ වල ආයෝජනයට සම්පත් හිඟකම බලපාන ලදී. දුර්වල තත්ත්වයේ යටිතල

පහසුකම් කිබීම ග්‍රාමීය ආර්ථිකයේ වර්ධනයට බලපාන බැවින් ග්‍රාමීය යටිතල පහසුකම් වලට රාජ්‍ය ආයෝජන යොදවීම කෙරේ විශේෂ අවධානය යොමු කල යුතුව ඇත.

මධ්‍යම රජයේ ප්‍රදානයන්

පළාත් සභා මගින් එකතු කරන ලද ආදායම එහි වියදමින් සියයට 20 ක් පමණක් පියවීමට ප්‍රමාණවත් බැවින් මධ්‍යම රජයේ ප්‍රදානයන් මගින් මෙම හිඟය පියවීම 2002 වසරෙහි ද අඛණ්ඩව සිදුවිය. පළාත් සභාවල වර්තන වියදම පියවීමට දෙනු ලබන සාමූහික ප්‍රදාන (මුළු පැවරුම් වලින් සියයට 81) 2002 වර්ෂයේ දී සියයට 23 කින් වැඩිවිය. එහෙත් සැපයූ මුළු ප්‍රදානයන් ඉලක්කගත අගයෙන් රුපියල් බිලියන 0.8 කින් අඩු වූ අතර, වැඩි වූ ආදායම මගින් මින් කොටසක් පියවා ගත හැකි විය. 2000 දී හඳුන්වා දෙන ලද පළාත් විශේෂිත සංවර්ධන ප්‍රදානයන්, පළාත් සභා මගින් හඳුනා ගන්නා ලද ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන ව්‍යාපෘතීන් සඳහා යොදවන ලද අතර එය මුළු ප්‍රදානයන්ගෙන් සියයට 10 ක් (රුපියල් බිලියන 3.9) විය. පළාත් සභා වෙත පවරන ලද ප්‍රාග්ධන කාර්යයන් සඳහා වූ උපමාන පාදක ප්‍රදානයන්ගෙන් සහ පළාත් සභාවල ආදායම වැඩිකර ගැනීමට දරණ ලද උත්සාහයන් වෙනුවෙන් ලබාදෙන අනුරූපිත ප්‍රදානයන්ගෙන් පළාත් සභා වලට කරනු ලැබූ ඉතිරි ප්‍රදානයන් සමන්විත විය. මෙම උපමාන පාදක සහ අනුරූපිත ප්‍රදානයන් ප්‍රධාන වශයෙන් පළාත් සභාවල විවිධ ප්‍රාග්ධන දේපල අත්පත් කර ගැනීමට සහ ප්‍රාග්ධන වත්කම් වැඩිදියුණු කිරීම සහ ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා යොදවන ලදී.

8.6 රාජ්‍ය ව්‍යවසාය ප්‍රතිසංස්කරණ

පෞද්ගලික අංශය මගින් වඩාත් කාර්යක්ෂම ලෙස පවත්වාගෙන යා හැකි සියළුම වාණිජමය කටයුතු වලින් රාජ්‍ය අංශය ඉවත්වීම සහ දැනට අකාර්යක්ෂම ක්‍රියාකාරීත්වයකින් යුත් රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන් පුළුල් ප්‍රතිව්‍යුහගත වැඩ පිළිවෙලවල් තුළින් යථා තත්ත්වයට පත් කිරීම රජයේ අභිමතාර්ථය බව පැහැදිලි ලෙස ප්‍රකාශ කර ඇත. පෞද්ගලිකරණ වැඩ සටහන ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා රජය තවදුරටත් කැපවීම, අකාර්යක්ෂම රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන් ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම සහ ඇවර කිරීම තුළින් මෙම අරමුණු ඉටුකරගැනීමට බලාපොරොත්තුවේ. මේ අනුව ආර්ථිකයේ ප්‍රධානතම අංශවල පෞද්ගලික අංශයේ ක්‍රියාකාරීත්වය වැඩි කිරීම සඳහා 2002 රාජ්‍ය ව්‍යවසාය ප්‍රතිසංස්කරණ වැඩ පිළිවෙල සැලසුම් කෙරිණි. රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන් කිහිපයක රජයේ කොටස් විකිණීම සහ කලින් රජයේ ඒකාධිකාරය යටතේ පැවති සමහර අංශ නිදහස් කිරීම මගින් 2002 පෞද්ගලිකරණ වැඩසටහනෙහි සැලසුම් ඉටු කරගැනීමට අදහස් කෙරිණි. මේ අතරම 2002 වර්ෂයේදී රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන් කිහිපයක් ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමට ද අදහස් කෙරිණි. එහෙත් ආයෝජකයන්ගේ උනන්දුව අඩු වීම සහ නොයෙකුත් පරිපාලනමය ප්‍රමාදයන් හේතුවෙන් 2002 දී ප්‍රධාන රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන් කිහිපයක් ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම සම්පූර්ණ කිරීමට නොහැකි විය. මේ අනුව මීට පෙර පෞද්ගලිකරණය කරන ලද

රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන් සමහරක රජය සතු ඉතිරි කොටස් පමණක් 2002 වර්ෂයේ පෞද්ගලිකරණ වැඩ සටහන යටතේ පෞද්ගලිකරණය කරන ලදී. එමනිසා, අයවැය මගින් පෞද්ගලිකරණ වැඩසටහන යටතේ රුපියල් බිලියන 21 ක් බලාපොරොත්තු වුවද, ලැබූ ආදායම රුපියල් බිලියන 5.7 ක් පමණක් විය.

තලවකුලේ වැවිලි සමාගම (රුපියල් මිලියන 68.5) සහ මල්වත්ත වැවිලි සමාගම (රුපියල් මිලියන 41.5) හි රජය සතු සුළු කොටස් හිමිකම් (සියයට 19) විකිණීම තවදුරටත් සිදු කරන ලදී. පැලවත්ත සීනි සමාගමේ රජය සතු කොටස් සියයට 53 ක් (රුපියල් මිලියන 296) සහ සෙවනගල සීනි සමාගමේ රජය සතු කොටස් සියයට 90 ක් (රුපියල් මිලියන 550) 2002 වර්ෂයේ දී පෞද්ගලිකරණය කරන ලදී.

ජාත්‍යන්තර සහ දේශීය වෙළෙඳපොල යන දෙකෙහිම පැවති අයහපත් තත්ත්වය නිසා ශ්‍රී ලංකා ටෙලිකොම් සමාගමේ රජය සතු කොටස් වලින් සියයට 39 ක් පෞද්ගලිකරණය කිරීම වසර ගණනාවක් පුරා කල් දමන ලදී. කෙසේ වුවද ශ්‍රී ලංකා ටෙලිකොම්හි රජය සතු කොටස් වලින් සියයට 12 ක් (රුපියල් බිලියන 3.2) කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොලෙහි ප්‍රාථමික නිකුතුවක් මගින් පෞද්ගලිකරණය කරනු ලැබීය. මෙම මුළු කොටස් නිකුතුවෙන් සියයට 16 ක් විදේශීය ආයෝජකයින් මිල දී ගත් අතර ඉතිරිය දේශීය කුඩා ආයෝජකයින් සහ රාජ්‍ය සහ පෞද්ගලික ආයතන විසින් මිල දී ගන්නා ලදී. රජය සතු කොටස් වලින් වැඩි ප්‍රමාණයක් (සියයට 15ක්) දේශීය වෙළෙඳපොලේ අලෙවි කිරීමට සහ මෙම ප්‍රාථමික නිකුතුවේ සාර්ථකත්වය මත ඉතිරි කොටස් විදේශීය ප්‍රාථමික නිකුතුවක් හෝ පෞද්ගලික නිකුතුවක් තුළින් පෞද්ගලිකරණය කිරීමට රජය මුලදී බලාපොරොත්තු විය. එහෙත් දේශීය හා විදේශීය ආයෝජකයන් මෙම දේශීය ප්‍රාථමික නිකුතුව කෙරේ සාපේක්ෂව පැවති අඩු උනන්දුව හේතුවෙන් මෙම ක්‍රියාවන් දෙකම කිරීම වැළැක්වීණි.

රක්ෂණ ක්ෂේත්‍රයේ පෞද්ගලික අංශයේ දායකත්වය ශක්තිමත් කිරීමේ අදහසින් ජාතික රක්ෂණ සංස්ථාවේ රජය සතු කොටස් (සියයට 39 ක්) එහි ප්‍රධාන කොටස් හිමිකරු වූ ජනශක්ති රක්ෂණ සමාගමට (රුපියල් දශලක්ෂ 288) අලෙවි කරන ලදී. ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ සංස්ථාවේ කොටස් වලින් සියයට 90 ක් 2002 දී පෞද්ගලිකරණය කිරීමට රජය අදහස් කරන ලදී. එහෙත් ලංසු 3ක් ලැබී තිබුණ ද එම ලංසු ඇහැයීම සඳහා තාක්ෂණික ඇහැයීම් කමිටුවට වැඩිමත් ක්‍රමවත් තොරතුරු අවශ්‍ය වූ බැවින් ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ සංස්ථාව පෞද්ගලිකරණය කිරීම 2003 ට කල් දමන ලදී.

2002 අයවැය මගින් ප්‍රකාශිත ක්‍රමෝපායන් අතර බණින්නේල් අංශය ලිහිල්කරණය කිරීම ඇතුළත් වූ අතර මින් එම අංශය වඩාත් කාර්යක්ෂම කිරීම සහ තරඟකාරී කිරීම අදහස් කෙරේ. 2002 ආරම්භයේ දී බණින්නේල් නිෂ්පාදන සඳහා ස්වයංක්‍රීයව මිල නියම කෙරෙන සමීකරණයක් හඳුන්වාදීම තුළින්, එහි නිෂ්පාදන වල මිල වෙළෙඳපොල

තත්ත්වයන් පිළිබිඹු කිරීමට අදහස් කෙරුණු අතර මින් එම අංශයේ වාණිජමය තත්ත්වය වැඩිදියුණු කිරීම බලාපොරොත්තු විය. මෙම ක්‍රියාවලියේ අංගයක් ලෙස බනින්නේල් නීතිගත සංස්ථාවට පූර්ණ අයිතිය සතු වූ නැව් සඳහා ඉන්ධන සැපයීමේ කටයුතු වල යෙදෙන සී.ස. ලංකා මැරිනින් සමාගමෙහි රජය සතු කොටස් පෞද්ගලිකරණය (රුපියල් බිලියන 1.2) කරන ලදී. එසේම 2002 අංක 33 දරණ බණින්නේල් නිෂ්පාදන (විශේෂ විධිවිධාන) පනත නීතිගත කිරීම 2002 වර්ෂයේ දී පෞද්ගලික අංශයේ සහභාගිත්වය වැඩිකිරීම සඳහා කරනු ලැබූ වැදගත් පියවරකි. මෙම පනත මගින් බණින්නේල් නිෂ්පාදන ආනයනය සහ විකිණීම ලිහිල් කිරීමට සහ බණින්නේල් නීතිගත සංස්ථාව මගින් සිදුකරන සේවාවන් වෙන් කිරීමට අවකාශ ලැබේ.

විදුලිබල අංශයේ ප්‍රතිසංස්කරණයන්හි අංගයක් ලෙස රජය මගින් 2002 අංක 28 දරණ විදුලිබල ප්‍රතිසංස්කරණ පනත නීතිගත කරනු ලැබීය. මෙම පනත මගින් ලංකා විදුලිබල මණ්ඩලයේ සේවාවන් වෙන් කිරීමේ අවශ්‍යතාවය හඳුනාගෙන ඇත. මේ අනුව විදුලිබලය උත්පාදනය සහ බෙදාහැරීම සඳහා ලංකා විදුලිබල මණ්ඩලය සතු ඒකාධිකාරිය ඉවත් කෙරෙන අතර, මෙම ක්ෂේත්‍රයට පිටත ආයෝජකයින්ගේ පැමිණීමට ඉන් ඉඩකඩ සැලසේ. එහෙත් විදුලි සම්ප්‍රේෂණ කටයුතු තවදුරටත් විදුලිබල මණ්ඩලය මගින් සිදු කෙරෙනු ඇත.

පොදු ගමනාගමන ක්ෂේත්‍රයේ ප්‍රධාන ප්‍රතිසංස්කරණ වල අවශ්‍යතාවය කලක සිට පැවත එන්නකි. වෙනස්වන පිරිවැය පිලිබිඹු වන පරිදි 2002 වර්ෂයේ දී හඳුන්වාදෙන ලද බස්ගාස්තු ප්‍රතිපත්තිය මගින් බස් ගාස්තු තීරණය කිරීම පිණිස මිල සමීකරණයක් හඳුන්වා දෙන ලදී. මෙම ක්ෂේත්‍රයේ කාර්යක්ෂමතාවය වැඩිකිරීම පිණිස පෞද්ගලික - රාජ්‍ය හවුල් ව්‍යාපාර ලෙස ප්‍රාදේශීය බස් සමාගම් පවත්වා ගැනීමට රජය නිර්දේශ කරන ලදී. මේ අනුව අපේක්ෂිත ආයෝජකයා සමාගමේ කොටස් වලින් සියයට 39 ක ආයෝජනය කිරීමට සහ එහි කළමනාකාරීත්වය පවරා ගැනීමට නියමිත විය. එහෙත් මෙම ගණුදෙනුව තවමත් නිම වී නොමැත. 2002 අගභාගයේ දී ඉතිරි ප්‍රාදේශීය බස් සමාගම් සඳහා ආයෝජනයට ඉල්ලුම් කිරීම රජය විසින් කටයුතු කරන ලදී.

රාජ්‍ය ආයතන කිහිපයක් ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ අවශ්‍යතාවය රජය හඳුනාගෙන ඇත. මෙම ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම් වලට අනුබද්ධිතව මූලික කටයුතු සමහර ආයතන වල 2002 දී ඇරඹුණු අතර, ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරිය, ලංකා බණින්නේල් නීතිගත සංස්ථාව සහ සමුපකාර තොග වෙළෙඳ සංස්ථාව යන රාජ්‍ය ආයතනවල ස්ව කැමැත්තෙන් විශ්‍රාම ගැනීමේ යෝජනා ක්‍රම මෙම ප්‍රතිව්‍යුහගත ක්‍රියාවලිය යටතේ 2002 දී අරඹා ඇත.

විශේෂයෙන්ම පොදු සේවා සපයන රාජ්‍ය ආයතන වල මෑතදී කරන ලද ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම් පාරිභෝගිකයන්ගේ සුභසාධනය ආරක්ෂා වන පරිදි දැඩි පාලන ක්‍රමයන් වල අවශ්‍යතාවය අවධාරණය කෙරේ. පාරිභෝගිකයන්ගේ අවශ්‍යතා

ආරක්ෂා කිරීම, තරඟකාරීත්වය වැඩි කිරීම, අයහපත් වෙළෙඳ ක්‍රමවේදයන් වැළැක්වීම, භාණ්ඩ හා සේවාවල තත්ත්වය සහ ආරක්ෂාව පැවැත්වීම සහ භාණ්ඩ හා සේවා ලබා ගැනීම සඳහා පාරිභෝගිකයන්ට ප්‍රමාණවත් අවකාශ පැවැත්වීම ආදී කරුණු මුල් කරගෙන පොදු සේවා කොමිසම සහ පාරිභෝගික සේවා මණ්ඩලය පිහිටුවන ලදී. එනමුදු, මෙම පනත් ක්‍රියාත්මකවීමේ දී ආර්ථිකවර්ධනය අධාර වන බලපෑම් නැවැත්වීම සඳහා ප්‍රමාණවත් අවධානයක් යොමු කිරීම ඉතා වැදගත් වේ.

8.7 අයවැය හිඟය මූල්‍යමය

2002 අයවැයෙහි මුළු සම්පත් පරතරය රුපියල් බිලියන 141.1 (ද.දේ.නි.හි ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 8.9) ක් වූ අතර එය මුල් ඉලක්කයට වඩා (ද.දේ.නි.හි ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 8.5) ප්‍රතිශතාංක 0.4 ක වැඩිවීමක් විය. මුලදී සම්පත් පරතරයෙන් සියයට 65 ක් දේශීය සම්පත් මගින් මූල්‍යකරණය කිරීමටත් ඉතිරිය විදේශීය මූල්‍යයන්ගෙන් සහ පෞද්ගලීකරණ ලැබීම මගින් පියවා ගැනීමටත් අපේක්ෂා කරන ලදී. මුල් ඇස්තමේන්තුවලට සාපේක්ෂව, ශුද්ධ විදේශීය මූල්‍යනය (විදේශීය ප්‍රදාන සහ සහනදායී විදේශීය ණයගැනීම්) සහ පෞද්ගලීකරණ ලැබීමට රුපියල් බිලියන 32.7 ක හිඟයක් ඇතිවිය. පසුගිය වර්ෂවලදී මෙන්ම මෙම හිඟය සම්පූර්ණයෙන්ම දේශීය මූල්‍යයන් මගින් පියවනු ලැබීය. 2002 දී මුල් ඉලක්කය වූ රුපියල් බිලියන 88 ට (ද.දේ.නි හි ප්‍රතිශතයකක් ලෙස සියයට 5.5) ට සාපේක්ෂව දේශීය අංශයෙන් ලබාගන්නා ලද මුළු සම්පත් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 126.4 (ද.දේ.නි.හි ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 8) ක් විය. දේශීය අංශයෙන් වැඩි සම්පත් ප්‍රමාණයක් ලබාගන්නා දේශීය බැංකු අංශය වෙත රුපියල් බිලියන 4.8 ක ශුද්ධ ගෙවීමක් සිදුකරණ ලදී.

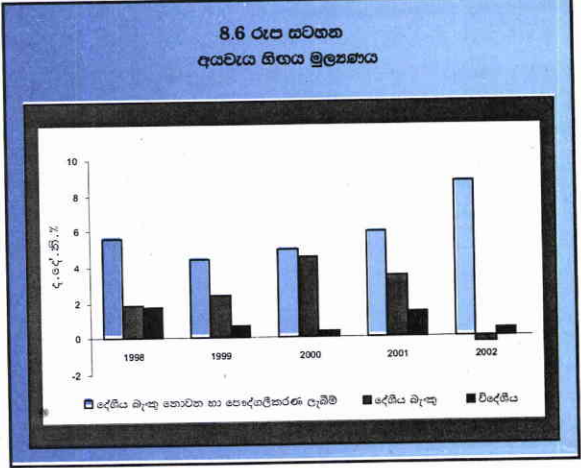
2002 වර්ෂය තුළ අයවැය හිඟය මූල්‍යනය කිරීමේ කාර්යයේදී වඩා හිතකර තත්ත්වයන් කිහිපයක් දක්නට ලැබුණි. පළමුවෙන්ම මුළු ශුද්ධ ණය ගැනීම් රජයේ මුළු වියදමෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස ගණනය කළ ණය මත වූ

රැඳියාව කැපී පෙනෙන ලෙස පහත වැටුණි. මෑත කාලීනව දක්නට ලැබුණු අවම ණය මත වූ රැඳියාව 1997 දී (සියයට 17) වාර්තා විය. එතැන් සිට එම අනුපාතය වැඩි වී 2001 දී සියයට 36 දක්වා තියුණු ලෙස වැඩිවිය. අයවැය පරතරය අඩු කිරීමට හැකිවීම හේතුවෙන් 2002 දී ණය මත වූ රැඳියාව සියයට 32 දක්වා අඩුවීමක් දක්නට ලැබුණි. දෙවනුව, 2002 දී වෙළෙඳපල ද්‍රවශීලතාවයෙහි පැවති තත්ත්වය හා මහ බැංකුවේ ප්‍රතිපත්තිමය පොලී අනුපාතික ප්‍රතිශතාංක 225 කින් අඩුකිරීම හේතුවෙන් රජයේ පුරකුම්පත් සඳහා වූ පොලී අනුපාතිකය කැපීපෙනෙන ලෙස පහත වැටුණි. ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර නිකුත් කිරීම මගින් අරමුදල් ලබාගැනීම හේතුවෙන් දේශීය පොලී අනුපාතික මත පැවති පීඩනය තවදුරටත් අඩුවිය. තෙවනුව, ණය කළමනාකරණ උපායමාර්ගයට අනුකූලව වෙළෙඳපොල වෙත නැඹුරුවූ ණය උපකරණ මත වැඩි රැඳියාවක් දක්නට ලැබුණි. අවසාන වශයෙන්, බැංකු අංශය වෙත ණය ආපසු ගෙවීමක් සිදුකිරීම නිසා පෞද්ගලීක අංශයේ ආයෝජන සඳහා පැවති මුදල් රජය මගින් ලබාගැනීම අඩුවූ අතර මුදල් වර්ධනය මත පැවති ප්‍රසාරණාත්මක පීඩනය වළකාලනු ලැබීය. මෙවැනි හිතකර ප්‍රවණතාවයන් දක්නට ලැබුණද, ක්‍රියාත්මක කිරීමේ විවිධ ප්‍රමාදයන් හේතුවෙන් සහනදායී විදේශීය සම්පත් උපයෝජනය අඩුමටම පැවතීම දැඩි අවධානය යොමු විය යුතු කරුණකි.

දේශීය ණය ගැනීම්

2002 දී වෙළෙඳපොල ද්‍රවශීලතාවයෙහි ඇතිවූ හිතකර තත්ත්වය හා වෙළෙඳපොල පොලී අනුපාතිකයන් අඩුවීම හේතුවෙන් සාපේක්ෂ වශයෙන් අඩු පිරිවැයකට වෙළෙඳපොල වෙත වඩාත් නැඹුරු වූ ණය උපකරණ මගින් ණය ලබා ගැනීමට රජයට හැකිවිය. ඒ හේතුවෙන්, වෙළෙඳපොල තුළ ගනුදෙනු කළ නොහැකි ණය උපකරණ තුළ ණය ආපසු ගෙවීමක් ඇතිවිය. මීට සාපේක්ෂව, පසුගිය වර්ෂවලදී මෙම උපකරණ මගින් විශාල ණය ප්‍රමාණයක් ලබාගනු ලැබීය. වෙළෙඳපොල තත්ත්වය යහපත් අතට පත්වීම තුළින් වඩාත් විවිධ වූ ණය උපකරණ සංයෝජනයක් යොදාගෙන සහ ඵලදා වනුයෙහි වර්ෂ සංඛ්‍යාව වැඩි කිරීම මගින් නොපියවූ රජයේ පුරකුම්පත්වල පරිණත කාලය වඩාත් යහපත් ලෙස සකස් කිරීම කෙරෙහි ණය කළමනාකරණ ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවීමට ද එමගින් අනාගතයේදී සාපේක්ෂ වශයෙන් ඉතා වැඩි ණය ප්‍රමාණයක් එක් වර්ෂයක් තුළදී පරිණත වීම වළක්වා ගැනීමට මෙතුළින් රජයට හැකිවිය.

වෙළෙඳපොල මත පදනම් වූ ණය ලබාගැනීමේ රජයේ ක්‍රමෝපාය යටතේ 2002 දී රුපියල් බිලියන 5 ක් වටිනා රුපියල් ණය ආපසු ගෙවනු ලැබීය. මීට සාපේක්ෂව 2001 දී රුපියල් බිලියන 29 ක ශුද්ධ ණය ලබාගැනීමක් සිදුවිය. 2002 දී නිකුත් කරන ලද රුපියල් ණය සඳහා වූ පොලී අනුපාතිකය සියයට 13 මට්ටමේ පවත්වා ගනු ලැබූ අතර ඒවා පරිණත කාලය වසර 2 කට පසු එහෙත් වසර 5 කට පෙර ආපසු ගෙවීමට හැකිවන පරිදි නිකුත් කරනු ලැබීය. මෙසේ ආපසු

ගෙවීම යම් නිශ්චිත කාලයකට පසුව රජය විසින් නිරණය කිරීමට හැකිවන පරිදි රුපියල් ණය නිකුත් කිරීම තුළින් වසර දෙකකට පසු වෙළෙඳපොළ පොලී අනුපාතිකයන් අඩු මට්ටමක පැවතියේ නම් ඒවා ආපසු ගෙවා නිමකිරීමට රජයට අවකාශ සැලසේ. 2002 රුපියල් ණය වැඩසටහනෙහි ප්‍රධානතම ආයෝජකයන් වූයේ සේවක අර්ථසාධක අරමුදල (සියයට 62) සහ ජාතික ඉතිරිකිරීමේ බැංකුව (සියයට 32) වැනි ආයතනික ආයෝජකයන්ය.

වඩාත් හිතකර වූ වෙළෙඳපොළ තත්ත්වයන් හේතුවෙන් රජය භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර මත දැඩි රැඳීයාවක් දක්වන ලද හෙයින් මෙම ණය උපකරණය මගින් ලබාගත් ශුද්ධ ණය ප්‍රමාණය 2001 දී රුපියල් බිලියන 21 සිට 2002 දී රුපියල් බිලියන 109 දක්වා කැපීපෙනෙන ලෙස වැඩිවිය. කෙසේ වුවද, මෙසේ ලබාගන්නා ලද ණය ප්‍රමාණයෙන් කොටසක් 2002 අයවැය මගින් යෝජනා කළ පරිදි රජයේ නොපියවූ අයිතව ණය පුරකුම්පත් බවට පරිවර්තනය කිරීම සඳහා ලබාගන්නා ලදී. භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර මගින් ලබාගන්නා ලද මුළු ණය ප්‍රමාණයෙන් රුපියල් බිලියන 69.5 ක් වටිනා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර පෞද්ගලික නිකුත් කිරීම් ලෙස නිකුත් කළ අතර පොලී අනුපාතික මත ඇතිවිය හැකි අතවශ්‍ය පීඩනය අවමකර ගැනීම මෙහි අරමුණ විය. වසර 2-6 අතර පරිණත කාලසීමාවක් සහිතව භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර නිකුත් කරන ලද අතර ඒවායෙහි කුපත් පොලී අනුපාතිකය සියයට 12.50-11.50 ත් අතර විය. මීට අදාළ බර තබන ලද ඵලද අනුපාතිකය (රඳවා තබාගැනීමේ බදු නොමැතිව) සියයට 16.00 - 12.05 අතර විය. විශේෂයෙන්ම වර්ෂය අවසානය වනවිට කුපත් පොලී අනුපාතිකය හා බරතබන ලද ඵලදා අනුපාතිකය අතර පරතරය කැපී පෙනෙන ලෙස (ප්‍රතිශතාංක 448 ක උපරිමයක සිට ප්‍රතිශතාංක 5 ක අවමයක් දක්වා) අඩුවිය. ඒ හේතුවෙන්, මුළු ශුද්ධ ලැබීම් වල ප්‍රතිශතයක් ලෙස මුහුණත අගය හා සහන ලැබීම් ප්‍රමාණය අතර වෙනස 2001 දී පැවති සියයට 14 ට සාපේක්ෂව සියයට 8 දක්වා කැපීපෙනෙන ලෙස අඩුවිය. ආයතනික ආයෝජකයන්ද ඇතුළුව දේශීය බැංකු නොවන අංශය 2002 දී භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කරවල ආයෝජනය කළ ප්‍රධාන ආයෝජකයන් ලෙස අඛණ්ඩව පැවතුණි.

මුහුණත අගය මත පදනම්ව, 2002 දී භාණ්ඩාගාර බිල්පත් මගින් ලබාගත් ශුද්ධ ණය ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 40 ක් විය. මෙය රුපියල් බිලියන 44.5 ක තව නිකුත් කිරීම් හා රුපියල් බිලියන 4.5 ක් වටිනා භාණ්ඩාගාර බිල්පත් විශ්‍රාම ගැන්වීම් යන දෙකෙහි ප්‍රතිඵලය විය. භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කරවලදී මෙන්ම භාණ්ඩාගාර බිල්පත් මගින් ලබාගත් අරමුදල්වලින් කොටසක්ද නොපියවූ රජයේ අයිතව පියවීම සඳහා යොදා ගැනිණි. තව භාණ්ඩාගාර බිල්පත් නිකුත් කිරීමටලිපින් සියයට 51 ක් පමණ ප්‍රාථමික වෙළෙඳපොළේදී මහ බැංකුව විසින් මිලදී ගන්නා ලදී. මීට අමතරව, නැවත නිකුත් කිරීමටලිපින් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක්ද, (මුළු නැවත නිකුත් කිරීම්වලින් සියයට 23 ක් පමණ) විශේෂයෙන් 2002

දෙවන භාගයේ දී වෙන්දේසියට පෙරදී මහ බැංකුවට වෙන් කරන ලදී. කෙසේ වුවද, ද්විතීය වෙළෙඳපොළෙහි භාණ්ඩාගාර බිල්පත් විකිණීමට හැකිවීම හේතුවෙන් මහ බැංකුව ප්‍රාථමික වෙළෙඳපොළේදී මිලදී ගත් භාණ්ඩාගාර බිල්පත්වලින් ඇතිවිය හැකිව තිබූ ප්‍රසාරණාත්මක බලපෑම සමනය කරගත හැකිවිය. සමස්තයක් වශයෙන් මහ බැංකුව සතු භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ප්‍රමාණය 2002 දී රුපියල් බිලියන 40 දක්වා රුපියල් බිලියන 17 කින් අඩුවිය. වාණිජ බැංකු විසින් භාණ්ඩාගාර බිල්පත්වල කරන ලද ආයෝජනය සැලකිය යුතු ලෙස වැඩිවිය. 2002 දී අනෙකුත් පොලී අනුපාතිකවල හැසිරීම අනුව යමින් භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සඳහා වූ ඵලද අනුපාතිකයද පහත වැටීම ආරම්භ විය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පරිතන වූ භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සාපේක්ෂ වශයෙන් අඩු පොලී අනුපාතිකයකට නැවත නිකුත් කිරීමට හැකිවූ බැවින් මුළු නැවත නිකුත් කිරීම් තුළින් රුපියල් බිලියන 2.9 ක් වැඩියෙන් ලබාගත හැකිවිය. එමනිසා පොතෙහි අගය මත පදනම්ව භාණ්ඩාගාර බිල්පත් වැඩසටහනෙහි මුළු අරමුදල් හිඟය ඉතා සුළු විය. ශුද්ධ තව නිකුත් කිරීම්වල මුහුණත අගය වූ රුපියල් බිලියන 40 ට සාපේක්ෂව නැවත නිකුත් කිරීම් මගින් ඇතිවූ අරමුදල් වැඩියෙන් ලබාගැනීම සහ තව නිකුත් කිරීම්වල පොතෙහි අගය රුපියල් බිලියන 39.8 ක් වීම මීට හේතුවයි.

2002 අවසානය වනවිට භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර සඳහා වූ වෙළෙඳපොළ පොලී අනුපාතිකයන් කැපී පෙනෙන ලෙස අඩුවිය. දින 364 ක පරිණත කාලයක් සහිත භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සඳහා වූ බරතබන ලද (රඳවා තබා ගැනීමේ බදු රහිතව) ඵලදා අනුපාතිකය වර්ෂයේ මැද භාගයේ පැවති සියයට 15.81 සිට වර්ෂය අවසානය වනවිට සියයට 11.01 දක්වා අඩුවිය. සියලුම පරිණත කාලසීමාවන් නිරූපණය වන පොලී අනුපාතිකයක් වශයෙන් වර්ෂ 4 ක පරිණත කාලයක් සහිත භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර සඳහා වූ බරතබන ලද (රඳවා තබාගැනීමේ බදු රහිතව) ඵලද අනුපාතිකය වර්ෂයේ දෙවන කාර්තුවේදී පැවති සියයට 15.83 සිට 2002 වර්ෂය අවසානයේදී සියයට 12.05 දක්වා පහත වැටුණි. වෙළෙඳපොළෙහි ද්‍රවශීලතාවය යහපත් අතට පත්වීම සහ මහ බැංකුවේ ප්‍රතිපත්තිය පොලී අනුපාතික (එනම් ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් අනුපාතිකය හා ප්‍රතිවිකුණුම් අනුපාතිකය) 2002 දී ප්‍රතිශතාංක 225 කින් අඩුකිරීම වෙළෙඳපොළ පොලී අනුපාතිකයන් අඩුවීම කෙරෙහි විශාල වශයෙන් දායක විය. වර්ෂය මැද භාගයේදී ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර මගින් රජය ලබාගත් විදේශ විනිමය මහ බැංකුව විසින් මිලදී ගැනීම හේතුවෙන් වෙළෙඳපොළ තුළ රුපියල් ද්‍රවශීලතාවය වැඩිවීම ද මෙම ප්‍රවනතාවයට තවත් ඉවහල් විය. වර්ෂය මුළුල්ලෙහිම පාහේ දක්නට හැකිවූ භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වෙන්දේසිවලට ලද ලංසු ප්‍රමාණය වෙළෙඳපොළට නිකුත් කළ ප්‍රමාණයට වඩා විශාල ලෙස (වෙළෙඳපොළට නිකුත් කළ ප්‍රමාණය මෙන් දෙගුණයකටත් වැඩියෙන්) වැඩිවීම වර්ෂය තුළදී පැවති ද්‍රවශීලතාවය පිළිබඳව අතිරේක දර්ශකයක් විය.

මීට අමතරව, රජයේ ණය පුරුකුම් වෙළෙඳපොල ප්‍රවණතාවයන් තිරන්තරව විමර්ශනය කිරීම, රජයේ ණය ලබා ගැනීමේ වැඩ සටහනෙහි ප්‍රගතිය ඉතා සමීපව අධීක්ෂණය කිරීම සහ රජයේ පුරුකුම් පත් නිසි පිළිවෙලකින් තොරව හදිසියේ නිකුත් කිරීම වලකාලීමත් මාහා භාණ්ඩාරයේ මුදල් කළමනාකරණයෙහි ඇතිවූ සැලකිය යුතු යහපත් ප්‍රවණතාවයද රජයේ ණය පුරුකුම්පත් වෙළෙඳපොලෙහි පොලී අනුපාතිකවල ස්ථාවර භාවය පවත්වා ගැනීමට උපකාරී විය. පහත වැටුණු පොලී අනුපාතික හේතුවෙන් ණය කළමනාකරණ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියේ තමාගිලිභාවය වැඩිකළ අතර, විශේෂයෙන් 2002 අයවැය හිඟ මූල්‍යනය කිරීමේදී ඉතා සුදුසු ණය උපකරණ තෝරා ගැනීමට ඇති ඉඩප්‍රස්ථා පුළුල් කළේය.

2002 ජුනි මාසයේදී රජය මෙතෙක් ඉතිරිව පැවති එක්සත් ජනපද ධොලර් දශලක්ෂ 91.5 ක (රුපියල් බිලියන 8.8) ක ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර නිකුත් කළේ ය. ලන්ඩන් අන්තර් බැංකු අර්පණ අනුපාතිකයට (LIBOR) වඩා ලබාදෙන පොලී ප්‍රතිශතයක ප්‍රමාණය කලින් තිරණය කළ 2001 දී පැවති මුල් නිකුත් කිරීම් මෙන් නොව මෙම නිකුතුවේදී මාස 6 සඳහා වූ ලන්ඩන් අන්තර් බැංකු අර්පණ අනුපාතිකයට වඩා ප්‍රතිශතයක 200 ක උපරිමයකට යටත්ව සහ පරිණතකාලය අවම වශයෙන් වර්ෂ දෙකක් විය යුතුය යන කොන්දේසිවලට යටත්ව ලංසු ඉදිරිපත් කිරීමට ආයෝජකයන්ට අවස්ථාව සලසාදෙනු ලැබීය. යම් නිශ්චිත කාලයකට පසු එහෙත් පරිණත කාලයට පෙර ණය මුදල් ආපසු ලබාගැනීමේ හැකියාව මෙම නිකුතුවේදී ලබා දෙනු නොලැබීය. මීට පෙර පැවති නිකුත් කිරීම්වලදී මෙන්ම විදේශීය ආයෝජකයන් ආකර්ශනය කරගැනීමේ අපේක්ෂාවන්ට සාපේක්ෂව 2002 දී නිකුත් කළ මුළු ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර ප්‍රමාණයටම දයක වූයේ දේශීය වාණිජ බැංකුය. මෙම නිකුත් කිරීමෙහි බර තබන ලද පොලී අනුපාතිකය ලන්ඩන් අන්තර් බැංකු අර්පණ අනුපාතිකයට වඩා ප්‍රතිශතයක 194 ක් වූ අතර සියළුම ලංසු වසර 2 ක පරිණත කාලයක් සහිත වූ ඒවා විය.

මුල් අයවැය ඉලක්ක මගින් අපේක්ෂා කරන ලද රුපියල් බිලියන 19.5 ක ආපසු ගෙවීමකට සාපේක්ෂව, 2002 දී බැංකු ක්‍රමය මගින් රජයට ලබාදෙන ලද ශුද්ධ ණය ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 4.8 ක ආපසු ගෙවීමක් විය. කෙසේ වුවද, අඛණ්ඩව විශාල වශයෙන් බැංකු ක්‍රමය තුළින් පිළිවෙලින් රුපියල් බිලියන 27.3, රුපියල් බිලියන 56.5 සහ රුපියල් බිලියන 48.6 ලෙස ණය ලබාගත් 1999, 2000 සහ 2001 යන වර්ෂ සමඟ සසඳන විට මෙය අයවැය මූල්‍යකරණ ක්‍රියාවලියෙහි ඇතිවූ කැපීපෙනෙන වැඩිදියුණු වීමක් විය. දේශීය බැංකු නොවන අංශය තුළ සම්පත් අවශ්‍ය තරම් පැවතීම මෙම වැඩි දියුණු වීමට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතුවිය. රජයට ලබාදෙන ලද ශුද්ධ ණය ප්‍රමාණය අඩුවීම මහබැංකුවට කරන ලද රුපියල් බිලියන 13.3 ක ආපසු ගෙවීමක් සහ වාණිජ බැංකුවලින් කරන ලද රුපියල් බිලියන 8.4 ක ශුද්ධ ණය ලබා ගැනීමත් යන දෙකෙහි ශුද්ධ ප්‍රතිඵලයක් විය. මහ බැංකුවෙන් රජයට ලබාදෙන ලද තාවකාලික අත්තිකාරම්වල ආංශික අඩුවීමක් (රුපියල් බිලියන 0.9) සහ මහ බැංකුව සමඟ ඇති රජයේ තැන්පතු

භාවිතයෙහි වැඩිවීමක් (රුපියල් බිලියන 4.1) ඇති වුවද, මහ බැංකුව සතු භාණ්ඩාගාර බිල්පත් (රුපියල් බිලියන 16.8) සහ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර (රුපියල් බිලියන 1.5) ප්‍රමාණය අඩුවීම හේතුවෙන් මහ බැංකුවට ඇති රජයේ වගකීම් ප්‍රමාණයෙහි ශුද්ධ අඩු වීමක් ඇති විය.

වාණිජ බැංකුවලින් ලබාගත් ශුද්ධ ණය ප්‍රමාණයෙහි වැඩිවීම (රුපියල් බිලියන 8.4) කරුණු කිහිපයක ඒකාබද්ධ ප්‍රතිඵලයක් විය. එක් අතකින්, රජයේ බැංකු දෙක සමඟ ඇති අයිතව රුපියල් බිලියන 34.5 කින් අඩු විය. වාණිජ බැංකු විසින් භාණ්ඩාගාර බිල්පත් (රුපියල් බිලියන 16.2), භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර (රුපියල් බිලියන 13.8) හා ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර (රුපියල් බිලියන 8.8) යනාදියෙහි කරන ලද ආයෝජන ඉහළ ගියේය. කෙසේ වුවද, 2000 හා 2001 වර්ෂවල දී නියුණු ලෙස වැඩිවූ වාණිජ බැංකුවලට ගෙවිය යුතු ආනයන බිල්පත් ප්‍රමාණය 2002 දී නොවෙනස්ව පැවතිනි. 2002 වර්ෂය පුරාම මෙන් පැවති ප්‍රතිවිවාදිකම් අත්හිටුවීමේ තත්ත්වය හේතුවෙන් ආරක්ෂක කටයුතු සම්බන්ධ ආනයන අඩුමටටමක පැවතීම මීට හේතු විය. තවද, දැනට නොපියවා ඇති ආනයන බිල්පත් සඳහා වන අධික පොලී වියදම අඩුකර ගැනීමේ අරමුණින් ඒවා තවදුරටත් ප්‍රමාද නොකර පියවා දැමීමට 2003 අයවැය මගින් යෝජනා කර ඇත. අයවැය හිඟය මූල්‍යකරණය සඳහා පරිපාලනමය ණය ගැනීම් 2000 දී සහ 2001 දී පිළිවෙලින් ලබාගත් රුපියල් බිලියන 3.2 සහ රුපියල් බිලියන 0.7 සමඟ සසඳන විට 2002 දී රුපියල් බිලියන 0.8 ක ආපසු ගෙවීමක් ඇතිවිය.

2002 දී අයවැය හිඟය මූල්‍යකරණ ක්‍රියාවලියෙහි ඇතිවූ වැඩිදියුණුවීම් තුළින් වත්මන් හිතකර තත්ත්වය හැකි උපරිම මට්ටම දක්වා පවත්වාගෙන යෑම සඳහා වන ක්‍රමෝපායක අවශ්‍යතාවය ඉස්මතු කර පෙන්වයි. එසේ කිරීමේදී රජය විසින් සිය අයවැය ඉලක්කවලට සමගාමීව වැඩි පිරිවැයකින් යුත් ණය තවදුරටත් අඩුකර ගැනීමට උත්සාහ දැරිය යුතුය. මීට අමතරව, අයවැය හිඟය මූල්‍යකරණ මූලයන් පිළිබඳව වන අධි ඇස්තමේන්තු හේතුවෙන් ඇතිවන අවදානම අවම කරගැනීම සඳහා පෞද්ගලිකරණ ලැබීම සහ විදේශීය ණය ලබාගැනීම යනාදිය පිළිබඳව වඩාත් නිවැරදි සහ යථාර්ථවාදී උපකල්පන යොදා ගැනීම තුළින් අයවැය ඉලක්ක මගින් කැපීපෙනෙන ලෙස බැහැරවීම අවම කරගැනීම අවශ්‍යය.

විදේශීය ණය ගැනීම

2002 දී දළ විදේශීය ණය ලබාගැනීම් රුපියල් බිලියන 39 ක් වූ අතර රුපියල් බිලියන 13.8 ක් වූ විලම්බිත ණය ආපසු ගෙවීම් ද ඇතුළත්ව ණය ආපසු ගෙවීම් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 37.1 ක් විය. මේ හේතුවෙන්, ශුද්ධ විදේශීය ණය ලබාගැනීම් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 2 ක් වූ අතර මුල් අයවැය මගින් අපේක්ෂා කළ ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 18.9 ක් විය. විදේශීය අරමුදල් සපයන යෝජනා ක්‍රම ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ඇතිවන විවිධ ප්‍රමාදයන් හේතුවෙන් පවත්නා විදේශීය අරමුදල් උපයෝජනය අඩු මට්ටමක පැවතීම මෙම අඩු මට්ටමේ විදේශීය ණය ලබා ගැනීමට හේතුවිය. වර්ෂයක් තුළදී කරන

ලද මුළු දළ ණය ලබාගැනීම් ප්‍රමාණය ගිවිසුම්ගත නමුත් මෙතෙක් ලබානොගන්නා ලද ඉතිරි ප්‍රමාණයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස ගණනය කරන ලද විදේශීය ණය උපයෝජන අනුපාතය 2002 දී සියයට 23 ක් පමණක් විය.

ඉහළ සහ තිරසාර ආර්ථික වර්ධනයක් ළඟාකර ගැනීමට රටතුළ ඇති හැකියාව දියුණු කිරීම සඳහා, පවත්නා විදේශීය සම්පත් කාර්යක්ෂම ලෙස උපයෝජනය කරගැනීම මූලික අවශ්‍යතාවයක් වන බැවින්, 2002 දී විදේශීය වශයෙන් අරමුදල් සපයන යෝජනා ක්‍රම වල ප්‍රගතිය අධීක්ෂණය කිරීම සඳහා කමිටුවක් පත්කරන ලදී. පවත්නා ක්‍රම වේදයන් වඩාත් හොඳින් යොමුකරවීමටත් එතුළින් විදේශීය ණය ලබාදෙන්නන් අරමුදල් සපයන යෝජනා ක්‍රමවල උපයෝජන අනුපාතය ඉහළ නංවා ගැනීමටත්, යෝජනා ක්‍රම ක්‍රියාත්මක කිරීමට ගතවන කාලය අඩුකර ගැනීමටත් මෙම කමිටුව පත්කර ඇත. මෙම කමිටුවට රජය විසින් ලබාදී ඇති ඉලක්කයට අනුව 2003 දී එක්සත් ජනපද ඩොලර් බිලියන 1 ක ප්‍රමාණයක් උපයෝජනය කිරීමට අපේක්ෂිතය.

විදේශ ප්‍රදාන

රුපියල් බිලියන 7.5 ක් වූ මුල් ඉලක්කයට සාපේක්ෂව 2002 දී අයවැය කටයුතු සඳහා ලද විදේශ ප්‍රදාන ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 7.1 ක් විය. තිරසරව වශයෙන් මෑතකාලීනව අයවැය කටයුතු සඳහා ලද විදේශීය ප්‍රදානවල දක්නට ලැබුණු අඩුවීමේ ප්‍රවණතාවය සමග සසඳන විට මෙම ප්‍රමාණය සැලකිය යුතු වැඩිවීමක් පිළිබිඹු කළේය. කෙසේ වුවද, ද.දේ.නියෙහි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් 2002 දී විදේශීය ප්‍රදාන ප්‍රමාණය නොවෙනස්ව පැවතුනි. ජපානය, නෙදර්ලන්තය හා ජර්මනිය යන රටවල රජයන් 2002 දී ප්‍රදාන ලබාදුන් අය අතර ප්‍රධානත්වය හිමිවිය. රටතුළ පවත්නා අර්බුදය හේතුවෙන් විපතට පත් ප්‍රදේශවල පුනරුත්ථාපන හා නැවත ඉදිකිරීමේ ක්‍රියාවලිය සඳහා ආධාර ලබාදෙන්නන්ගේ සහයෝගය මූලික වශයෙන් ප්‍රදාන ලෙස ලැබුනහොත් අනාගතයේදී ලැබෙන විදේශීය ප්‍රදාන ප්‍රමාණය තවදුරටත් ඉහළ යා හැකිය.

පෞද්ගලිකරණ ලැබීම්

2002 දී අයවැය කටයුතු සඳහා ලද පෞද්ගලිකරණ ලැබීම් ප්‍රමාණය වූ රුපියල් බිලියන 5.7 ක ප්‍රමාණය, 2002 අයවැයෙන් අපේක්ෂ කළ මුල් ඉලක්කය වූ රටවල් බිලියන 21 ට වඩා විශාල ලෙස අඩුමට වීමක් පැවතුනි. පෞද්ගලිකරණ ක්‍රියාපිළිවෙත්හි පැවති ප්‍රමාදයන් සහ හිතකර නොවන වෙළෙඳපොළ තත්ත්වයන් වැනි විවිධ හේතූන් නිසා 2002 පෞද්ගලිකරණ වැඩසටහනින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල අත්කරගත නොහැකිවිය. පෞද්ගලිකරණ ලැබීම්වල ඇතිවූ පහත වැටීම 2002 දේශීය ණය ලබාගැනීමේ වැඩ සටහන මත සැලකිය යුතු පීඩනයක් ඇති කළේය. පෞද්ගලිකරණය කළ හැකි රාජ්‍ය ආයතන සංඛ්‍යාව ක්‍රමයෙන් අඩුවෙමින් පවතින බැවින් අනාගතයේ දී අයවැය කටයුතු මූල්‍යකරණය සඳහා අපේක්ෂිත

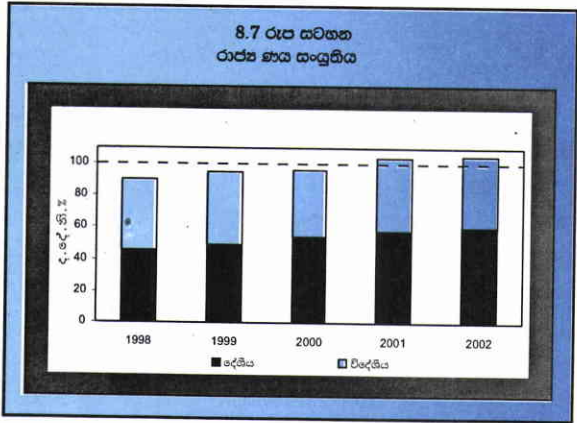
පෞද්ගලිකරණ ලැබීම් ප්‍රමාණය අඩු වනු ඇත.

8.8 රාජ්‍ය ණය

නොපියවූ රාජ්‍ය ණය ප්‍රමාණය 2001 පැවති රුපියල් බිලියන 1,453 ට සාපේක්ෂව 2002 අවසානයේදී සියයට 15 කින් වැඩිවී රුපියල් බිලියන 1,669 ක් විය. ද.දේ.නි. හි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් නොපියවූ ණය ප්‍රමාණය 1997 දී සියයට 85.8 සිට 2002 දී සියයට 105.3 දක්වා වැඩිවිය. නොපියවූ රාජ්‍ය ණය ප්‍රමාණයෙහි නියුණු වැඩිවීම සහ ඊට අනුබද්ධ වැඩිවන ණය සේවා කරණය රජයේ ණය නොකඩවා ඉහළයෑම කෙරෙහි සැලකිලිමත් වීම වැඩි කළේය. මේ හේතුවෙන් රාජ්‍ය ණය/ද.දේ.නි. අනුපාතය වඩාත් යහපත් මට්ටමකට අඩුකර ගැනීම තුළින් රාජ්‍ය මූල්‍ය තිරසාර භාවය නැවත ළඟාකර ගැනීම කෙරෙහි සාර්ව ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ න්‍යාය පත්‍රයෙහි, විශේෂයෙන්ම මධ්‍යකාලීන රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති ක්‍රමෝපාය සැලසුම් කිරීමේදී, ප්‍රමුඛස්ථානයක් ලබාදෙන ලදී (විශේෂ සටහන 17 බලන්න).

2002 දී නොපියවූ ණය ප්‍රමාණය වැඩිවීම ප්‍රධාන හේතු දෙකක් නිසා සිදුවිය. පළමුවෙන්ම ඉහළ අයවැය හිඟය සහ එම සම්පත් හිඟය පියවා ගැනීම සඳහා ණය ලබාගැනීමට සිදුවීම හේතුවෙන් නොපියවූ දේශීය ණය ප්‍රමාණය ඉහළ ගියේය. දෙවනුව, ප්‍රධාන විදේශීය ව්‍යවහාර මුදල්වලට සාපේක්ෂව රුපියල අවප්‍රමාණය වීම හේතුවෙන් නොපියවූ විදේශීය ණය ප්‍රමාණය කැපීපෙනෙන ලෙස (රුපියල් බිලියන 74කින්) වැඩිවූ අතර එය 2002 මුළු ණය ප්‍රමාණයෙහි වැඩිවීමෙන් සියයට 34 ක් විය. අයවැය හිඟය මූල්‍යකරණය සඳහා ලබාගත් ඉද්ධ විදේශීය ණය ප්‍රමාණයෙහි අඩුවීම නිසා නොපියවූ විදේශීය ණය ප්‍රමාණය මෙන්ම මුළු ණය ප්‍රමාණය ක්‍රමිකව අඩු කිරීමට තිබූ හැකියාව මේ තුළින් වළකාලනු ලැබීය.

2002 දී, ණය/ද.දේ.නි. අනුපාතය තීරණය කරනු ලබන ප්‍රධාන සාධක එනම් ප්‍රාථමික අයවැය හිඟය සහ නාමික පොලී අනුපාතිකය පසුගිය වසරට සාපේක්ෂව යහපත් මට්ටමක පැවැතුණි. ණය වැඩිවීමේ ක්‍රියාවලිය යම්තාක් දුරකට පාලනය කරගැනීමට සහ ණය/ද. දේ. නි. අනුපාතය වැඩිවීම

8.6 සංඛ්‍යා සටහන
නොපිය වූ රාජ්‍ය ණය (වර්ෂය අවසානයට)

රුපියල් දශලක්ෂ

ශීර්ෂය	1998	1999	2000	2001	2002 තාවකාලික
මුළු දේශීය ණය (අ)	463,426	543,465	676,660	815,965	948,386
කෙටිකාලීන	163,253	175,886	208,017	278,624	259,205
මැදි හා දිගුකාලීන	300,173	367,579	468,643	537,341	689,181
ණය උපකරණ අනුව	463,426	543,465	676,660	815,965	948,386
රුපියල් සුරැකුම්පත්	250,570	262,056	263,888	292,813	287,701
භාණ්ඩාගාර බිල්පත්	119,996	124,996	134,996	170,995	210,995
භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර	48,915	104,867	204,124	229,174	347,128
ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර වෙනත්	-	-	-	14,749	24,177
ආයතන අනුව	43,945	51,546	73,652	108,234	78,385
බැංකු	463,426	543,465	676,660	815,965	948,386
මහ බැංකුව	113,054	139,671	199,030	256,808	248,243
වාණිජ බැංකු(ආ)	27,179	48,867	97,778	92,871	76,342
නිදන් අරමුදල්	85,875	90,804	101,252	163,937	171,901
බැංකු නොවන	100	100	100	100	100
ජාතික ඉතිරිකිරීමේ බැංකුව	350,272	403,694	477,530	559,057	700,043
සේවක අර්ථසාධක අරමුදල	67,260	79,555	87,263	95,976	116,632
වෙනත්	157,711	181,581	211,742	245,028	283,655
වෙනත්	125,301	142,558	178,525	218,053	299,756
මුළු විදේශීය ණය	461,273	507,866	542,040	636,741	720,898
ව්‍යාපෘති ණය	400,284	444,423	477,845	542,942	639,949
ව්‍යාපෘති නොවන ණය	60,989	63,443	64,195	93,799	80,950
ආයතන අනුව	461,273	507,866	542,040	636,740	720,898
සහනදායී ණය	446,331	497,672	535,129	603,571	701,076
සහනදායී නොවන ණය	14,942	10,194	6,911	33,170	19,821
ව්‍යවහාර මුදල් අනුව	461,273	507,866	542,040	636,741	720,898
විගැහි	179,124	195,799	214,471	249,852	297,758
එක්සත් ජනපද ඩොලර්	89,877	91,282	98,130	137,401	128,568
යෙන්	132,371	164,800	172,932	185,079	218,916
ඩොයිෂ් මාර්ක් (අ)	29,747	27,375	28,484	33,101	53,339
වෙනත්	30,154	28,610	28,023	31,308	22,317
විදේශීය සැපයුම්කරුවන්ගේ ණය	575	530	217	269	ෆ්ලෑන්කො
නොපිය වූ මුළු රාජ්‍ය ණය	924,699	1,051,331	1,218,700	1,452,706	1,669,284
නිදන් අරමුදල් අත්හළ පසුව නොපිය වූ මුළු රාජ්‍ය ණය	924,599	1,051,231	1,218,600	1,452,606	1,669,184
සටහන : විනිමය අනුපාතිකයේ විචලනය	65,119	37,989	24,104	48,844	74,044

(අ) 1993 දී සහ 1996 දී නිකුත් කරන ලද පිළිවෙලින් රුදශලක්ෂ 24,088 සහ රුපියල් දශ ලක්ෂ 23,873 ක් වූ දිගුකාලීන බැඳුම්කර ඇතුළත්ය.
 (ආ) විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් ඒකකයන්ගෙන් (FCBU's) ලබාගත් නොපියවූ ණය 1998 අවසානයට රුපියල් දශලක්ෂ 6,773 ක්ද 1999 අවසානයට රුපියල් දශලක්ෂ 5,913 ක් ද 2000 අවසානයට රුපියල් දශලක්ෂ 12,820 ක්ද, 2001 අවසානයේ රුදශලක්ෂ 29,462 ක්ද සහ 2002 අවසානයේදී රුපියල් දශලක්ෂ 29,570 ක් ද ඇතුළත්ය.
 (ඇ) 2002 වසරේ ජනවාරියේ සිට ඩොයිෂ් මාර්ක්, ෆ්‍රෑන්ක් ට්‍රැන්ක් සහ ඉතාලි ලීරා වශයෙන් පැවති නොපිය වූ ණය පුරෝ මුදලට පරිවර්තනය කරන ලදී.

යම්තාක් දුරකට පාලනය කර ගැනීමට මෙම තත්වය උපකාරී විය. කෙසේ වුවද, පොලී අනුපාතිකය සහ ණය පරිණත කාලසීමාව යහපත් ලෙස සකස් කරගත හැකිවීම වැනි යහපත් කරුණුවල සම්පූර්ණ බලපෑම 2002 දී අත්කරගත නොහැකි වූ අතර තව ණය නිකුත් කිරීම හා පොලී ගෙවීම් අතර කාල පරාසයක් පැවතීම මීට හේතුවිය. කෙසේ වුවද අනෙක් අතට, විදේශීය ණය මට්ටම තීරණය කරනු ලබන තවත් ප්‍රධාන සාධකයක් වන විනිමය අනුපාතයෙහි විචලනය, නොපියවූ ණය/ද.දේ.නි. අනුපාතය කෙරෙහි කැපී පෙනෙන සෘණාත්මක බලපෑමක් ඇති කළේය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් 2002 දී ද

නොපියවූ ණය ප්‍රමාණයෙහි තාමික වර්ධනය, අඛණ්ඩව ආර්ථිකයෙහි දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ තාමික වර්ධන අනුපාතිකය ඉක්මවීය.

දේශීය ණය

2002 පැවති සම්පත් හිඟය සහ ඊට අනුබද්ධ දේශීය ණය ගැනීම් පිළිබිඹු කරමින් රජයේ දේශීය ණය ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 948 දක්වා සියයට 16 කින් (රුපියල් බිලියන 132) වැඩි විය. මීට සාපේක්ෂව පසුගිය වර්ෂයේ දී ඇතිවූ වැඩිවීම සියයට 21 ක් විය. ද.දේ.නි. හි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් දේශීය

ණය ප්‍රමාණය 2001 අවසානයේදී පැවති සියයට 58 සිට 2002 අවසානය වන විට සියයට 59.8 දක්වා වැඩිවිය.

2002 අවසානය වනවිට දේශීය ණය ප්‍රමාණයෙහි සංයුතිය මධ්‍ය හා දිගුකාලීන පරිණත කාලයක් සහිත ණය කරා, වැඩිවශයෙන් නැඹුරුවීමක් පිළිබිඹු කළේය. මුළු නොපියවූ දේශීය ණය ප්‍රමාණයෙන් සියයට 73 ක් පමණ මධ්‍ය හා දිගුකාලීන පරිණත කාලයක් සහිත ණය වලින් යුක්ත වූ අතර 2001 දී එය සියයට 66 ක් විය. වඩාත් වෙළෙඳපොල වෙත නැඹුරු වූ ණය උපකරණ වෙත යොමුවෙමින් ණය ප්‍රමාණයෙහි සාමාන්‍ය පරිණත කාලසීමාව දිගුකිරීමේ අරමුණ කෙරෙහි යොමුවූ රජයේ ණය කළමනාකරණ ප්‍රතිපත්තිය සමඟ මෙම ප්‍රවණතාවය විශාල ලෙස අනුගාමී වූවක් විය. එක් වර්ෂයකදී අධික ණය ආපසු ගෙවීමේ ප්‍රමාණයක් සිදුකිරීමට වීමේ වගකීම පිළිබඳ ගැටළුව මෙන්ම වඩා සුමට ණය ආපසු ගෙවීම් වැඩසටහනක් පවත්වා ගැනීමට උපකාරී වෙමින් අනාගත ණය කළමනාකරණ ක්‍රියාවලියෙහි ඇතිවිය හැකි ණය ආපසු නිකුත් කිරීම සම්බන්ධ ගැටළු නිරාකරණය කර ගැනීමට ද මෙම ප්‍රවණතාවයන් උපකාරී වනු ඇත.

2002 දී වෙළෙඳපොල වෙත නැඹුරු වූ ණය පුරුකුම්පත් කෙරෙහි වඩාත් රැඳියාවක් දැක්වීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් නොපියවූ මධ්‍ය හා දිගුකාලීන ණය ප්‍රමාණයෙහි (රුපියල් බිලියන 689.1) සංයුතිය වඩාත් වෙළෙඳපොල වෙත යොමුවූ ණය වෙත නැඹුරු විය. රුපියල් බිලියන 347.1 ක නොපියවූ ප්‍රමාණයක් සහිතව භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර මෙම අංශය තුළ ප්‍රධානතම ණය උපකරණය වූ අතර මුළු දේශීය මධ්‍ය හා දිගුකාලීන ණය ප්‍රමාණයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස නොපියවූ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර ප්‍රමාණය පසුගිය වර්ෂයේදී සියයට 43 ක සිට 2002 දී සියයට 53 දක්වා වැඩිවිය. මීට අමතරව, මුළු නොපියවූ දේශීය ණය ප්‍රමාණයෙන් එහි ප්‍රතිශතය 2001 දී සියයට 28 සිට සියයට 37 දක්වා වැඩිවිය. සේවක අර්ථසාධක අරමුදල හා ජාතික ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව ආයතනික ආයෝජකයන් අතර ප්‍රධාන ස්ථානය අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන ගිය අතර මුළු නොපියවූ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර ප්‍රමාණයෙහි මෙම ආයතනවල ප්‍රතිශතය 2001 දී පැවති සියයට 41 සමඟ සසඳනවිට සියයට 43 දක්වා වැඩිවිය. බැංකු නොවන හා ආයතනිකමය නොවන ආයෝජකයන් වෙත හිමි ප්‍රතිශතය සියයට 46 ක් විය.

වෙළෙඳපොල වෙත නැඹුරු නොවූ ණය උපකරණවලින් ණය ලබාගැනීම ක්‍රමිකව අඩුකිරීමේ ප්‍රතිපත්තියෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් රුපියල් ණය ශුද්ධ ආපසු ගෙවීමක් සිදුවූ අතර ඒ හේතුවෙන් 2002 දී නොපියවූ රුපියල් ණය ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 288 ක් දක්වා ආන්තිකව අඩුවිය. සේවක අර්ථසාධක අරමුදල හා ජාතික ඉතිරිකිරීමේ බැංකුව රුපියල් ණය වැඩසටහන තුළ ප්‍රධාන ආයෝජකයන් වූ අතර එම ආයතන මුළු නොපියවූ රුපියල් ණය ප්‍රමාණයෙන් සියයට 78 ක ප්‍රමාණයකට දායක වී තිබුණි.

මේ අතර, නොපියවූ ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර ප්‍රමාණය 2002 අවසානයේදී රුපියල් බිලියන 24.2 (එ.ජ. ඩොලර් දශලක්ෂ

250) විය. මෙය පිළිවෙලින් 2001 දී සහ 2002 දී ලබාගත් රුපියල් බිලියන 15 කින් (එ.ජ. ඩොලර් දශලක්ෂ 158.5) සහ රුපියල් බිලියන 8.8 කින් (එ.ජ. ඩොලර් දශලක්ෂ 91.5) සමන්විත විය. ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර මුළු ප්‍රමාණයම ලබාගෙන තිබුණේ දේශීය වාණිජ බැංකු විසින්ය.

රුපියල් බිලියන 211 ක් වූ නොපියවූ භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ප්‍රමාණය කෙටිකාලීන දේශීය ණය ප්‍රමාණයෙහි ප්‍රධානතම උපකරණය ලෙස අඛණ්ඩව පැවති අතර මුළු දේශීය ණයෙන් එහි ප්‍රතිශතය සියයට 22 ක් විය. වර්ෂය තුළදී, නොපියවූ භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ප්‍රමාණය කැපීපෙනෙන ලෙස (රුපියල් බිලියන 40 කින්) වැඩිවූ අතර රජයේ නොපියවූ අයිතවත් රජයේ ණය උපකරණ බවට පරිවර්තනය කිරීම මීට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතුවිය. මේ අතර, මහබැංකුව විසින් රජයට සපයන ලද තාවකාලික අත්තිකාරම් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 31 ක් විය. මෙය රුපියල් බිලියන 0.9 ක වැඩිවීමක් විය. මුදල් නීති පණත මගින් පනවා ඇති නීතිමය ප්‍රතිපාදන යටතේ එක් වර්ෂයකදී රජයට ලබාදෙන අත්තිකාරම් ප්‍රමාණය එම වර්ෂය සඳහා ඇස්තමේන්තුගත ආදායමින් සියයට 10 නොඉක්මවිය යුතුය. වර්මානයේ දී මෙම අත්තිකාරම් ලබා දෙනු ලබන්නේ පොලී අය කිරීමකින් තොරවය.

2002 දී බැංකු අංශය වෙත පැවති රජයේ වගකීම් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 248 දක්වා සියයට 3 කින් අඩුවිය. 2001 දී බැංකු ක්‍රමය තුළින් ලබාගත් සියයට 31 ක් වූ ණය ප්‍රමාණය සමඟ සසඳන විට මෙය මුළු දේශීය ණය ප්‍රමාණයෙන් සියයට 26 ක් විය. අයවැය හිඟය මූල්‍යකරණය සඳහා බැංකු ක්‍රමය තුළින් ණය ලබාගැනීම කෙරෙහි අඩු රැඳියාවක් දක්වීම මෙමගින් පිළිබිඹු විය. මෙය වඩාත් අගය කළ යුතු කරුණකි. ප්‍රධාන වශයෙන් මහ බැංකුව වෙතැති වගකීම්වල ඇතිවූ සියයට 18 ක අඩුවීම හේතුවෙන් මෙම අඩුවීම ඇතිවිය. වෙළෙඳපොල තුළ පැවති අධි ද්‍රවශීලතාවය උකහා ගැනීමේ අරමුණින් මහබැංකුව වඩා පුළුල් ලෙස ද්‍රවනීය වෙළෙඳපොල කටයුතුවල නිරතවිය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, මහබැංකුව සතුව තිබූ රජයේ පුරුකුම්පත් වලින් කැපීපෙනෙන ප්‍රමාණයක් වෙළෙඳපොල වෙත නිකුත් කිරීමට හැකිවිය.

මීට සාපේක්ෂව, 2002 දී වාණිජ බැංකු වෙත පැවති රජයේ වගකීම් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 171.9 දක්වා සියයට 5 ක සාමාන්‍ය වැඩිවීමක් ඇතිවිය. කෙසේ වුවද, මුළු දේශීය ණය ප්‍රමාණයෙහි වාණිජ බැංකු සතු ප්‍රතිශතය සියයට 18 දක්වා අඩුවූ අතර අනෙකුත් මූල්‍යන්ගෙන් සිදුකළ ණයගැනීම් සාපේක්ෂ වශයෙන් ඉහළ යෑම මීට හේතු විය. වාණිජ බැංකු වෙත පැවති වගකීම්වල ඇතිවූ මෙම වෙනස ප්‍රධාන වශයෙන් ඔවුන් සතුව පැවති භාණ්ඩාගාර බිල්පත්, (රුපියල් බිලියන 28.9), භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර (රුපියල් බිලියන 35.5) සහ ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර (රුපියල් බිලියන 24.2) ප්‍රමාණය ඉහළයෑම සහ රාජ්‍ය බැංකු දෙක සතුව පැවති නොපියවූ රජයේ අයිත ප්‍රමාණය 2001 අවසානයේදී පැවති රුපියල් බිලියන 38 සිට රුපියල් බිලියන 4 දක්වා අඩුවීමෙහි ඒකාබද්ධ ප්‍රතිඵලයක් විය. වාණිජ බැංකු සතුව පැවති ණය උපකරණ

විශේෂ සටහන 17

ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය: ක්‍රම, ගැටළු සහ උපක්‍රම

ලැබෙන ආදායම සහ ප්‍රදාන ප්‍රමාණවත් නොවන විට වියදම් දරීම සඳහා රජය විසින් ණය ලබා ගනී. මෙම ණය ගැනීම බොහෝවිට සිදුවන්නේ ණය වෙළෙඳපල සංවර්ධනය සඳහා ද උපකාරීවන අලෙවි කළහැකි ණය සුරැකුම්පත් පදනම් කරගෙනය. ඒ අනුව සමහර රාජ්‍යයන් විසින් අයවැය අතිරික්තයක් පැවතිය ද, හොඳින් සංවර්ධනය වූ ණය වෙළෙඳපල වලින් ලැබෙන ආර්ථික වාසි පිළිබඳ සලකා, ණය වෙළෙඳපලට ශක්තියක් ලබා දීමේ අරමුණින් අඛණ්ඩව ණය ලබා ගැනීම සිදු කෙරේ.

රාජ්‍යයන් විසින් ණය ලබාගන්නා විට, එම ණය ගැනීම් මැදිකාලයේ සිට දිගු කාලය දක්වා වූ අවම පිරිවැයක් යටතේ මෙන්ම ඒ හා අනුරූප වූ ආරක්ෂාකාරී අවදානම් මට්ටමක් යටතේ සිදු කරන බවට සහතික කර ගත යුතුය. රාජ්‍ය ණය ගෙවීම පැහැර හැරීම නිසා පැන නගින සාර්ව ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක ද එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සිදුවන විශාල නිෂ්පාදන පාඩු ද සලකා බලන කල භයානක ණය ව්‍යුහයන් හා උපක්‍රම මගහැරීම සඳහා වූ විවික්ෂණ අවදානම් කළමනාකරණය බෙහෙවින් වැදගත්ය. ව්‍යාපාර හා බැංකු බුන්වත් වීම මෙන්ම රජය පිළිබඳ දිගුකාලීන විශ්වාසනීයත්වය හීන වීමද දේශීය හා විදේශීය ඉතුරුම් එක් රැස් කිරීමට රජයට ඇති හැකියාව අඩු කිරීම ද ඉහත කී පිරිවැයට ඇතුළත්ය.

ණය ලබාගැනීමේ දී හා කළමනාකරණය කිරීමේදී විවිධ රටවල් විවිධ උපක්‍රම යොදා ගනී. නීතිමය රාමුව සහ ආයතනික සැකැස්ම මනා ණය රැස්කිරීමේ හා ණය කළමනාකරණයේ මූලික ස්ථම්භ දෙකයි. ණය ලබාගැනීමේ හේතු හා සිදුවීම්, ණය ලබාගැනීමට සහ ණය කළමනාකරණයට බලය දුන් පුද්ගලයා/පුද්ගලයන්, "කළමනාකරණය" යන්නේ අර්ථ නිරූපණය හා ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ වාර්තා යනාදී ණය ලබාගැනීමට හා කළමනාකරණයට අදාල වැදගත් ලක්ෂණ නීතිමය රාමුව තුළ පැහැදිලිව සඳහන් කළ යුතුය.

ආයතනික සැකැස්ම රටකින් රටකට වෙනස්ය. මෙම වෙනස්කම් ඇති වන්නේ ණය කළමනාකරණ කාර්යාලයේ පිහිටීම, කාර්යයේ විෂය පථය, ස්වාධීනත්වයේ හා වගකීමට ඇති හැකියාවේ මට්ටම, පාලන ප්‍රතිපත්ති, කළමනාකරණ ව්‍යුහයන් සහ වාර්තා කිරීමේ අනුපිළිවෙල යනාදියෙනි. සමහර රටවල ණය කළමනාකරණ කාර්යාලය රජයේ මුදල් සහ එහි ණය කළමනාකරණය කරනු ලබන රජයේ අභ්‍යන්තර බැංකුව ලෙස ක්‍රියා කරයි. ආදායම් අධිකාරිය විසින් ආදායම එක් රැස් කරන අතර ණය කාර්යාලය විසින් මහා භාණ්ඩාගාරය දෙනු ලබන උපදෙස් වලට අනුකූලව ආදායම කළමනාකරණය කිරීම හා අරමුදල් උපලබ්ධි කිරීම සිදු කරනු ලැබේ.

ණය කාර්යාලයේ පිහිටීම පිළිබඳ පරිචය ද රටකින්

රටකට වෙනස්ය. ණය කාර්යාල බොහෝ විට මුදල් අමාත්‍යාංශයේ, මහ බැංකුවේ හෝ වෙනත් ආයතනයක් ලෙස පිහිටා තිබෙනු දක්නට ලැබේ. මෙහි පිහිටීම පිළිබඳ සැලකිල්ලට 'නොගෙන, කාර්යක්ෂම ණය කළමනාකරණයකට අවශ්‍ය ගුණාංග පැහැදිලිව විහිද දක්විය යුතුය.

ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණයට අදාල නීතිමය රාමුව.

මුදල් නීති පනතේ දක්වා ඇති පරිදි ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූලික කාර්යයක් වේ. කෙසේ වුවත්, ණය ලබාගැනීමේ විමධ්‍යගත වූ ස්වභාවයක් ඇත. ණය ලබා ගැනීමේ දී අවම වශයෙන් ආයතන දෙකක් වත් යම්බන්ධ වේ. එනම් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සහ මහා භාණ්ඩාගාරයේ විදේශ සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුවයි. ණය පදනම් වන්නේ රජයේ සුරැකුම්පත් වැඩපිළිවෙල මතය. ඒ අනුව භාණ්ඩාගාර බිල්පත්, භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර සහ රුපියල් ණය ලබා ගැනීම හා කළමනාකරණය කරනු ලබන්නේ මහ බැංකුවේ රාජ්‍ය ණය දෙපාර්තමේන්තුව මගිනි. සහනදායී විදේශ ණය ලබාගැනීම විදේශ සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් සිදුකෙරේ. මීට අමතරව, කලින් කලට මහා භාණ්ඩාගාරය විසින් රාජ්‍ය බැංකු ණය, විදේශීය වාණිජ ණය වැනි අනෙකුත් ණය ගැනීම් ද සිදුකරනු ලැබේ.

විමධ්‍යගතවීම, ණය ලබා ගැනීමට බලය දෙනු ලබන බෙදී වෙන්වූ නීතිමය රාමුවේ ප්‍රතිඵලයකි. ඒ අනුව, රාජ්‍ය ණය වලට අදාල නීති සම්පාදනය පහත දක්වා ඇති පරිදි වේ.

- i. 1949 මුදල් නීති පනත
 - 106(1) වගන්තියේ සඳහන් ආකාරයට "ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව රජයේ හෝ ලිඛිත නීතියකින් හෝ වෙනත් කවර ආකාරයකින් හෝ පිහිටුවන ලද රජය වෙනුවෙන් ක්‍රියා කරන නියෝජිත ආයතනයක රාජ්‍ය මූල්‍ය නියෝජිතයා සහ බැංකුකරුවා ලෙස ක්‍රියා කළ යුතුය."
 - 113 වගන්තියේ සඳහන් ආකාරයට "ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව රජයේ නියෝජිතයා ලෙස රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය පිළිබඳව වගකීම දැරිය යුතුය."
 - 114 වගන්තියේ සඳහන් ආකාරයට "රජය විසින් හෝ 106 වගන්තියේ උපවගන්ති (ii) හි සඳහන් කරන ආකාරයකින් හෝ නියෝජිතයෙකු විසින් හෝ මවුන් වෙන කවර හෝ ලිඛිත නීති පද්ධතියක් මගින් බලතල ලබාදී තිබුන ද, නව ණය මුදලක් ලබා ගැනීමට හෝ ස්කන්ධ හෝ ණයකර නිකුත් කිරීමට පෙර, එම යෝජිත ණය මුදලින් හෝ නිකුතුවෙන් ඇති විය හැකි මූල්‍යමය බලපෑම් පිළිබඳව මුදල් මණ්ඩලයේ උපදෙස් ලබා ගත යුතුය."

ii. 1923, 1953, 1992, 1995 භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥාපනත

2 (1) වගන්තිය - පාර්ලිමේන්තුව විසින් අනුමැතිය ලබාදුන් ඕනෑම අවස්ථාවක දී ශ්‍රී ලංකා භාණ්ඩාගාර බිල්පත් නිශ්චිතව සඳහන් කර ඇති ප්‍රමාණයක් නිකුත් කිරීමෙන් ණය ලබා ගැනීම සඳහා භාණ්ඩාගාර නියෝජ්‍ය ලේකම්ව නියෝග කිරීමට මුදල් විෂය භාර අමාත්‍යවරයාට බලය පැවරේ.

2(2) වගන්තිය - භාණ්ඩාගාර බිල්පත් නිකුත් කිරීම සහ ආපසු ගෙවීම සම්බන්ධයෙන් අවශ්‍ය සියළුම කාර්යයන් සහ දේවල් භාණ්ඩාගාරයේ නියෝජ්‍ය ලේකම් වෙනුවෙන් මහ බැංකුව විසින් සිදු කළ යුතුය.

iii. 1949, 1983, 1985 සහ 1995 දී සංශෝධනය කරන ලද 1937 ලියාපදිංචි ස්කන්ධ හා පුරුකුම්පත් ආඥා පනත

2(1) වගන්තිය - පහත දක්වෙන එකකින් හෝ වැඩි ගණනකින් ඕනෑම ප්‍රමාණයක මුදලක් ලබා ගැනීමට මුදල් විෂය භාර අමාත්‍යවරයාට බලය පැවරේ.

- (අ) ලියාපදිංචි ස්කන්ධ ඇතිකිරීම සහ නිකුත් කිරීම
- (ආ) පොරොන්දු නෝට්ටු නිකුත් කිරීම
- (ඇ) ධාරක බැඳුම්කර නිකුත් කිරීම
- (ඈ) භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර නිකුත් කිරීම

iv. 1957, 1962, 1963, 1980, 1984 විදේශ ණය පනත

2 වගන්තිය - ශ්‍රී ලංකා රජය නමින් හෝ රජය වෙනුවෙන්, ජනාධිපතිතුමා හෝ ඒ වෙනුවෙන් විශේෂයෙන් බලය පවරනු ලැබූ පුද්ගලයකු විසින්,

- (අ) ශ්‍රී ලංකා රජය සඳහා වූ විදේශ ණයකට අදාල ගිවිසුමක්
- (ආ) විදේශ ණයකට අදාල ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් දෙනු ලබන ඇපකරයක්
- (ඇ) එවැනි ගිවිසුමකට හෝ අපකරයකට අවශ්‍ය වූ ඕනෑම කොන්ත්‍රාත්තුවක්, බැඳුම්කරයක්, පොරොන්දු නෝට්ටුවක් හෝ ඕනෑම ලියවිල්ලක් අත්සන් කිරීමේ බලය ඇත.

4 වගන්තිය - මුදල් විෂය භාර අමාත්‍යවරයා විසින් ගැසට් පත්‍රයේ ප්‍රසිද්ධ කරන ලද නියෝගයක් මගින් විදේශ ණයකට අදාල ගිවිසුමක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය විය හැකි ප්‍රතිපාදන සලසනු ඇත.

v. 1989 භාණ්ඩාගාර තැන්පතු සහතිකපත් පනත

2(1) වගන්තිය - පාර්ලිමේන්තුව විසින් අනුමැතිය ලබා දුන් ඕනෑම අවස්ථාවකදී ශ්‍රී ලංකා භාණ්ඩාගාර තැන්පතු සහතික නිශ්චිතව සඳහන් කර ඇති ප්‍රමාණයක් නිකුත් කිරීමෙන් ණය ලබාගැනීම සඳහා භාණ්ඩාගාර නියෝජ්‍ය

ලේකම්ව නියෝග කිරීමට මුදල් විෂය භාර අමාත්‍යවරයාට බලය පැවරේ.

2(2) වගන්තිය - භාණ්ඩාගාර තැන්පතු සහතික නිකුත් කිරීම සහ ආපසු ගෙවීම සම්බන්ධයෙන් අවශ්‍ය සියළුම කාර්යයන් සහ දේවල් භාණ්ඩාගාර නියෝජ්‍ය ලේකම් වෙනුවෙන් මුදල් මණ්ඩලය විසින් ඒ වෙනුවෙන් බලය පවරනු ලැබූ මහ බැංකුවේ නිලධාරියකු විසින් සිදු කළ යුතුය.

vi. 1957, 1961, 1981 බදු සංචිත සහතිකපත් පනත

2(1) වගන්තිය - කලින් කලට මුදල් විෂය භාර අමාත්‍යවරයා විසින් ගැසට් පත්‍රයේ ප්‍රසිද්ධ කරනු ලැබූ නියෝගයකට අනුව බදු සංචිත සහතිකපත් එහි අනුමත ප්‍රමාණය දක්වා එවැනි විවිධ අගයන්ගෙන් නිකුත් කිරීමට මහ බැංකුවට බලය පැවරේ.

2(2) වගන්තිය - සහතිකපත් නිකුත් කිරීම, නිකුත් කිරීම පිළිබඳ පොත්පත් පවත්වාගෙන යාම, ණය ගෙවා නිදහස් කිරීම හෝ සහතිකපත් අවලංගු කිරීම සහ ණය නිකුත් කිරීමට සහ සහතිකපත්වලට අදාල ආපසු ගෙවීම් සම්බන්ධ සියළු කටයුතු පිළිබඳ වගකීම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ රාජ්‍ය ණය දෙපාර්තමේන්තුවේ රාජ්‍ය ණය අධිකාරී වෙත පැවරේ.

vii. රජයේ වාර්ෂික විසර්ජන පනත

රජයේ වාර්ෂික විසර්ජන පියවා ගැනීම සඳහා, රජය වෙනුවෙන් ශ්‍රී ලංකාව තුළ හෝ ඉන් පිටත ණය ලබාගැනීමට මෙම පනතින් බලය පැවරේ. මෙම ණය ප්‍රමාණය වාර්ෂිකව අතිරේක තිනි පැනවීම මගින් ගැලපීම කරනු ලැබූ ව ද, සමස්ත ප්‍රමාණය නිශ්චිත කරනු ලබන්නේ මෙම පනත මගිනි.

ණය ලබා ගැනීම සඳහා ආයතන කිහිපයකට ඉඩ සලසා දෙන පවත්නා ආයතනික හා නෛතික රාමුව, ණය කළමනාකරණයේදී විශාල අසිරුතාවයක් ඇති කරයි. ණයක් ලබාගැනීමේ දී එහි තිනි රිනි හා කොන්දේසි පිළිබඳව ගනුලබන තීරණ, වියදම සහ දුනට පවතින ණය ප්‍රමාණයේ පරිතන ව්‍යුහය වැනි ලක්ෂණ සලකා බලමින් කළයුතු අතර, ණය පිළිබඳ අවදානම එනම් යලි යලි නිකුත් කිරීමෙන් ඇතිවන අවදානම පිළිබඳව ද සැලකිලිමත් විය යුතුය.

රජය වෙනුවෙන් ණය ලබා ගැනීම ඒ සඳහා වූ මනා නිපුණත්වයකින් යුතුව, ඉතා හොඳ සම්බන්ධීකරණයකින් කළයුතු වූ ක්‍රියාදාමයකි. විශේෂයෙන්ම වර්තමාන විශාල ණය ප්‍රමාණය දෙස බලන කල, ණය කළමනාකරණය හා ණය ලබා ගැනීම සඳහා තනි එකම ආයතනයක් පත් කිරීමේ අවශ්‍යතාවය පැන නගී. මෙම ආයතනය ණය ලබාගැනීමේ හේතු සහ සිදුවීම් ඒ සඳහා බලය දුන් පුද්ගලයන්, ණය කළමනාකරණය සඳහා බලය දුන් පුද්ගලයන්, "කළමනාකරණය" පිළිබඳ අර්ථ නිරූපණය රජය විසින්

ණය කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් කරනු ලබන සාකච්ඡා හා මාර්ගෝපදේශයන් ණය කාර්යාලය සහ මහ බැංකුව සහ ණය කළමනාකරණය පිළිබඳ ඇගයීම් පාර්ලිමේන්තුවට වාර්තා කිරීම ආදී සියළුම කටයුතු වල වගකීම දැරිය යුතුය.

ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතනික රාමුව

වර්තමාන සැලසුම් අනුව, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ණය උපකරණ වූ භාණ්ඩාගාර බිල්පත්, භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර සහ රුපියල් ණය ආදියෙන් ණය ලබා ගනී. මහා භාණ්ඩාගාරය බැංකු අයිත පහසුකම් සහ අනෙකුත් ක්‍රම මගින් ණය ලබාගැනීම සිදුකරයි. මහා භාණ්ඩාගාරයේ රාජ්‍ය ගිණුම් දෙපාර්තමේන්තුව අභ්‍යන්තර බැංකුවක් ලෙස ක්‍රියා කරමින් ආදායම් එකතු කිරීම, සියළුම මූලාශ්‍ර වලින් ණය රැස් කිරීම සහ ඒවා රාජ්‍ය ආයතනවලට යොමු කිරීම සිදු කරනු ලබයි. දේශීය ණය ලබා ගැනීම පිළිබඳ සම්බන්ධීකරණ කටයුතු ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ දේශීය ණය කළමනාකරණ කමිටුව මගින් සිදු කරයි. ශ්‍රී ලංකාව විදේශ වාණිජ ණය මත පවත්නා අඩු මට්ටමේ රඳපවැත්ම අනුව නිරන්තරයෙන් විදේශ ණය ලබා ගැනීමේ අවශ්‍යතාවය මතු නොවේ. කෙසේ වෙතත් පවත්නා ආයතනික රාමුව සැලසුම් කළ යුත්තේ, විනිමය අනුපාත අවදානම වැනි අවදානම් තත්ත්වයන් පිළිබඳ නිසි අවධානය යොමු කරමින් දේශීය මෙන්ම විදේශීය ණය ද කළමනාකරණය වන ආකාරයටය.

රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණයේ කාර්ය භාරය විකාශය වී ඇත්තේ ණය ලබා ගැනීමේ පිරිවැය අවම කරන අතර ණය කළමනාකරණයේ අවදානම පිළිබඳව ද සැලකිය යුතු අවධානයක් යොමු කරමිනි. ප්‍රධාන අවදානම් තත්ත්වය වන්නේ එක් නිශ්චිත දිනයකදී විශාල ණය බැඳීම් ප්‍රමාණයක් ගෙවීමට සිදු වීම නිසා පැන නැගිය හැකි නැවත නැවත නිකුත් කිරීමේ හෝ ප්‍රතිමූල්‍යකරණය කිරීමේ අවදානමයි.

මෙම තත්වය දේශීය ණය, විදේශීය ණය සහ රජයේ ඇප වීම් නිසා මතුවන ආපසු ගෙවීම් රටාව පිළිබඳව නිසි අවධානය යොමු නොකර, විවිධ පාර්ශවයන් ස්වාධීනව ණය ගැනීමට තීරණය කිරීම නිසා ඇති විය හැකිය. එම නිසා සියළුම වර්ගයේ දේශීය ණය සහනදායී සහ සහනදායී නොවන විදේශීය ණය සහ රජය ඇප වීම් කළමනාකරණය පිළිබඳව මනා සම්බන්ධීකරණයක් අවශ්‍ය වේ. රජයේ ණය කළමනාකරණය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවෙන් වෙන් කරන්නේ නම් එම නව ආයතනික ව්‍යුහයන් සඳහා තරඟකාරී යෝජනා දෙකක් ඇත. එනම් පාර්ලිමේන්තුවට වගකිවයුතු ස්වාධීන ණය කාර්යාලයක් ලෙස හෝ මහා භාණ්ඩාගාරයේ දෙපාර්තමේන්තුවක් ලෙස හෝ ස්වාපීන කිරීමයි. කෙසේ වෙතත්, මහා භාණ්ඩාගාරයේ දෙපාර්තමේන්තුවක් ලෙස පිහිටුවීම ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිතීන්ට අනුකූල වූවක් නොවේ. විවිධ මතවාදීන් යෝජනා කර ඇති පරිදි ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිතිය වන්නේ මුදල් අමාත්‍යවරයා මගින් පාර්ලිමේන්තුවට වගකිව යුතු ස්වාධීන ණය කාර්යාලයක් පිහිටුවීමයි. විවිධ විකල්ප ආයතනික ව්‍යුහයන් වල වාසි හා අවාසි 1 වන

සටහන මගින් දක්වේ.

වෙන් වූ ණය කාර්යාලයක ලක්ෂණය වන්නේ පැහැදිලිව අර්ථ දක්වන ලද වගකීම් සහිත මුදල් අමාත්‍යාංශයෙන් හා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවෙන් වෙන් වූ, ව්‍යවස්ථාව මගින් පිහිටුවන ලද විශේෂිත ආයතනයක් වීමයි. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවෙන් වෙන්වීමේ දී ණය ප්‍රතිපත්තිය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියට ද්විතීයික නොවන (Subordinated) බවට සහතික විය යුතු අතර මුදල් අමාත්‍යාංශයෙන් වෙන්ව පැවතීමෙන් ණය ප්‍රතිපත්තිය කෙටිකාලීන දේශපාලන සලකා බැලීම් වලට සම්බන්ධ නොවන බව තහවුරු වනු ඇත.

ණය ප්‍රතිපත්ති හා කළමනාකරණ ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ විවිධ ආයතන අතර සම්බන්ධතාවය පහත ආකාර වනු ඇත. ණය ප්‍රතිපත්ති, උපක්‍රම සහ උපදෙස් මාලා සම්බන්ධ යෝජනා ණය කාර්යාලය විසින් රජයට ඉදිරිපත් කළ යුතුය. මහ බැංකුව සමග උපදෙස් ලබා ගැනීමෙන් අනතුරුව සුදුසු ණය ප්‍රතිපත්තිය රජය විසින් තීරණය කරනු ඇත. ණය කාර්යාලය විසින් රජයෙන් අනුමත කරන ලද එම ණය ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කරයි. දෛනිකව ණය ගැනීම හා ණය ණකළමනාකරණය මුළුමනින්ම ණය කාර්යාලයේ වගකීමකි.

ණය කළමනාකරණය සඳහා වන කාර්යාත්මක සංවිධානයක් ආයෝජන ආයතනයකට සමාන විය යුතුය. එමනිසා, ණය කාර්යාලය රජයේ සියළු ආදායම් හා වියදම් ප්‍රවාහයන්වල භාරකරු විය යුතුය. මෙහිදී පරමාර්ථය වන්නේ මුදල් ප්‍රවාහයේ හිඟයක් දක්වන අවස්ථාවකදී දිගුකාලීන දක්ෂතා යුක්තව අතිරික්ත අරමුදල් සහ ණයට ලබාගත් අරමුදල් ආයෝජනය කිරීමයි.

රාජ්‍ය ණය වෙළෙඳපොළේ සංවර්ධනය (Sovereign Debt Market Development)

සාංගමික ණය වෙළෙඳපල සංවර්ධනයට ද උපකාරී වන විධාන් සුරක්ෂිත Sovereign ණය වෙළෙඳපල සංවර්ධනය කිරීම ණය කාර්යාලයක මූලික කාර්යය වේ. හොඳින් දියුණු වූ ණය වෙළෙඳපලක් රජයේ මෙන්ම සාංගමික ණය ගැනීම් ද කාර්යක්ෂම කිරීමට හේතු වේ. එමෙන්ම එය මහජනතාවගේ ඉතිරිකිරීම් වලට කාර්යක්ෂම ආයෝජන අවස්ථාවක් ලබා දෙන අතර මූල්‍ය අතරමැදිකරණය ද සංවර්ධනය කරනු ඇත. ණය කාර්යාලය විසින් ණය ගැනීම් හා ණය කළමනාකරණය පිළිබඳ අන්තර් ජාතික අන්දකීම් අනුගමනය කිරීමෙන් ණය වෙළෙඳපල සංවර්ධනය කිරීමට කටයුතු කළ යුතුය. වැදගත් සංවර්ධනයන් අතරින්, දිගුකාලීන බැඳුම්කර නිරන්තරයෙන් නිකුත් කිරීම තුළින් ඉපයීම් වක්‍රය වර්ධනය කිරීමටත්, ණය උපකරණ සංඛ්‍යාව අවම කිරීමටත් උපකාරී වේ. විශාල සංඛ්‍යාවකින් වෙළෙඳපල ණය උපකරණ නිකුත් කිරීම දැනට භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර මුළු කාණ්ඩ සංඛ්‍යාව 90 ක් වීම වැනි වෙළෙඳපල කොටස්වලට බෙදී යාමට හේතු වේ. නිරන්තර නිකුත්කිරීම් වලින්, ප්‍රමිතියක් හෝ යොමු සලකුණක් සහිත බැඳුම්කර පැවතිය හැක්කේ ස්ඵල්පයක් පමණි.

සටහන 1
විකල්ප ආයතනික ව්‍යුහයක වාසි හා අවාසි

ආයතනික ව්‍යුහය	වාසි	අවාසි
(අ) ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ දෙපාර්තමේන්තුවක් ලෙසම පැවතීම	<ol style="list-style-type: none"> මුදල් මණ්ඩලයේ පාලනය සාපේක්ෂව වඩා හොඳ සුදුසුකම් සහිත කාර්ය මණ්ඩලයක සේවය ලබා ගැනීමට ඇති හැකියාව ක්‍රියාකාරී පිරිවැය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් උසුලනු ලැබීම 	<ol style="list-style-type: none"> මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය සමග ගැටීමට ඇති ඉඩකඩ
(ආ) වෙනමම දෙපාර්තමේන්තුවක් ලෙස මහා භාණ්ඩාගාරයට මාරු කිරීම	<ol style="list-style-type: none"> අදාල භාණ්ඩාගාර කටයුතු සමග වඩා හොඳ සම්බන්ධතාවයක් ඇති කර ගත හැකි වීම 	<ol style="list-style-type: none"> දේශපාලනිකරණය වීමට ඇති ඉඩකඩ වගකිවයුතුභාවය හා විනිවිදභාවය අඩුවීම හා සඳ්චාරාත්මක අගතිය සුදුසුකම් ලත් කාර්ය මණ්ඩලයක සේවය ලබා ගැනීමට ඇති සීමිත හැකියාව. රාජ්‍ය අංශයේ අනමායිලීන්වය නිසා අනාගත ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමකට ඇති ඉඩකඩ අඩු වීම
(ඇ) ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ රාජ්‍ය ණය දෙපාර්තමේන්තුව සහ මහා භාණ්ඩාගාරයේ අනිකුත් අදාල දෙපාර්තමේන්තු සමග සම්බන්ධ කරන ලද රාජ්‍ය අංශයේ වෙනම ආයතනයක් වීම	<ol style="list-style-type: none"> ව්‍යවස්ථාව මගින් ඉඩ දී ඇත්තම් ස්වාධීනත්වය ව්‍යවස්ථාව මගින් වගකිවයුතුභාවය සහ විනිවිදභාවය පැහැදිලිව දර්ථ දක්වා තිබීම සුදුසුකම් ලත් කාර්ය මණ්ඩලයක සේවය ලබා ගැනීමට ඇති හැකියාව අන්තර්ජාතිකව පිළිගත් ඉතා හොඳ පරිවෘත්ත 	<ol style="list-style-type: none"> ඉහළ ක්‍රියාකාරී පිරිවැය දේශපාලනිකරණයට ඇති නැඹුරුව

නොවන මාර්ගවලින් ලබාගත් ණය ප්‍රමාණය 2001 දී රුපියල් බිලියන 100 සිට රුපියල් බිලියන 54 දක්වා අඩුවිය. මෙයින් විදේශීය ව්‍යවහාර මුදල් බැංකු ඒකක (රුපියල් බිලියන 30) සහ ආනයන බිල්පත් (රුපියල් බිලියන 13) වෙතින් කළ ණය ගැනීම් පිළිවෙලින් සියයට 55 හා 24 ක් විය.

විදේශීය ණය

2002 දී නොපියවූ මුළු විදේශීය ණය ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 721 දක්වා සියයට 13 කින් වැඩිවිය. මෙම වැඩිවීම ප්‍රධාන වශයෙන්ම රුපියල් බිලියන 74 ක් වූ විනිමය අනුපාතයේ විචලනය හේතුවෙන් ඇතිවිය. අයවැය හිඟය මූල්‍යකරණය සඳහා ශුද්ධ විදේශීය ණය ගැනීම් සාපේක්ෂ වශයෙන් අඩු මට්ටමක පවතින මොහොතකදී ජපාන යෙන් හා ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලෙහි විශේෂ ගැනුම් හිමිකම් (වී.ගැ.හී.) වලට සාපේක්ෂව රුපියල කැපී පෙනෙන ලෙස අවප්‍රමාණය වීම තුළින් මෙම වැඩිවීම ඇතිවිය. ද.දේ.නි. යෙහි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් රජයේ නොපියවූ විදේශීය ණය ප්‍රමාණය සියයට 45.5 මට්ටමේ නොවෙනස්ව පැවතුණි.

මුළු විදේශීය ණය ප්‍රමාණයෙන් සහනදායී ණයවල ප්‍රතිශතය පසුගිය වර්ෂයේදී සියයට 95 සිට සියයට 97 දක්වා වැඩිවිය. ශ්‍රී ලංකාවට ප්‍රධාන ද්විපාර්ශ්වික ණය ලබාදෙන්නකු හැටියට ජපානය මෙයින් සියයට 31කට දියකවෙමින් ප්‍රමුඛතම

සහනදායී ණය ලබාදෙන රට ලෙස අඛණ්ඩව පැවතුණි. ඊළඟ ප්‍රධානතම ණය ලබාදෙන්නන් වූයේ ජාත්‍යන්තර සංවර්ධන සමායතනය හා ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව යන බහුපාර්ශ්වික ණය ලබාදෙන්නන් වන අතර මුළු විදේශීය ණය ප්‍රමාණයෙන් පිළිවෙලින් සියයට 24 හා සියයට 23 ක් මෙම ආයතන සතුවිය. මේ අතර, ආරක්ෂක කටයුතු සම්බන්ධ නොපියවූ විදේශීය ණය ප්‍රමාණයෙහි ඇතිවූ අඩුවීම පිළිබිඹු කරමින් සහනදායී නොවන විදේශීය ණය ප්‍රමාණය සියයට 3 දක්වා අඩුවිය. ද්විපාර්ශ්වීය හා බහුපාර්ශ්වීය මූල්‍යන්ගෙන් ලද ව්‍යාපෘති ණය ප්‍රමාණය මුළු නොපියවූ ණය ප්‍රමාණයෙහි ප්‍රධානතම ස්ථානය ගත් අතර එය මුළු ණය ප්‍රමාණයෙන් සියයට 89 ක් විය.

විදේශ විනිමය අනුපාතයෙහි ඇතිවූ විචලනයන් හේතුවෙන් පසුගිය වර්ෂ 6 තුළ රජයේ විදේශීය ණය පිළිබඳ වගකීමෙහි ඉහළයෑම රුපියල් බිලියන 251 ක් විය. මෙය 2002 අවසානයෙහි පැවති මුළු විදේශීය ණය ප්‍රමාණයෙන් සියයට 35 ක් වූ අතර 2002 ද.දේ.නි. යෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස එය සියයට 15.8 ක් පමණ විය. 2002 දී එක්සත් ජනපද ධොරයට සාපේක්ෂව රුපියල සාපේක්ෂ වශයෙන් අඩු අගයකින් (සියයට 3.7) අවප්‍රමාණය විය. කෙසේ වුවද, එක්සත් ජනපද ධොර මත ලබා ඇති ණය ප්‍රමාණය සියයට 16 ක් පමණක් වන බැවින්, මෙම අවප්‍රමාණය තුළින් ඇතිවූ ශුද්ධ බලපෑම එතරම් කැපීපෙනෙන්නක් නොවීය. මීට සාපේක්ෂව, ජපාන යෙන් සහ

8.7 සංඛ්‍යා සටහන
රාජ්‍ය ණය සේවාකරණ ගෙවීම්

	1998	1999	2000	2001	2002(අ)	2003 ඇස්තමේන්තු
ණය සේවාකරණ ගෙවීම්	114,866	103,885	175,726	179,072	284,358	317,932
ණය ආපසු ගෙවීම්	59,968	41,762	104,526	84,765	167,843	187,754
දේශීය	41,617	20,322	81,244	56,844	130,786	152,429
විදේශීය	18,351	21,440	23,282	27,921	37,057	35,325
පොළී ගෙවීම්	54,898	62,123	71,200	94,307	116,515	130,178
දේශීය	47,598	53,371	62,185	84,560	105,897	115,498
කෙටිකාලීන	12,398	13,085	12,767	26,109	29,422	28,194
මැදි හා දිගුකාලීන	35,200	40,837	49,418	58,451	76,475	87,304
විදේශීය	7,300	8,752	9,015	9,747	10,617	14,680

මූලාශ්‍රය : ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

(අ) තාවකාලික

වි.ගැ.හි යන විදේශීය මුදල්වල හරස් විනිමය අනුපාතය කැපීපෙනෙන ලෙස අධිප්‍රමාණය වීම හේතුවෙන් විදේශීය ණය ප්‍රමාණයෙහි කිසිදු වැඩිවීමක් ඇතිවිය. ජපාන යෙන් හා වි.ගැ.හි යන මුදල් පදනම් කරගෙන ලබාගෙන ඇති ණය ප්‍රමාණය සියයට 72 ක් (පිළිවෙලින් සියයට 31 සහ සියයට 41) වූ බැවින් මෙම ව්‍යවහාර මුදල්වලට සාපේක්ෂව රුපියල අධික ලෙස අවප්‍රමාණය වීම නිසා (පිළිවෙලින් සියයට 13.3 හා සියයට 10.8 ලෙස) විදේශීය ණයෙහි රුපියල් මත පදනම් වූ වගකීම 2002 දී කැපී පෙනෙන ලෙස වැඩිවිය.

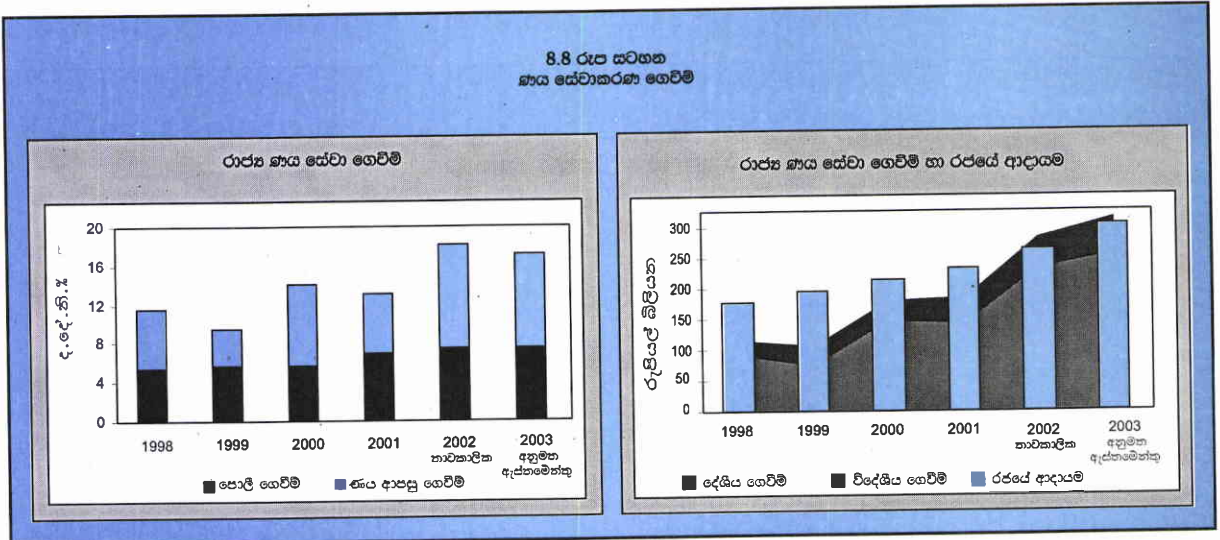
ණය සේවාකරණ ගෙවීම්

2002 මුළු ණය සේවා ගෙවීම් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 284ක වූ අතර පසුගිය වර්ෂය සමඟ සසඳන විට මෙය සියයට 59 ක කැපීපෙනෙන වැඩිවීමකි. මෙය දැනට ප්‍රතිශතයක් ලෙස 2001 දී පැවති සියයට 12.7 සිට සියයට 17.9 දක්වා වැඩිවීමකි. නිදහසෙන් පසු මුල් වරට දැනට ප්‍රතිශතයක්

වශයෙන් ණය සේවා ගෙවීම් ප්‍රමාණය රජයේ මුළු ආදායම ඉක්මවීය. මෙම විශාල වැඩිවීම මෑත කාලීනව පැවති දුර්වල රාජ්‍ය මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය හා ඊට අනුකූල ණය ලබා ගැනීමේ ක්‍රමෝපායන්හි සෘජු ප්‍රතිඵලයක් විය. ඉහළ මට්ටමේ පැවති ණය සේවා ගෙවීම් ප්‍රමාණය සිදු කිරීම සඳහා රජයේ ආදායම් ලැබීම් යොදාගැනීමට සිදුවූ අතර ඒ හේතුවෙන් රජයේ අත්‍යවශ්‍ය වියදම් මූල්‍යකරණය කිරීමට පවා අතිරේක ණය ලබා ගැනීමට සිදුවිය. මෙම තත්ත්වය නිසා අවසානයේ දී අත්‍යවශ්‍ය රජයේ ආයෝජන දුර්වල කරන ලද අතර ආර්ථික වර්ධන හැකියාවට ඇති ඉඩප්‍රස්ථා කෙරෙහි අහිතකර බලපෑම් ඇති කළේය.

2002 දී රුපියල් බිලියන 167.8 දක්වා දෙගුණයකින් පමණ වැඩි වූ දේශීය ණය ආපසු ගෙවීම් නිසා ණය සේවා ගෙවීම් කැපී පෙනෙන ලෙස වැඩිවිය. මෙම වැඩිවීම ඉහළ පොළී අනුපාතික පැවති 2000 හා 2001 මුල් භාගය තුළදී

8.8 රූප සටහන
ණය සේවාකරණ ගෙවීම්

**8.8 සංඛ්‍යා සටහන
රාජ්‍ය ණය දර්ශක**

දර්ශක	ප්‍රතිශතයක					
	1998	1999	2000	2001	2002 හවකලීය	2003 අභ්‍යන්තර
රාජ්‍ය ණය/ද.දේ.නි.	90.8	95.1	96.9	103.2	105.3	103.0
දේශීය ණය/ද.දේ.නි.	45.5	49.1	53.8	58.0	59.8	58.1
විදේශීය ණය/ද.දේ.නි.	45.3	45.9	43.1	45.3	45.5	44.9
මුළු විදේශීය ණය/නිර්දාන (අ)	124.8	129.1	110.1	115.5	126.2	125.4
මුළු ණය සේවාකරණ ගෙවීම්/ද.දේ.නි.	11.3	9.4	14.0	12.7	17.9	17.8
මුළු ණය සේවාකරණ ගෙවීම්/ රාජ්‍ය ආදායම (අ)	65.6	53.0	83.2	76.4	108.8	104.6
ඉන් : දේශීය ණය සේවාකරණ ගෙවීම්/රාජ්‍ය ආදායම (ආ)	51.0	37.6	67.9	60.4	90.6	88.2
මුළු ණය සේවාකරණ ගෙවීම්/ රාජ්‍ය වියදම (ඇ)	35.0	32.4	39.9	38.0	49.9	50.8
ඉන් : දේශීය ණය සේවාකරණ ගෙවීම්/ රාජ්‍ය වියදම (ඈ)	27.2	23.0	32.6	30.0	41.5	42.8
විදේශීය ණය සේවාකරණ ගෙවීම්/ නිර්දාන (ඈ)	6.9	7.7	6.6	6.8	8.3	7.8
දේශීය ණය පොලී/ද.දේ.නි.	4.7	4.8	4.9	6.0	6.7	6.5
දේශීය ණය පොලී/රාජ්‍ය වර්තන වියදම්	23.8	25.7	24.5	27.9	32.1	33.5
විදේශීය ණය පොලී/නිර්දාන (ඈ)	2.0	2.2	1.8	1.8	1.9	2.3

(අ) භාණ්ඩ හා සේවා නිර්දාන මූලය : ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
 (2) රාජ්‍ය ආදායම ආර්ථික වර්ගීකරණයට අනුව
 (3) ණය ආපසු ගෙවීම් ඇතුළත්ව රාජ්‍ය වියදම

කෙටිකාලීන පරිනත කාලයක් සහිත රජයේ සුරැකුම්පත් නිකුත් කරමින් අනුගමනය කරන ලද ණය කළමනාකරණ ක්‍රමෝපායෙහි සෘජු ප්‍රතිඵලයක් විය. පොලී සඳහා වන වියදම අඩුකිරීමට සහ ණය ආපසු ගෙවීමේ වගකීම බැරෑරුම් නොවන තත්ත්වයකට පත්කර ගැනීම සඳහා ශක්තිමත් ණය කළමනාකරණ ක්‍රියාවලියක ඇති අවශ්‍යතාවය මෙතුළින් අවධාරණය කරයි.

2002 දී මුළු පොලී ගෙවීම් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 116.5 ක් වූ අතර එය පසුගිය වර්ෂය සමඟ සසඳන විට සියයට 24 ක වැඩිවීමකි. රජයේ ආදායමින් සියයට 45 ක් පමණ පොලී ගෙවීම සඳහා යොදාගැනීමට සිදුවිය. 2001 පැවති දෙගුණයකට වඩා වඩා වූ වැඩිවීමට සාපේක්ෂව කෙටිකාලීන ණය සඳහා පොලී ගෙවීම් සියයට 13 කින් වැඩිවිය. වාණිජ බැංකු අයිතරා මගින් රජය ලබාගත් ණය ප්‍රමාණය අඩුවීම සහ පහත වැටුණු භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සඳහා වූ පොලී අනුපාතික, කෙටිකාලීන දේශීය ණය සඳහා වූ පොලී ගෙවීම් වල මන්දගාමී වැඩිවීම කෙරෙහි දැන ක විය. මධ්‍ය හා දිගුකාලීන දේශීය ණය

සඳහා පොලී ගෙවීම් සියයට 31 කින් වැඩිවිය. ඉහළ පොලී අනුපාතික පැවති 2000 සහ 2001 වර්ෂවල දී ණය සංයුතිය මධ්‍ය හා දිගුකාලීන ණය වෙත වෙනස්වීමෙහි මුළු බලපෑම මෙම වර්ෂයේ දී දක්නට ලැබීම මෙයට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු විය.

2002 දී විදේශීය ණය ආපසු ගෙවීම් කියුණු ලෙස වැඩිවීම හේතුවෙන් විදේශීය ණය සේවා ගෙවීම් භාණ්ඩ හා සේවා අපනයනවල ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියයට 8.3 දක්වා වැඩිවිය. විදේශීය ණය ආපසු ගෙවීම් ඉහළ යෑම ප්‍රධාන වශයෙන් 1990 ගණන්වල සිට 2002 දක්වා ආරක්ෂක කටයුතු සම්බන්ධ ආනයන සඳහා විලම්බිත ගෙවීම් සඳහා වූ බැඳීම් ඉහළ යෑම හේතුවෙන් ඇති විය. කෙසේ වුවද, පසුගිය වර්ෂ කිහිපය තුළ මෙම අනුපාතය සියයට 9 ට වඩා අඩු මට්ටමක පැවති අතර ඉතා අඩු පොලී අනුපාතික හා දිගුකාලීන ණය ආපසු ගෙවීමේ කාලසීමා සහිතව අධික සහනදායී විදේශීය ණයවලින් සමන්විත නොසියවූ විදේශීය ණය ප්‍රමාණය මෙතුළින් පිළිබිඹු විය. සාම ක්‍රියාවලිය අඛණ්ඩව පැවතීම තුළින් අනාගතයේදී ආනයන අඩුවනු ඇති අතර ආරක්ෂක කටයුතු සම්බන්ධ විදේශීය ණය සේවා ගෙවීම් අනුපාතය යහපත් බවට පත්කර ගැනීමට එමගින් හැකිවනු ඇත.

සමස්ත රාජ්‍ය අංශයේ ණය

2002 අවසානය වනවිට මධ්‍යම රජය සහ මූල්‍ය අංශය නොවන රාජ්‍ය සංස්ථා ඇතුළත්ව සමස්ත රාජ්‍ය අංශයේ නොසියවූ ණය ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 1,712 ක් පමණ විය. ද.දේ.නි. යෙහි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් මෙය සියයට 108.0 ක් වූ අතර 2001 අවසානය වනවිට එම ප්‍රතිශතය 106.1 ක් විය. මෙම ප්‍රමාණය අතරින් රුපියල් බිලියන 43 (ද.දේ.නි.යෙන් සියයට 2.7) රාජ්‍ය සංස්ථාවලට අයත් වූ අතර පසුගිය වර්ෂයට සාපේක්ෂව එය සියයට 5 ක වැඩිවීමක් වාර්තා කළේය. ලංකා බැංකු තෙල් නීතිගත සංස්ථාව (ලං.බැ.නි.සං.) ලංකා විදුලිබල මණ්ඩලය (ලං.වි.ම.) හා සමුපකාර නොග වෙළඳ සංස්ථාව (ස.නො.ස) යන ප්‍රධාන රාජ්‍ය සංස්ථා තුන ණය ලබාගත් ප්‍රධානතම ආයතන ලෙස අඛණ්ඩව පැවති අතර මුළු රාජ්‍ය සංස්ථා ණය ප්‍රමාණයෙන් සියයට 91 ක් ඔවුන් සතුවිය. වර්ෂය තුළදී ලං.වි.ම. වගකීම් සියයට 45 කින් වැඩිවූ අතර ලං.බැ.නි.ස. හා ස.නො.ස වගකීම් ප්‍රමාණය පිළිවෙලින් සියයට 13 කින් සහ සියයට 8 කින් අඩුවිය.